

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

Katedra geografie

Diplomová práce

Bc. Alice Navrátilová

**Separatistická hnutí ve Španělském království:
srovnávací analýza**

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

- Autor (osobní číslo):** Bc. Alice Navrátilová (R140222)
- Studijní obor:** Regionální geografie
- Název práce:** Separatistická hnutí ve Španělském království: srovnávací analýza
- Title of thesis:** Separatist movements in the Kingdom of Spain: a comparative analysis
- Vedoucí práce:** RNDr. Martin Jurek, Ph.D.
- Rozsah práce:** 94 stran
- Abstrakt:** Tato práce analyzuje separatistická hnutí ve Španělském království s hlavním zaměřením na separatismus v Baskicku, Katalánsku a Galicii. Cílem je podat srovnávací analýzu jednotlivých hnutí (např. statuty autonomních společenství, formy vedení nacionalismu, historický kontext). Dále se pracuje s pojmem separatismus a jeho vymezením (právní zakotvení, formy separatismu, důvody vzniku). K ucelení práce slouží politicko-historická charakteristika Španělska (politický a stranický systém, administrativní členění, obyvatelstvo, hospodářství apod.). Práce je doplněna mapami a fotkami.
- Klíčová slova:** Španělsko, separatismus, Katalánsko, Baskicko, Galicie
- Abstract:** This thesis analyses separatist movements in the Kingdom of Spain with focus on separatism in the Basque Country, Catalonia and Galicia. The primary aim is a comparative analysis of various movements (e.g. the statutes of autonomous communities, management forms of nationalism, historical context). The secondary aim is work with the concept of separatism and its definition (e.g. establishment in law, forms of separatism, reasons of formation). To complete the thesis serves the political-historical characteristics of Spain (political and party system, administrative structure, population, economy etc.). The thesis is accompanied by maps and photos.
- Keywords:** Spain, separatism, Catalonia, Basque Country, Galicia

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením RNDr. Martina Jurka, Ph.D. a uvedla jsem všechny použité zdroje v seznamu literatury.

V Olomouci dne

---

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Děkuji RNDr. Martinu Jurkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, pomoc, trpělivost a ochotu, které mě poskytl v době zpracování mé diplomové práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Alice NAVRÁTILOVÁ**
Osobní číslo: **R140222**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Separatistická hnutí ve Španělském království: srovnávací
analýza**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je popsat a vzájemně porovnat separatistická hnutí, která na území současného Španělského království vznášejí požadavky na vlastní nezávislost. Bude nastíněn historický kontext a současné motivace k těmto požadavkům, územní rozsah požadavků, podpora obyvatelstva a postoje centrální moci. Důraz bude kladen na separatismus baskický a katalánský, ale pozornost bude věnována i dalším regionálním požadavkům. Zhodnoceny budou i předpokládané důsledky případného osamostatnění dotčených území.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **20 000 - 24 000 slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

Artera, A. U. et al. (2010) Dějiny Španělska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
Castro, L. et al. (2013) What's up with Catalonia?: The causes which impel them to the separation. Catalonia Press.
Conversi, D. (2000) The Basques, The Catalans, and Spain: Alternative Routes to Nationalist Mobilisation. University of Nevada Press.
Cramer, K. (2014) 'Goodbye, Spain?': The Question of Independence for Catalonia. Sussex Academic Press.
Gunther, R., Montero, J. R. (2009) The Politics of Spain (Cambridge Textbooks in Comparative Politics). Cambridge University Press.
Harris, S. (2014) Catalonia Is Not Spain: A Historical Perspective.
Lowe, P. (2014) ETA, Terrorism & the Basque Conflict. Peter Lowe, Amazon Digital Services.
Perez-Agote, A. (2008) Las raíces sociales del nacionalismo vasco. Centro de Investigaciones Sociológicas. CreateSpace Independent Publishing Platform.
Strubell, T. (2011) What Catalans Want. Catalonia Press.
Vedder, S. (2013) Spain and the Basque Country - A Case Study. GRIN Verlag.

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Martin Jurek, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **27. listopadu 2014**
Termín odevzdání diplomové práce: **10. dubna 2016**

L.S.

Prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 27. listopadu 2014

OBSAH

1 ÚVOD.....	9
2 CÍLE PRÁCE	10
3 REŠERŠE LITERATURY A METODY PRÁCE.....	11
4 SEPARATISMUS	14
4.1 Právní zakotvení sebeurčení	15
4.2 Důvody vzniku separatismu	18
4.3 Síla separatismu.....	19
5 POLITICKO-HISTORICKÁ CHARAKTERISTIKA ŠPANĚLSKA	22
5.1 Poloha	22
5.2 Historie	22
5.3 Politický systém.....	24
5.3.1 Vývoj politického systému	24
5.3.2 Moc výkonná	26
5.3.3 Moc zákonodárná	27
5.3.4 Moc soudní, místní správa a samospráva	27
5.3.5 Volební systém.....	27
5.3.6 Ústava a Španělé.....	28
5.4 Stranický systém.....	29
5.4.1 Regionální stranické systémy	31
5.5 Administrativní členění	34
5.6 Regionalismus	38
5.7 Obyvatelstvo.....	38
5.8 Infrastruktura	40
5.9 Hospodářství.....	41
6 SEPARATISTICKÁ Hnutí VE ŠPANĚLSKU	44

6.1 Baskicko	44
6.1.1 Historický přehled	44
6.1.2 Statut Baskicka	47
6.1.3 ETA a baskický nacionalismus	49
6.2 Katalánsko	59
6.2.1 Historický přehled	60
6.2.2 Statut Katalánska	63
6.2.3 Katalánský nacionalismus	67
6.3 Galicie.....	70
6.3.1 Historický přehled	71
6.3.2 Statut Galicie	72
6.3.3 Galicijský nacionalismus.....	74
7 SROVNÁNÍ SEPARATISTICKÝCH HNUTÍ VE ŠPANĚLSKU.....	76
8 ZÁVĚR.....	84
9 SUMMARY.....	85
10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	86

1 ÚVOD

Separatismus je v současné Evropě stále diskutovaným tématem. Společenskou a politickou debatu určují především obavy ze ztráty územní celistvosti států, ale také Evropy, potažmo Evropské unie.

V Evropě se vyskytuje několik ohnisek separatismu, která vznášejí své požadavky, např. Severní Irsko v podání teroristické organizace IRA, nebo rozdělení Belgie na Vlámsko a Valonsko. Vznik Kosova, které stále není uznáno všemi státy, odtržení Skotska od Velké Británie, aktuálně zmiňované v případě vystoupení Velké Británie z Evropské unie. Dále v Itálii vznik Padanie na severu země včetně Benátska, které vznášejí své požadavky i samostatně, odtržení Korsiky od Francie, oblast Podněstří v Moldavsku nebo Severokyperská turecká republika na Kypru a další oblasti. V neposlední řadě je to právě Španělsko a silící katalánský nacionalismus nebo baskický separatismus ve spojitosti s teroristickou organizací ETA. Je patrné, že se státy separatistickým tendencím snaží všemi prostředky zabránit.

Separatismus a cesty jeho realizace mají několik podob. Konkrétně ve Španělsku byl baskický separatismus realizován zprvu prostřednictvím teroristické organizace ETA, až nedávno se vyjednávání přesunulo na diplomatickou, politickou úroveň. Inspiraci v tomto našel galicijský separatismus, který sílí v posledních letech. Oproti tomu katalánský separatismus bojuje po celou dobu na diplomatické a politické úrovni, terorismus nevyužívá.

Lze předpokládat, že v budoucnosti separatismus může změnit nejen mapu Španělska, ale i řady dalších oblastí Evropy. Bude tak v zájmu zkoumání pro komplexnější pochopení problematiky daných území a budou se hledat další cesty k jeho odvrácení.

2 CÍLE PRÁCE

Cílem této diplomové práce je popsat a porovnat separatistická hnutí, která se na území současného Španělského království vyskytují a vznášejí požadavky na vlastní nezávislost. Dílčím cílem je nastínit historický kontext a motivace k požadavkům, územní rozsah, obyvatelstvo a postoj centrální moci. Práce se týká konkrétně separatismu baskického, katalánského a galicijského. Jsou zhodnoceny i důsledky případného osamostatnění.

První část práce se zabývá definicí pojmu separatismus, jeho vznikem, vztahem k secesionismu, iredentismu. Dále právní zakotvení sebeurčení jako ideologie separatismu, důvody vzniku separatismu a síla separatismu v jednotlivých hypotézách.

Druhá část práce popisuje politickou a historickou charakteristiku Španělska, jako je poloha, historie území, politický systém a jeho vývoj, rozdělení jednotlivých mocí, ústavu země, volební a stranický systém jako celek a regionální stranické systémy. V neposlední řadě administrativní členění, infrastrukturu, hospodářství, obyvatelstvo a regionalismus.

Třetí část práce už detailněji rozebírá jednotlivá separatistická hnutí ve Španělsku, specificky v Baskicku, Katalánsku a Galicii. Vždy je každý region popsán z historického přehledu, dále nacionalismu a statutu.

Závěrečná část práce sumarizuje a srovnává separatistická hnutí ve Španělsku. Popisuje rozdíly mezi uplatněním nacionalismu v Baskicku, Katalánsku a Galicii.

3 REŠERŠE LITERATURY A METODY PRÁCE

Hlavní metodou, která je uvedena i v názvu, je srovnávací analýza mezi jednotlivými separatistickými hnutími ve Španělsku. Srovnání proběhne na úrovni historického vývoje a vzniku, důvodů existence, jakým způsobem realizují své požadavky, současné situace a možného vývoje. Pramenem pro metody tohoto srovnání je Drulák et al. (2008).

Nejvíce dostupné literatury se zabývá především katalánským a baskickým separatismem a s ním spojenou teroristickou organizací ETA, ale i o galicijském separatismu je možné najít vhodnou literaturu. Většina literatury je dostupná ve španělštině a v dalších regionálních jazycích Španělska, případně v angličtině. Ze zdrojů psaných česky jsou k dispozici Chalupa (2011) či Artera (2010) jako dva autoři zabývající se dějinami Španělska. Dále dvě díla Strmisky (2001, 2005), Dvořáková a Ferrarová (2014), Říchová (2009), Galán (1985), Špičanová (2011), Kunc (2000), Balík (2012), Goněc (2003), Kysela (2004).

Stěžejní díla, která se zabývají separatismem, jsou Horowitz (1981), David (2011), Goumenos (2006), Benedikter (2009), Conversi (2006), Jenne (2007) a Mattlof (2012). Všichni tito autoři se snaží definovat a popsat, co vlastně separatismus je a jakým způsobem vzniká. Tyto informace doplňuje Rámcová úmluva na ochranu národnostních menšin Rady Evropy z roku 1998 a dílo autorů Hamuláka a Stehlíka (2013).

Na pojem separatismus navazuje sebeurčení, kterým se zabývá Organizace spojených národů (dále jen OSN) ve svých mezinárodních dokumentech, jako je *Charta OSN* a *Statut mezinárodního soudního dvora*, nebo *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech* a *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*, popřípadě *Usnesení Valného shromáždění OSN* z roku 1952. Rozšiřující informace k sebeurčení podávají ve svých dílech Hobsbawm (2000) a Zyberi (2009), Benátská komise při Radě Evropy nebo *Deklarace práv domorodých obyvatel* z roku 2007 přijata OSN.

Pro charakteristiku Španělska byla využita práce Bosque Candela (2004), data španělského statistického úřadu (INE), informace z *The World Factbook* nebo z *Encyklopedie Universum*. Co se týče historie, ať už v charakteristice, ve vývoji politického systému, či v historickém přehledu, je nepostradatelné dílo autora Artery (2010), které je přeloženo do češtiny a vydáno už několikrát pro svůj úspěch. Historii doplňuje ještě datový přehled od autora Chalupy (2011). Navíc byly využity články Euroskopu jako informačního zdroje o Evropské unii nebo České televize a její zpravodajské části.

Politický a stranický systém je nejvíce rozebrán v dílech Říchové (2009), Špičanové (2011), Strmisky (2003, 2005), Kunce (2000), Balíka (2012) a Goněce (2003), kteří jsou

na toto odborníci v naší zemi, doplněno prací Ascencióna (2010), Colomera (1996), Kysely (2004), Swendena (2006) a Galána (1985). Základním právním dokumentem Španělska je Ústava z roku 1978, která připravuje podmínky pro vznik Statutů. Podkapitola je doplněna informacemi o článku 155 od autorky Měšťánkové (2016).

Administrativní členění je založeno na autorovi Bosque Candela (2004), na španělském statistickém úřadu, španělské vládě (www.congreso.es), Ministerstvu pro veřejnou službu (ssweb.seap.minhap.es) a nařízení Komise (ES) č. 105/2007 ze dne 1. února 2007.

Pojem regionalismus je velice dobře vysvětlen v díle Říchové a Fialy (2002), popřípadě doplněn v Keatingovi (1998), Swendenovi (2006), Agranoffovi a Gallarinovi (1997) ve srovnání s Ústavou Španělska (1978) či Statutem Katalánska (2006).

Hlavním pramenem dat k obyvatelstvu byl španělský statistický úřad INE, doplněn Encyklopedií Universum, Bosque Candelem (2004) a serverem www.ethnologue.com. Obdobně infrastruktura a hospodářství využívá informace z Bosque Candely (2004), španělského statistického úřadu INE, Encyklopedie Universum nebo The World Factbook.

K historii baskického separatismu vhodně přispěla detailní díla autora Baezy (2004, 2005), který velice dopodrobna rozebírá fungování teroristické organizace ETA, dále Vieyteze (2009), již zmíněného Artery (2010) a Chalupy (2011) nebo Conversiho a Sanjaye (2014), Strmisky (2001), Mury (2005, 2008), Kushnera (2003), De la Calle a Miley (2008) a Redondy (2009). Nepostradatelným zdrojem se stal Statut Baskicka z roku 1979, vše doplněno informacemi ze serveru crwflags.com.

Podkapitola katalánský separatismus vznikla s využitím textu Statutu Katalánska z roku 2006, opět historická část byla zpracována na základě informací Artery (2010) a Chalupy (2011), doplněna Dvořákovou a Ferrarovou (2014) a serverem zpravy.idnes.cz, forcabarca.cz a crwflags.com. Katalánský nacionalismus je podrobně rozebrán v dílech Arzozy (2009), Moreny (2015), Mury (2014) a Dvořákové a Ferrarové (2014).

K historii galicijského separatismu je rovněž využito dílo Artery (2010). Důležitým dokumentem je Statut Galicie z roku 1981, po modifikaci z roku 2002. Galicijský nacionalismus završuje autor Garcia Rovira (1999), Beramendi (1997), Fernández de Rota (2005), Buesa (2013) a noviny El Mundo (2014) Vše doplněno serverem crwflags.com. a mediaindependente.org.

Kapitola srovnání separatistických hnutí ve Španělsku využívá informace z předešlých kapitol a autorů, ale je také doplněna o nové skutečnosti ze serverů outono.net, zpravy.aktualne.cz nebo dat o výsledcích voleb do regionálních parlamentů (parlament.cat,

euskadi.eus, elecciones2016.xunta.gal). Dále pro popis HDP velice dobře posloužily články ze španělských serverů – eldiario.es a elpais.com.

Mapy v práci byly vytvořeny v programu ArcMap 10.4.1 a jako mapový podklad v podobě administrativního členění Španělského království a světa je vzat z Global Administrative Areas, které jsou dostupné online (www.gadm.org).

4 SEPARATISMUS

Separatismus jako slovo má svůj původ v latinském pojmu *sēparātiō*, tedy oddělení, odloučení, rozdělení, odtržení. Je to určitá snaha o oddělení, osamostatnění jednoho nebo více subjektů od určitého území. Důvody pro separaci jsou nejčastěji národnostní, kulturní nebo náboženské (Horowitz 1981). Kromě toho se někdy zaměňuje s pojmem secesionismus, popř. secese. Secese je součástí mezinárodního práva veřejného a vyjadřuje jeden ze způsobů vzniku státu. Česky lze toto označit jako odštěpení. Jedná se o případy, kdy obyvatelstvo části státního území se odštěpí od stávajícího útvaru a konstituuje nový státní celek. Např. odštěpení Černé Hory od soustátí Srbsko a Černá Hora nebo Jižního Súdánu od Súdánu. V případě České republiky je toto možné vidět v letech 1991–1992 v době Československa a secesi Slovenska na tomto státním útvaru (David 2011). Separatistická hnutí jsou pak jen iniciátoři a koordinátoři samotných separatistických tendencí (Horowitz 1981).

Nejčastějším zdrojem separace jsou etnika. Etnikum lze definovat jako skupinu obyvatel, která vykazuje určité společné znaky oproti ostatním obyvatelům státu. Tyto znaky představuje jazyk, náboženství, politika či rasa. Pokud je etnikum v menšině v daném státním útvaru, je otázkou času, kdy vznikne tendence separatismu (Goumenos 2006).

Jako záchrana územní celistvosti a kompromis mezi úplným začleněním a oddělením je získání autonomie. První byla udělena v roce 1921 ve Finsku Alandským ostrovům. Po druhé světové válce se stala politickou realitou v různých evropských státech myšlenka autonomie pro ochranu etnických či národnostních menšin, zajištění jejich sebeurčení a předcházení konfliktům. Ve většině případů autonomie přinesla stabilní politické klima. Autonomie vzniká na základě konsensu většiny obyvatel a existence právně-politického rámce pro vnitřní sebeurčení s cílem zachovat etnickou kulturní identitu nebo poskytnout samosprávu při zachování suverenity státu, ve kterém žijí (Benedikter 2009).

Evropa byla ve své historii a je i v současnosti centrem etnických konfliktů. 19. století bylo známo pro model jeden národ – jeden stát, což je teze nacionalismu. Tento model ve skutečnosti není realizovatelný. Je to zbožné přání, kterého státy v této době chtěly dosáhnout. Všechny evropské státy, vyjma ministátů, mají etnické menšiny, jsou složeny z různorodého obyvatelstva obsahujícího národnostní nebo etnické skupiny, většinou od 3 do 45 skupin. Typické je pro národnostní většinu, že projevuje kulturní hegemonii vlivem své demografické, ekonomické, sociální a politické převahy. Minoritní etnické skupiny v těchto státech jsou strukturálně znevýhodněné, vyloučené z výkonu moci. Legální způsob, jak tuto nerovnováhu zrušit, je založit regionální autonomii v oblastech,

kde se tyto menšiny nejvíce usídľují. Regionální společenství má pravomoci s cílem zajistit ochranu práv menšin a výkonu územní samosprávy. Je to zjednodušený model pro chápání regionální územní samosprávy – autonomie. Kromě územní autonomie, která je vázaná na určitou část země, existuje také kulturní nebo osobní autonomie pro etnické skupiny rozptýlené po území (Benedikter 2009).

V 19. století byl nacionalismus základem ke sjednocení Německa a Itálie, ale i impulzem k národnímu obrození v zemích Habsburské monarchie. Tyto země požadovaly větší autonomii. V literatuře se tento proces uvádí jako jedna z prvních secesionistických, etnicky založených tendencí a snah v moderních dějinách v Evropě. Kromě tohoto má Habsburská monarchie i další prvenství, a to ve vývoji sebeurčení jako práva národa. Vyvíjelo se souběžně s nacionalismem a využilo se při rozpadu Habsburské monarchie po první světové válce. Rozpadem vzniklo několik menších států na základě procesu secese, kdy se hranice těchto států snažily akceptovat národnostní složení. Bohužel i přes tuto snahu se ve většině států objevují národnostní menšiny, povětšinou maďarské. Tímto způsobem vznikla oblast Vojvodina v Srbsku nebo v Rumunsku Sikulsko (Horowitz 1981).

Kromě secesionismu či separatismu se objevuje pojem iredentismus. Může být zařazen jako druh separatismu, nebo i jako politická ideologie. Obě verze mají za cíl odtržení části obyvatelstva od stávajícího státu, ale navíc připojení (tzv. anexe) k sousednímu státu, který je jim jazykově, kulturně, národnostně bližší. Někdy je tato anexe dobrovolná, někdy ne. Jako příklad lze uvést anexi Sudet nebo aktuálně anexi Krymu k Rusku. Anexe sama o sobě je na poli mezinárodních vztahů a mezinárodního práva diskutovaným tématem, kdy většina tento způsob zavrhuje (Horowitz 1981).

V současnosti se v Evropě vyskytuje několik etnických skupin, které jsou připojeny k jednomu velkému státu už několik století, ale i přesto si udržely svou vlastní kulturu nebo jazyk. Vyskytuje se problém, že tyto skupiny nelze plně integrovat do státního celku, který spočívá v jejich geografické poloze – jsou od mocenského centra země dost vzdálené, případně geograficky oddělené (např. horami) a jejich kultura a jazyk jsou výrazněji odlišné od majoritní společnosti. Toto jsou případy Baskicka a Katalánska ve Španělsku nebo Skotska a Walesu ve Velké Británii (Horowitz 1981).

4.1 Právní zakotvení sebeurčení

Sebeurčení je legitimní ideologií etnického separatismu, je podmínkou pro jeho vznik, která ale není nutná (Conversi 2006). Sebeurčení obhájí separatismus v různých podobách,

jako jsou ozbrojené konflikty či mírová jednání. Dost vyspělých etnických skupin systém sebeurčení nevyužívá, i když si uvědomují jeho důležitost. Podle Horowitz (1981) etnické skupiny méně vyspělé, jejichž osazenstvo je složeno z osob s nižší gramotností a jsou vedeny několika lidmi s vysokým vzděláním, využívají sebeurčení i separatismus.

Stěžejní institucí, která se zabývá pojmem sebeurčení, je OSN, která ve svém dokumentu – Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora – uvádí termín sebeurčení. Charta byla podepsána 26. června 1945 s platností od 24. listopadu téhož roku. Od roku 1945 se tedy pojem sebeurčení vyskytuje, konkrétně v čl. 1, který uvádí, že „*Cílem Organizace spojených národů je rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru.*“ A dále čl. 55 této Charty. Problém nastává v tom, že ani zásada rovnoprávnosti, sebeurčení národů není nijak dále vysvětlena.

Dalšími dokumenty OSN jsou dva mezinárodní pakty z roku 1966 – Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Oba tyto Pakty ve stejném znění kodifikují právo na sebeurčení národů. Konkrétně:

Čl. 1.

1. *Všechny národy mají právo na sebeurčení. Na základě tohoto práva svobodně určují svůj politický statut a svobodně uskutečňují svůj hospodářský, sociální a kulturní vývoj.*
2. *Všechny národy mohou pro své vlastní cíle svobodně disponovat svým přírodním bohatstvím a zdroji bez újmy na jakýchkoli závazcích, vyplývajících z mezinárodní hospodářské spolupráce, založené na vzájemné výhodnosti a mezinárodním právu. V žádném případě nesmí být národ zbaven svých vlastních prostředků k životní existenci.*
3. *Státy, smluvní strany Paktu, včetně těch států, které jsou odpovědné za správu nesamosprávných a poručenských území, budou podporovat uskutečnění práva na sebeurčení a budou toto právo respektovat v souladu s ustanoveními Charty Organizace spojených národů.*

Další dokument, který uvádí právo na sebeurčení, je usnesení Valného shromáždění OSN – Právo osob a národů na sebeurčení z 16. prosince 1952. Navazuje na Chartu OSN. Zde je uvedeno, že „*právo osob a národů na sebeurčení je předpokladem pro plné uplatnění základních lidských práv.*“ Dále uvádí, že „*každý člen OSN, v souladu s Chartou OSN,*

by měl respektovat zachování práva na sebeurčení v jiných státech.“ Kromě tohoto Valné shromáždění doporučuje, aby:

1. členské státy Organizace spojených národů dodržovaly zásadu sebeurčení všech osob a národů;
2. členské státy Organizace spojených národů uznávaly a podporovaly realizaci práva na sebeurčení osob bez vlastní vlády a věřit v území, která jsou pod jejich administrací a usnadnily výkon tohoto práva osob těchto území v souladu se zásadami a duchem Charty Organizace spojených národů ve vztahu ke každému území a svobodně vyjádřená přání dotýčných národů, přání osob jsou zjišťována prostřednictvím hlasování či jiným uznávaným demokratickým prostředkem, pokud možno pod záštitou Organizace spojených národů;
3. členské státy Organizace spojených národů byly odpovědné za správu osob bez vlastní vlády a jejich území, a přijmout praktické kroky, dokud nebude realizace práva na sebeurčení a příprava na ni, aby zajistily přímou účast původních obyvatel v zákonodárných a výkonných orgánech státní správy těchto území, a připravit je pro svou samosprávu nebo nezávislost.

Právo na sebeurčení je dle tohoto usnesení vykládáno také jako jedno ze základních lidských práv (UN General Assembly 1952). Má to jeden problém, toto právo je součástí mnoha mezinárodních smluv, ale jak si tento pojem vykládat, to už neexistuje. Další problém spočívá v pojmu národ a jeho nejasném výkladu (Hobsbawm 2000). Vynutitelnost práva na sebeurčení je složitá. Soudní proces může vzniknout pouze ze strany vůle mezinárodněprávního subjektu čili státu. V případech sporů o nezávislost Mezinárodní soudní dvůr využívá právní normy pro dekolonizaci nebo Chartu OSN (Zyberi 2009).

Další institucí, která řešila právo na sebeurčení, je Rada Evropy. Parlamentní shromáždění v roce 1999 pověřilo Benátskou komisi (oficiálně Evropská komise pro demokracii pomocí práva), aby prověřila a zjistila právo na sebeurčení a secesionismus v ústavách členských států Rady Evropy a dvou kandidátských zemích – Jihoafrické republiky a Kyrgyzstánu. V roce 2000 byla zveřejněna zpráva uvádějící, že ústavy a ústavní zákony členských států a kandidátských zemí jsou nejednotné. Došla k závěru, že každá ústava je pro územní nedělitelnost státu, národní jednotu a proti secesi. Některé ústavy uvádí možnost omezení základních práv, aby nedošlo k secesi. Španělská ústava dle této zprávy patří do skupiny ústav, které zakazují secesi. Státní nedělitelnost ale nesmí být zaměňována za charakter jednotnosti, a proto je zde existence regionalismu a federalismu. Konkrétně: „Ústava se

zakládá na nerozlučné jednotě španělského národa, společné a nedělitelné vlasti všech Španělů, a uznává a zaručuje právo na autonomii národností a regionů, z nichž je to složeno.“ (Venice Commission 2000).

Jako poslední je Deklarace práv domorodých obyvatel, která byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 2007. Skupiny domorodých obyvatel byly povýšeny na národy, bylo přiznáno právo na sebeurčení (UN General Assembly 2007).

4.2 Důvody vzniku separatismu

Vztah mezi menšinou a centrální mocí je hlavní pojem, který určuje vznik separatismu. Jako příklad slouží Baskové ve Španělsku, kteří si od 19. století nesou historickou křivdu, kdy do této doby fungovali jako autonomní komunita na rozhraní Španělska a Francie. Postupem času svou autonomii ztráceli, což v nich křivdu jen zvětšovalo. Většina separatistických tendencí a hnutí se obrací do historie, kdy menšina tvořila samostatný stát, měli větší autonomii, zažívali zlaté časy do té doby, než jim centrální moc tuto svobodu vzala (Mattlof 2012).

Dalším iniciačním faktorem může být společný jazyk menšiny. Síla odboje roste s možností vzdělání ve vlastním jazyce (Horowitz 1981). K tomuto je nutné zmínit Evropskou chartu regionálních a menšinových jazyků Rady Evropy z 5. listopadu 1992, která navazuje na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech OSN a dále je v duchu Úmluvy Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Dalším požadavkem menšin je svoboda vyznání vlastní víry a uznání vlastní kultury (Horowitz 1981). Toto i jazykové požadavky uvádí Rámcová úmluva na ochranu národnostních menšin Rady Evropy, která vyšla v platnost 1. února 1998. Rámcová úmluva uvádí, že *„zúčastněné strany se zavazují podporovat úplnou a skutečnou rovnost osob, patřících k národnostním menšinám, ve všech oblastech hospodářského, společenského, politického a kulturního života, spolu s podmínkami, které jim umožní vyjadřovat, zachovat a rozvíjet svoji kulturu a identitu.*“

Kromě Rady Evropy, je důležité postavení EU vůči ochraně národnostních menšin, která je součástí primárního práva. Je uvedena ve zřizovacích smlouvách o ES i o EU, v judikatuře Soudního dvora EU, popřípadě v Chartě základních práv Evropské unie, nebo na základě zřízení Agentury pro základní práva, Evropského monitorovacího centra rasismu a xenofobie či Evropské kanceláře méně používaných jazyků (Hamulák a Stehlík 2013).

Logicky ne jenom jazyk, náboženství nebo kultura jsou důvodem k separatismu. Jestli opravdu vzniknou náznaky separatismu a následně propukne, záleží na ekonomickém postavení obyvatel a na jejich postavení v rámci státu (zda mají přístup k formování státu, rovné příležitosti, využívání jazyka). Podle toho je možné rozlišit čtyři typy separatistických skupin:

- zaostalé skupiny v zaostalém regionu;
- zaostalé skupiny ve vyspělém regionu;
- vyspělé skupiny v zaostalém regionu;
- vyspělé skupiny ve vyspělém regionu.

Zaostalé skupiny v zaostalých regionech jsou nejčastějším typem. Objevují se v dobách vzniku nového státu, kdy se cítí být utlačovány majoritní vyspělou skupinou obyvatelstva. Nelíbí se jim nové poměry ekonomické či politické. Mají strach ze ztráty identity, možnosti rozhodovat ve státě. Tyto skupiny vedou vzdělané osoby, které si jsou vědomy možných ekonomických problémů v případě separace. Hlavním motivem je dostat se do předních rozhodovacích pozic v rámci vznikajícího státu (Horowitz 1981).

Druhým typem jsou **vyspělé skupiny ve vyspělých regionech**. Regiony stále více musí přispívat penězi na chudší oblasti, ale nevidí návratnost. Protože jsou vyspělým regionem, centrální vláda jim finanční prostředky neposkytuje. Jsou si vědomi silného postavení pro ekonomický chod státu a možného rizika v případě secese (ztráta trhu celého státu, možná nižší ekonomická výnosnost). Toto je případ Baskicka a Katalánska ve Španělsku, Vlámů v Belgii či v Itálii Padanie (Horowitz 1981).

Vyspělé skupiny v zaostalých regionech se objevují velice zřídka. Je zde tendence, že vyspělé skupiny odcházejí za prací, studiem do vyspělých regionů a finančně pomáhají blízkým v zaostalém regionu. Bez zbytku státu v případě separace by neměli dostatek finančních prostředků a dotací (Horowitz 1981).

Poslední jsou **zaostalé skupiny ve vyspělých regionech**, vznikají při přechodu vyspělých skupin ze zaostalých regionů do zaostalých skupin ve vyspělých regionech. Původní obyvatelstvo zažívá křivdu, nově příchozí jim začínají brát místa v práci, postavení ve společnosti a v rozhodování o jejich regionu (Horowitz 1981).

4.3 Síla separatismu

Přínosným pramenem informací na téma síly separatismu je studie *Separatism as a Bargaining Posture: The Role of Leverage in Minority Radicalization* (Jenne a kol. 2007).

Autoři vytvořili celkem šest hypotéz, které se snaží vysvětlit, v jakých situacích mají menšiny větší šanci na úspěch, kdy mají svou sílu na vyjednávání. Informace byly využity z databáze *Minority at Risk* (MAR), která sbírá data o etnických menšinách už několik desetiletí, v současnosti eviduje informace o 284 menšinových skupinách po celém světě.

Hypotéza č. 1: v případě, že všechny ostatní podmínky zůstávají stejné, teritoriální kompaktní etnické menšiny mají větší šanci prosadit své extrémní nároky proti centrální vládě.

Hypotéza č. 2: v případě, že všechny ostatní podmínky zůstávají stejné, menšiny s podporou externích zdrojů, mají větší šanci prosadit své nároky proti centrální vládě.

Hypotéza č. 3: v případě, že všechny ostatní podmínky zůstávají stejné, menšiny s právem politické autonomie mají větší sklon k extrémním nárokům vůči centrální vládě a následné mobilizaci, či separatismu.

Hypotéza č. 4: čím větší ekonomické rozdíly mezi menšinou (nebo regionem) a státem, tím je větší pravděpodobnost, že menšina se bude mobilizovat a zvyšovat své nároky na autonomii nebo secesi.

Hypotéza č. 5: v případě, že všechny ostatní podmínky zůstávají stejné, menšiny mají větší pravděpodobnost mobilizovat své síly pro svou autonomii v časech, kdy stát je v procesu politických změn nebo transformaci režimu.

Hypotéza č. 6: v případě, že všechny ostatní podmínky zůstávají stejné, menšiny mají větší pravděpodobnost mobilizovat své síly v časech, kdy jsou vystaveny vysoké úrovni politické diskriminace (Jenne a kol. 2007).

Z těchto hypotéz má největší šanci na úspěch při jednání s centrální vládou č. 1 a č. 2. Teritoriální kompaktnost nebo externí zdroje jsou silná podpora menšin, které se cítí být silnější a vyjednávání v oblasti autonomie nebo secese jsou úspěšnější.

Etnické menšiny v případě **hypotézy č. 1** jsou integrovány do státního systému, což je jejich výhoda ve znalosti politických podmínek. Slabší integrované minority se nechtějí separovat od centrální moci, protože by to pro ně nebylo výhodné. Výhodné je toto pouze pro teritoriálně kompaktní skupiny, které zakládají své požadavky na nezávislost právě ve své homogenitě, popřípadě už mají formu nezávislosti (třeba vlastní zákony). Toto je případ čečenské menšiny v Rusku (Jenne a kol. 2007).

Externí zdroje z **hypotézy č. 2** pomáhají politicky, finančně, vojensky etnické menšině v boji proti centrální moci. Jedním z případů je podpora z vnějšku ze strany národní vlasti, ke které by se etnická menšina ráda připojila. Síla jejich požadavků kolísá podle síly podpory ze strany externího zdroje. Toto je případ Tamilského separatismu na Srí Lance.

V **hypotéze č. 3** jsou etnické skupiny, které mají formu autonomie, jako místní vládu, právo veta nebo daňovou autoritu a zvyšují nároky na centrální vládu v případech nezávislosti. Národní instituce figurují jako nástroj, který umožňuje národní sebeurčení. To má za následek, že pozice autonomních struktur, i kdyby jen na papíře, více inklinují k separatismu. Tato teorie stoupala na oblibě v počátcích 90. let, kdy multietnické státy, jako byl Sovětský svaz, Československo nebo Jugoslávie, se rozpadly dle etno-federální linie.

Ekonomické teorie separatismu dle **hypotézy č. 4** tvrdí, že kampaně na podporu autonomie jsou výsledkem ekonomických rozdílů mezi menšinovým regionem a státem jako celkem. Existují dvě odlišné a zdánlivě protichůdné myšlenky. První tvrdí, že hospodářsky vyspělé skupiny nebo regiony mají vyslyšet nároky chudé menšiny, poskytnout jim finanční prostředky tak, aby se zachránila jednotnost státu. Příkladem může být Slovinsko v Jugoslávii nebo region Katanga v Kongu. Druhá teorie tvrdí, že znevýhodněné skupiny budou usilovat o větší autonomii proti centrální vládě, protože si myslí, že nedokáží konkurovat svými schopnostmi na trhu oproti dominantním skupinám. Toto může být příklad Bangladéše.

Hypotéza č. 5 uvádí situace, kdy etnické menšiny jsou v bezpečnostním dilematu. Jejich mobilizace je odpovědí na vnitřní bezpečnostní dilema, které přinesl kolaps státu. Stejně je to v dobách transformace státu, kdy etnické skupiny se mobilizují, propuká anarchie, a to vše jen k jejich vlastní ochraně, když toto není schopen zařídit stát jako celek. Tato situace může vyústit v etnickou válku, kdy další skupiny se snaží ochránit proti etnickým útokům. Tato teorie, kdy stát přestane úplně existovat a vzniká anarchie, je aplikovatelná jen na několik málo případů. Častěji jsou etnické obavy poháněny nejistotou nad záměry nově vznikající vlády vůči menšině.

Teorie vyřizování stížností, která se objevuje v **hypotéze č. 6**, si myslí, že menšiny se radikalizují v případech, kdy skupiny mají odpor vůči dominantní skupině nebo vůči centrální vládě, kvůli ekonomické nebo politické diskriminaci. Lidé v menšině se začínají formovat okolo lidí, kteří bojují proti diskriminujícímu nepříteli (Jenne a kol. 2007).

5 POLITICKO-HISTORICKÁ CHARAKTERISTIKA ŠPANĚLSKA

Španělské království (*Reino de España*) patří mezi největší státy Evropy (4. místo včetně zohlednění evropské části Ruska) (Universum 5, 2016), celkem má 505 963 km² (www.ine.es).

5.1 Poloha

Státní území tvoří několik částí – pevninské Španělsko, ostrovy, výsoštná území a državy. Pevninské Španělsko se rozkládá na Iberském (česky též Pyrenejském) poloostrově. Ostrovní část zahrnuje ve Středozemním moři Baleáry a v Atlantském oceánu Kanárské ostrovy. Výsoštná území představují města Ceuta a Melilla v severní Africe a španělské državy zahrnují ostrovy u pobřeží Maroka – *Islas Chafarinas*, *Peñón de Alhucemas* a *Peñón de Velez de la Gomera* (www.cia.gov). Španělsko si nárokuje území Gibraltaru, o tuto oblast vede spor s Velkou Británií. Pevninské Španělsko hraničí celkem se čtyřmi státy – na severu s Francií (délka hranice 623 km) a Andorrou (63,7 km), na západě s Portugalskem (1 214 km) a na jihu s britským Gibraltarem (1,2 km). V případě výsoštných území v severní Africe Španělsko hraničí s Marokem (Ceuta 6,3 km a Melilla 9,6 km) (Universum 5, 2016).

5.2 Historie

Tato podkapitola se zabývá nástinem nejdůležitějších historických událostí země z hlediska historicko-geografického vývoje státního území. Vybrané historické aspekty španělského separatismu jsou diskutovány v dalších částech této práce.

V době bronzové byla oblast Iberského poloostrova osídlena kmeny Iberů, kteří přišli ze severní Afriky. V rozmezí let 1000–500 př. n. l. na poloostrov přicházeli Keltové. Okolo roku 800 př. n. l. vznikly první kolonie Féničanů a následně rok 600 př. n. l. představoval založení kolonií Řeků (Artera 2010). Roku 237 př. n. l. Kartágo začínalo mít pod svou nadvládou větší část Iberského poloostrova (Chalupa 2011). Obyvatelstvo Hispanie v roce 74 n. l. získalo latinské občanství, v roce 212 n. l. římské občanství. Dále na Iberský poloostrov přišlo několik dalších kmenů – roku 409 Vandalové, Svébové a Alani, roku 415 Vizigóti (Artera 2010).

V roce 711 Arabové přešli Gibraltarskou úžinu a dostali se na poloostrov, v bitvě u *Jerez de la Frontera* porazili Vizigóty, aby v roce 756 Abd ar-Rahmán I. založil córdobský emirát.

Arabské období trvalo až do 11. století, kdy začíná tzv. *reconquista* neboli dobývání zpět území pod nadvládu křesťanství. Celou tuto akci vedou křesťanské státy ze severu v čele s Aragonem a Kastilií (Artera 2010).

V roce 1469 proběhl sňatek Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského a byly položeny základy jednotného Španělska (Chalupa 2011). Dobytím Granady, jako posledního místa obývaného Araby, v roce 1492 celá *reconquista* skončila. Kryštof Kolumbus ten samý rok objevil Ameriku, což byl počátek vzniku španělských kolonií a později i kolonií jiných států, tedy kolonialismu (Artera 2010).

Filip II. převzal vládu v roce 1556 (Chalupa 2011). Vládl na větším území – Španělsko, Burgundsko, Sicílie, Milánsko, kolonie a Filipíny. Roku 1598 se mu podařilo získat Portugalsko a také vedl protireformaci.

Následující vláda Habsburků nebyla úspěšná, země ztrácela na své rozloze. Přišli o Portugalsko a Nizozemsko. V 18. století ztratili i svou vládu. Španělsko postupně ztratilo své kolonie v Jižní Americe, kde vznikly nové státy – Venezuela, Ekvádor, Peru, Bolívie, Chile nebo Argentina (Artera 2010).

Snahy o změnu vyvrcholily v roce 1812, kdy se Španělsko změnilo po přijetí ústavy v konstituční monarchii (Chalupa 2011). Po pár letech se Španělsko vrátilo k absolutismu a král Ferdinand neměl v mužské linii svého nástupce. Královnou se měla stát jeho dcera Isabela II., ale s tímto nesouhlasil její strýc Don Carlos a propukla tzv. karlistická válka o nástupce na trůn, kterým se stal vévoda Amadeus z Aosty. V roce 1873 byla vyhlášena první republika v historii Španělska, o rok později se vrátili zpět k monarchii.

Maroko sehrálo jednu z hlavních rolí v následujícím vývoji země. Událo se zde povstání domorodců, následovalo separatistické povstání v Barceloně. Na následky těchto dvou povstání a po dohodě s králem, Primo de Rivera vyhláší diktaturu (Artera 2010).

V roce 1931 vznikla druhá republika (Chalupa 2011). V roce 1936 vypukla španělská občanská válka pod vedením generála Francisca Franca. Občanská válka skončila v roce 1939 výhrou Franca, který vyhlásil diktátorský režim a stanul v jeho čele spolu s jedinou povolenou politickou stranou *Falanga*. Franco byl podporován nacistickým Německem i fašistickou Itálií. Podpora ale nepřiměla Španělsko účastnit se 2. světové války (Artera 2010).

Generál Franco si jako svého nástupce zvolil Juana Carlose, oficiálního následníka trůnu z rodu Bourbonů. Podílel se na výchově Juana Carlose, který se zaručil, že Španělsko bude stále stejně fungovat jako doposud. Toto Juan Carlos nedodržel. Roku 1975 se stal králem a zavedl reformy – kromě obnovení monarchie a demokracie také povolení více politických stran a následné volby (Universum 5, 2016) i vznik nové ústavy z roku 1978 (Bosque Candel

2004). Dalším krokem Španělska v procesu demokratizace bylo přistoupení do NATO v roce 1982 a vstup do Evropských společenství (dnes Evropská unie) v roce 1986. Hned od počátku se Španělsko účastní projektu společné evropské měny euro (www.euroskop.cz).

Z posledních událostí, které Španělsko ovlivní na další roky, byla změna hlavy státu. V červnu 2014 ohlásil král Juan Carlos svou abdikaci a 19. června 2014 se stal oficiálně hlavou státu jeho syn Filip (Felipe) jako Filip VI. Ve svém prvním královském projevu uvedl za hlavní cíl udržení jednoty Španělska a svou snahu potvrdil i tím, že svou řeč ukončil poděkováním nejen ve španělštině, ale také v katalánštině, baskičtině a galicijštině. Bohužel tento jeho vstřícný krok se u menšin neseťkal s očekávanou odezvou. Královnou se stala jeho manželka Letizia, korunní princeznou a budoucí královnou Španělska je nyní jejich starší dcera Leonor (pouze v případě, že se už současnému královskému páru nenarodí syn, pak by tohoto titulu pozbyla). Hlavními úkoly krále Filipa VI. v počátku jeho vládnutí je udržet Španělsko jako jednotný stát, překonat ekonomickou krizi a zachovat španělskou monarchii (korupční skandály v rodině či jiné dřívější excesy jeho otce, které vyvolaly nedůvěru španělského lidu v monarchii) (www.ceskatelevize.cz).

5.3 Politický systém

5.3.1 Vývoj politického systému

Základ španělského státu je možné vidět ve sňatku katolických králů Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského v roce 1469 (Špičánová 2011). Tento rok se považuje za počátek absolutní monarchie. V 18. století se říše rozpadla z důvodu války o španělské dědictví (Strmiska 2005). Následně v 19. století proběhlo ve Španělsku celkem pět revolucí. Velmi důležitým mezníkem je rok 1812, kdy byla vypracována první liberální ústava Španělska. V této době se vytvořila koruna, kortesy (parlament), armáda a redefinovala se úloha církve (Říchová 2009). Koruna v toho času jmenovala vládu, a pouze na požádání rozpouštěla parlament, popřípadě vytvářela umělé většiny. Pro Španělsko je typické využití vojenského puče jako mechanismu politické změny. Využívá se častěji než klasické volby. Součástí vojenského puče jsou tzv. svolání nebo vyslovení (*pronunciamiento*) (Kunc 2000).

Roku 1873 se Španělsko následkem puče proměnilo v republiku (Říchová 2009). Federativní republika trvala jen několik měsíců, v roce 1875 vznikla opět monarchie vedená králem Alfonsem XII. (Kunc 2000). Vláda začala být zkorumpovaná a mezi politickými stranami převládly hierarchicko-autoritářské postupy (Říchová 2009). Především

zkorumpovanost politických stran a jejich striktní dělení na liberály a konzervativce přiměla Primo de Riveru, aby zavedl osobní tuhý režim (Kunc 2000).

V roce 1931 vznikla druhá republika, která trvala do roku 1936 (Říchová 2009). Nelze říci, že druhá republika byla totalitní. Jediné, co uplatňovala, byla majoritní strategie k řešení konfliktů (Kunc 2000). Veřejnost neměla téměř žádné pravomoci v rozhodování o vládě. Následkem byla občanská válka, která trvala v letech 1936 až 1939 (Strmiska 2005).

Po ukončení občanské války vládl ve Španělsku generál Francisco Franco, který občanskou válku vyhrál (Říchová 2009). Španělský režim se stal osobní Francovou diktaturou a hlavním znakem byla neinstitutionalizace (Balík 2012). Během vlády Franca španělská královská rodina žila v exilu. Král Alfonso XIII. v roce 1941 abdikoval ve prospěch svého syna Juana. Juan se stal králem bez korunovace a bez trůnu (Říchová 2009). Roku 1947 Franco představil zákon o nástupnictví, který měl povahu ústavního zákona (Kunc 2000). Potvrzoval Franca jako doživotní hlavu státu, obsahoval i ustanovení o nástupci, kterým měl být monarcha. Vše za předpokladu, že tento monarcha bude dodržovat, pokračovat ve stylu vlády Franca a uznávat Národní hnutí (*Falanga*). Juan Carlos odešel z exilu do Španělska, kde byl vychováván pod dohledem Franca (Říchová 2009). Od roku 1947 Franco vládl jako regent instaurované monarchie (Balík 2012). V roce 1956 začaly stávky a nepokoje, lidé chtěli znát oficiálně nástupce Franca (Říchová 2009). Roku 1966 byl schválen Organický zákon státu, s platností od ledna 1967, který zachovával monolitismus. Zakazoval jakékoliv svobodné volby nebo soutěž politických stran (Kunc 2000). A roku 1969 byl vydán zákon, kterým byl oficiálně stanoven nástupcem Juan Carlos (Říchová 2009). Jmenováním prince Juana Carlose proběhla restaurace dynastie, která předtím ve Španělsku vládla až do roku 1931 (Artera 2010).

20. listopadu 1975 zemřel Franco a Juan Carlos jako nový král oficiálně nastoupil na trůn dva dny poté. Španělsko se tak opět změnilo v monarchii (Říchová 2009). Vznikl nový zákon o politické reformě, který zavedl poměrný systém do poslanecké sněmovny, zvýšil počet mandátů ve prospěch venkovských, málo osídlených provincií a dal vzniknout dvoukomorovému parlamentu, lidé v referendu rozhodli o jeho přijetí. 9. dubna 1977 byla zlegalizována Komunistická strana Španělska (PCE), ta o několik dní později uznala současnou podobu Španělska jako monarchii a také uznala Juana Carlose jako oficiální hlavu země. V ten samý rok také vznikla nová Strana demokratického středu (UCD) (Říchová 2009), přestalo existovat Národní hnutí (*Falanga*) a byla zrušena cenzura (Kunc 2000).

18. března 1977 byl přijat dekret o volebních normách, který určil neslučitelnost ve výkonu funkcí v parlamentu a správě (Strmiska 2005). V červnu 1977 se konaly první svobodné všeobecné volby od roku 1936, které vyhrála strana UCD. Do parlamentu se celkem dostalo šest stran na celostátní úrovni a dvě strany na regionální úrovni. Jedná se tedy o UCD, Španělská socialistická dělnická strana PSOE, komunisté, Lidová aliance AP, Socialistický svaz, Levicová demokratická fronta, Demokratická konvergence Katalánska a Baskická nacionalistická strana PNV (tedy už v roce 1977 je určité zdůraznění Katalánska a Baskicka vidět). Z těchto stran vznikla menšinová vláda, premiérem se stal Suárez z vítězné strany UCD (Říchová 2009).

Dalším důležitým dokumentem a předzvěstí změny byl Pakt z paláce Moncloa. Jeho cílem bylo zmírnění sociálního neklidu a úprava půdy pro politické reformy neboli pro ústavu. Aby mohla být ústava změněna, byl sestaven tým specialistů delegovaných parlamentními stranami. První návrh nové ústavy byl zveřejněn v lednu 1978 (Říchová 2009) a nová ústava byla přijata v prosinci téhož roku. Na jaře 1983 proběhly první volby do místních a regionálních zastupitelstev, což lze považovat za vrchol legitimizace všech politických institucí v zemi (Goněc 2003).

5.3.2 Moc výkonná

Moc výkonnou ve Španělsku představuje panovník, v tomto případě král, dále vláda a předseda vlády (Říchová 2009). Ústava určuje, že monarcha je považován za hlavu státu a symbol jeho jednoty, je také nejvyšším zástupcem španělského státu v zahraničních vztazích a přispívá k dobrému fungování institucí státu. Ve skutečnosti je jeho funkce, vzhledem k existenci parlamentní monarchie ve Španělsku, především ceremoniální. Král svolává a rozpouští Parlament, vyhlašuje zákony a je velitelem ozbrojených sil (Ascención 2010). Má pravomoc vyhlašovat referendum v případech, které předpokládá Ústava. Vše ale podléhá kontrasignaci s příslušným ministrem, popřípadě s předsedou vlády (Špičanová 2011).

Vláda funguje na principu kolektivní odpovědnosti. Předseda vlády vybírá další členy vlády. Každý kandidát na předsedu vlády má povinnost předložit politický program a dále žádá Sněmovnu o důvěru. Ve Španělsku se využívá princip konstruktivního veta nedůvěry, „což znamená, že vyslovení nedůvěry vládě je možné pouze tehdy, pokud v sobě obsahuje i souhlas s návrhem na budoucího premiéra.“ Všeobecně se tento princip využívá k tomu, aby bylo zabráněno častějším vládním změnám. Nejvyšším poradním orgánem vlády je Státní rada (Říchová 2009). Hlavním úkolem vlády je řídit vnitřní a zahraniční politiku státu, zajišťovat fungování a obranu země (Špičanová 2011).

5.3.3 Moc zákonodárná

Zákonodárná moc je ve Španělsku tvořena parlamentem, který je složen ze dvou komor. Dolní komora je Sněmovna poslanců (*Congreso de los Diputados*), členové jsou voleni na funkční období čtyř let v přímých volbách proporčním způsobem. Horní komoru představuje Senát (*el Senado*), senátoři jsou voleni také na dobu čtyř let, ale většinovým způsobem (Říchová 2009).

Sněmovna má pravomoc, že i bez souhlasu Senátu je schopna svůj návrh zákona prosadit. Senát má pouze dostatečnou pravomoc v případě přijímání ústavních dodatků (Kysela 2004).

Při každé komoře existují kluby a smíšené kluby pro nezařazené poslance (Colomer 1996). Obě komory zřizují komise (Říchová 2009). Poslanci ani senátoři nejsou vázáni imperativním mandátem.

Role Senátu je stále diskutovaným tématem, je to komora, která reprezentuje teritoriální zájmy. V poslední době jsou slyšet názory na jeho reformu, popřípadě úplné zrušení.

Zákonodárnou iniciativu ve Španělsku mají poslanci, senátoři, vláda a občané na základě petice, která musí obsahovat nejméně 500 000 podpisů (Špičánová 2011).

5.3.4 Moc soudní, místní správa a samospráva

Nejvyšší soud, vyjma ústavních záležitostí, je vrcholným soudem ve Španělsku. Ústavní soud je tvořen dvanácti soudci, kteří jsou jmenováni králem na funkční období devíti let, každé tři roky se mění jedna třetina. Pouze prezident Ústavního soudu je volen na dobu tří let (Colomer 1996). Kromě Ústavního soudu a Nejvyššího soudu existují i vojenské soudy. Dále taky země má svého ombudsmana, který je nezávislý na státních orgánech a je zmocněncem Parlamentu.

V rámci místní správy je Španělsko děleno na autonomní společenství, provincie a obce. Mají plnou právní subjektivitu (Swenden 2006). V obcích jsou starostové a radní, v provinciích mají zastupitelstvo a v autonomních společenstvích regionální vládu. Do roku 1992 bylo postavení jednotlivých autonomních společenství rozdílné. Rok 1992 tento systém reformoval tak, aby si jednotlivá autonomní společenství byla rovna. Ale i tak Baskicko, Katalánsko, Galicie, Andalusie, Navarra, Valencie a Kanárské ostrovy mají větší pravomoci (Říchová 2009).

5.3.5 Volební systém

Dolní komora neboli Sněmovna má celkem 350 poslanců. Volba poslanců probíhá pomocí přímých voleb na území padesáti provincií. Jak už bylo uvedeno, na dobu čtyř let

a proporčním způsobem. K rozdělení mandátu se využívá tzv. d'Hondtova formule, kdy uzavírací klauzule jsou 3 % hlasů z dané provincie. Nejvíce poslanců je voleno za Madrid a Barcelonu, nejméně má Ceuta a Melilla (každá po jednom).

Horní komora čili Senát má celkem 208 senátorů. Jsou voleni také na dobu čtyř let v přímé volbě. Část senátorů je volena, část jmenována do své funkce. Volebními obvody jsou tvořeny provincie, kdy z každé pochází 4 senátoři. Pouze Ceuta a Melilla má každá dva. K volbě se využívá systém, kdy volič má vždy o jeden hlas méně, než kolik je za danou provincii voleno senátorů (Říchová 2009).

5.3.6 Ústava a Španěle

Španělská ústava z roku 1978 už ve své preambuli hovoří o španělském národu, který tímto navazuje na spravedlnost, svobodu a bezpečnost, a podporuje dobro všech svých členů při výkonu své svrchovanosti. Garantuje demokratické spoložití vycházející z této Ústavy a ze zákonů. Upevňuje právní stát jako výraz vůle lidu. Ale především je nutné zdůraznit, že se zaručuje ochránit všechny Španěly a národy Španělska při výkonu lidských práv, chránit jejich kulturu, tradice, jazyky a instituce. Popřípadě je ještě v preambuli uvedeno, že cílem Španělska je spolupracovat na posílení mírových vztahů nebo větší spolupráci mezi všemi národy na Zemi.

Článek 1 definuje, že národní suverenita je v rukách španělského lidu, ze kterého vychází pravomoci státu. Pak je především důležitý článek 2, který určuje, že: „*Ústava se zakládá na nerozlučné jednotě španělského národa, společné a nedělitelné vlasti všech Španělů, a uznává a zaručuje právo na autonomii národností a regionů, které zahrnuje a solidaritě mezi nimi.*“ Tedy první zmínka o autonomii je už ve článku 2 a navazuje na něj článek 3, který definuje jazykové složení země. Španělština je oficiálním jazykem, kdy všichni Španělé mají povinnost ji znát, následně ostatní oficiální jazyky se určují podle jednotlivých autonomních společenství. Španělsko bere tuto jazykovou různorodost jako své kulturní dědictví, které je předmětem zvláštní ochrany a respektu.

Je zaručeno právo na život, trest smrti je zrušen. Ústava garantuje svobodu ideologie, náboženství a víry, každý má právo na svobodu a bezpečnost, právo na čest, osobní a rodinné soukromí. Článek 20 uznává a chrání práva svobodně se vyjadřovat a rozšiřovat myšlenky, nápady a názory slovem i písmem. Popřípadě další článek udává právo svobodně se sdružovat.

Článek 143 a následující se týká autonomních společenství. Například se zakazuje jakákoliv federace autonomních společenství, pouze ve věcech daných zákonem můžou

autonomní společenství rozhodovat. Každé autonomní společenství má své Statuty, které musí obsahovat určité informace: název společenství, vymezení území, názvy a sídla vlastních autonomních institucí, vymezení pravomocí.

Autonomní společenství mají tyto pravomoci: organizace svých orgánů samosprávy, správa obecních hranic, území, místní politika zaměstnanosti, regionální plánování a urbanismus, veřejné stavby, železnice a silnice procházející autonomním společenstvím, přístavy, letiště, zemědělství a živočišná výroba, lesnictví, ochrana životního prostředí, projekty, výstavba a provozování vodních zařízení, kanálů, vnitrozemský rybolov, sběr měkkýšů, říční rybolov, veletrhy, podpora ekonomického rozvoje autonomního společenství, řemesla, muzea, knihovny, hudební konzervatoře, památky regionu, podpora kultury, výzkumu, výuka jazyka autonomního společenství, propagace a plánování cestovního ruchu, propagace sportu a řízení volného času, sociální pomoc, ostraha a ochrana budov a zařízení (Constitución Española 1978).

Poměrně důležitý je článek 155, který řeší situaci v případech, kdy autonomní společenství neplní povinnosti ze strany ústavy. Jedná tak, že ohrožuje obecný zájem Španělska, což může představovat snaha o separaci regionů. Ústava ale už dále neřeší, jaká opatření mají vzniknout v případě aktivace tohoto článku. Navíc tento článek ještě doposud aktivován či aplikován nebyl (Měšťánková 2016).

Finančními zdroji autonomních společenství jsou daně zcela nebo částečně převedené státem, jejich vlastní daně a poplatky, dotace ze státního rozpočtu, příjmy plynoucí z jejich majetku a soukromých příjmů, a úroky z úvěrových operací. Autonomní společenství nesmí zavést takové daně, které by zabránily volnému pohybu zboží nebo služeb (Constitución Española 1978).

5.4 Stranický systém

Kunc (2000) popisuje „*genetický zákon politiky*“, kdy se rozvržení politických preferencí nemění po generace. Takto lze definovat ideologické rozložení ve Španělsku, které se vyskytovalo před vládou generála Franca. Jednalo se o rozložení levice-pravice, které se opět obnovilo spolu s demokracií ve Španělsku. Novinku představovala Strana demokratického středu (UCD), která měla za úkol spolu se svým předsedou Suarézem zajistit přechod Španělska k demokracii. Představovala určitou variaci, spojovala strany středu a pravého středu. Pravici reprezentovala Lidová aliance s předsedou Fragem. Socialisté (PSOE) a komunisté (PCE) mohli vystoupit z ilegality (Říchová 2009).

V roce 1979 proběhly parlamentní volby, ve kterých 80 % voličů představovalo tyto strany: Svaz demokratického středu (UCD), Španělská dělnická socialistická strana (PSOE), Lidová aliance (AP) a Komunistická strana Španělska (PCE). V roce 1982 proběhly další volby, kde UCD a PCE utrpěly tak vysoké ztráty, že ukončily svoji existenci. V těchto volbách vyhrála PSOE, která utvořila vládu a druhá byla Lidová aliance, mimo jiné vzrostla oblíbenost regionálních stran – Katalánská Konvergence a jednota (CiU) nebo Baskická národní strana (PNV). Po neúspěchu UCD Suárez založil Demokratický a sociální střed (CDS).

Rok 1986 přinesl další volby a opět vyhráli socialisté s takovou převahou, že nepotřebovali koaličního partnera. Tento úspěch se ale neopakoval. Druhé vládní období bylo pro socialitu těžké, bylo spojeno s problémy a skandály (Říchová 2009). Premiér Felipe González musel vypsát nové volby s osmiměsíčním předstihem (Kunc 2000). Překvapivě tyto volby opět vyhráli socialisté se ztrátou 5 %. Lidová strana (PP) si polepšila, stejně tak komunisté dokonce dosáhli ze 4 % na 9 %. Suárezova CDS dosáhla méně než komunisti, a opět přestala po těchto volbách existovat.

Další volby proběhly v roce 1993, opět vyhráli socialisté, ale už potřebovali koaličního partnera. Přijali spolupráci s regionálními stranami PNV a CiU, které do vlády nevstoupily, ale slíbily podporu. Vznikla menšinová vláda, kdy se u každé zákonodárné iniciativy musela PSOE znovu ucházet o jejich podporu. Následující rok proběhly volby do Evropského parlamentu, které vyhrála Lidová strana se svým vůdcem José Maríá Aznarem (Říchová 2009).

Vyhrané volby do Evropského parlamentu byly předzvěstí pro další národní volby. V roce 1996 je vyhrála Lidová strana v čele s Aznarem, který sestavil vládu v koalici spolu s regionálními stranami z Katalánska a Baskicka. Aznar se stal předsedou vlády. Následující volby v roce 2000 znamenaly pro Lidovou stranu největší úspěch, už nepotřebovali koaličního partnera a Aznar se stal opět předsedou vlády.

Toto období je všeobecně charakterizováno jako úspěšné z hlediska makroekonomických ukazatelů, kdy tato vláda měla znatelný dopad na životní úroveň většiny Španělů. Do školních programů byla znovu zavedena povinná výuka náboženství. V zahraniční politice probíhala orientace na Velkou Británii, potažmo na USA a s tím spojenectví s těmito zeměmi (Kunc 2000). Španělsko tedy vyslalo do Iráku své ozbrojené jednotky. Socialisté a lidovci podepsali zvláštní dohodu o svobodách a proti terorismu jako vyjádření vztahu vůči španělské teroristické organizaci ETA. V roce 2002 přijali novelu zákona o politických stranách, která

dala pravomoci Nejvyššímu soudu některé strany zakázat. Tato pravomoc byla využita proti třem baskickým stranám (Strmiska 2005).

V roce 2004 před dalšími volbami se staly teroristické útoky na nádražích v Madridu. Aznarova vláda to ihned připsala teroristické organizaci ETA, to zvedlo rozhořčení mezi lidmi a k volbám přišel vysoký počet voličů, kteří hlasovali proti této vládě. Volby vyhráli socialisté s José Luisem Rodríguezem Zapaterem, který sestavil menšinovou vládu s podporou Sjedenocené levice a Republikánské levice Katalánska. Ve volbách v roce 2008 opět vyhráli socialisté, následováni lidovci. Zapatero sestavil menšinovou vládu, kdy jmenoval dokonce 9 žen, což bylo poprvé v historii.

O Španělsku lze mluvit spíše jako o systému umírněného mnohostranictví než o bipartismu. V Katalánsku soutěží Republikánská levice Katalánska (ERC), nacionalistická koalice pravého středu Konvergence a jednota Katalánska (CiU), menší levicové skupiny a celostátní Lidová strana. V Aragonu PSOE a pravice, v Galicii kromě PSOE levice, a na Kanárských ostrovech Centristická strana. Výsledky z voleb z roku 2008 posílily tendenci ke dvoustranictví (Říchová 2009).

5.4.1 Regionální stranické systémy

Baskický stranický systém

Baskický stranický systém má svá specifika, v podstatě se jedná o multipartismus, tedy s více než jednou relevantní regionální stranou, a navíc s více než jednou relevantní odnoží celostátních stran. Vyskytuje se vysoce polarizované uspořádání. Na začátku vzniku politických stran byla v Baskicku pouze tzv. jednobarevná vláda PNV, až později koaliční vlády s částečnou obměnou ve vládních stranách (Kunc 2000). Je jakousi tradicí, že počet nějakých relevantních formací se pohybuje vždy okolo pěti. Nejsilnější, nejdéle a nepřetržitě vládoucí stranou je Baskická národní strana (PNV). Postupně se do koalice probojovala baskická odnož PSOE (PSE), Baskická solidarita (EA), Levice Baskicka (EE) (ta zanikla na počátku 90. let) a nejnovější baskická odnož – Spojená levice (IU-EB). Lidová jednota (HB), později Jednota (Batasuna) a ještě později Baskičtí občané (EH) byli cílem zrušení ze strany Nejvyššího soudu ve Španělsku, jak už bylo uvedeno dříve (Strmiska 2005).

Dále také etnicko-politické vlastenectví politických stran je typické pro Baskicko. Vyskytuje se multipolární uspořádání s jedním hlavním a několika vedlejšími póly. Hlavní pól představuje PNV, má strategické středové postavení (Galán 1985). Její sílu je také možno vidět v tom, že ustála situaci i v období po odtržení frakce Baskické solidarity (EA) v roce

1986. Je zajímavostí, že v roce 2001 vznikla předvolební aliance Baskické národní strany (PNV) a Baskické solidarity (EA) (Kunc 2000).

Baskická odnož PSOE – PSE představuje stabilnější vedlejší pól. Dlouhou dobu znamenala protiváhu PNV, byla prošpanělská, nechtěla separaci Baskicka. Ale v 90. letech vzrostl význam baskické odnože Lidové strany (PP), což znamenalo zkomplikované postavení baskických socialistů a jejich posun do pozadí. Stabilním vedlejším pólem se tedy stala Lidová strana (Strmiska 2005).

Navarrský stranický systém

Opět i jako v případě Baskicka, se jedná o multipartismus, tedy jedna relevantní regionální strana a více relevantních odnoží celostátních stran. Jedná se o model menšinových jednobarevných stran, navíc s úplnou alternací vládních stran. Kombinují se zde dvě osy: španělsko-navarrská a baskicko-navarrská. I zde existovala Lidová jednota (HB) a Baskická národní strana (PNV). Rozdíl je v tom, že zde vyhrávala Lidová jednota (HB) nad Baskickou národní stranou (PNV). Následně po rozštěpení Baskické národní strany (PNV) a vznik Baskické solidarity (EA) se toto postavení Lidové jednoty (HB) změnilo a Baskická solidarita (EA) získala převahu. Dále se zde vyskytuje Svaz navarrského lidu (UPN), který byl silně antibaskický, navíc v roce 1995 zaznamenal vnitřní rozkol a vznikla Konvergence navarrských demokratů (CDN). Svaz navarrského lidu (UPN) se proto později spojil s Lidovou stranou (PP). Tento strategický postup vynesl Svaz navarrského lidu nahoru, stal se jedním z hlavních pólů a zároveň hlavní protiváha navarrských socialistů. V současnosti existuje šestistranický formát: Svaz navarrského lidu (UPN), Socialistická strana Navarry – Španělská socialistická dělnická strana (PSN – PSOE), Spojená levice Baskicka (IU – EB), Konvergence navarrských demokratů (CDN), Baskická solidarita (EA) + reprezentanti Lidové jednoty (HB). Hlavní postavení má Svaz navarrského lidu (UPN) a Socialistická strana Navarry – Španělská socialistická dělnická strana (PSN – PSOE) (Strmiska 2005).

Katalánský stranický systém

Současná katalánská stranická soustava vykazuje jak regionální strany, tak i regionální pobočky španělských celostátních stran. Období 2. poloviny 70. let 20. století je možné považovat pouze za předeheru vzniku regionálního stranického katalánského systému. V této době ještě nebyla vytvořena regionální stranická soutěž nebo spolupráce (Colomer 1998). V Katalánsku existovaly pouze regionální pobočky celostátních španělských stran. Zlomový v historii katalánského stranického systému se stal rok 1980, kdy proběhly první volby do Parlamentu Katalánska a s tím nutnost vzniku existence regionálních stran.

V současnosti tedy o katalánské stranicko – politické soustavě lze mluvit jako o samostatném regionálním stranickém systému (Strmiska 2003).

Zde se jedná o nepolarizovaný pluralismus, který se vyznačuje existencí více než jedné relevantní regionální strany a k tomu více než jedné relevantní odnože celostátních stran (Kunc 2000). Od roku 1980 až do roku 2003 představuje dominantní postavení strana Konvergence a Jednota (CiU). Až regionální parlamentní volby v roce 2003 způsobily změnu a v Katalánsku vznikla smíšená vládní koalice. Hlavní zastoupení vždy získává pět nebo šest kandidátek, popřípadě několik aliancí. Hlavní póly zastává Konvergence a Jednota (CiU) a Katalánská socialistická strana (PSC). Vedlejší póly Republikánská levicová strana Katalánska (ERC), ICV a odnož Lidové strany (PP) (Strmiska 2005).

Kanárský stranický systém

Kanárský stranický systém je tripolární multipartismus, navíc ještě s koaličními, popřípadě kvazikoaličními prvky. Hlavními póly jsou odnož Lidové strany (PP), Španělská dělnická socialistická strana (PSOE) a Kanárská koalice (CC). Vládní strany se v historii střídaly, a s tím se také střídal i hlavní pól. V jeden čas zde existoval i jediný vládní model spolupráce mezi Kanárskou koalicí (CC) a Lidovou stranou (PP). O Kanárské koalici je nutné zmínit, že je jedinou relevantní autonomistickou formací na Kanárských ostrovech (Strmiska 2005).

Důležité v historii kanárského stranického systému v rámci integrace autonomistických a regionalistických skupin bylo spojení sedmi ostrovních stran a hnutí (API, IGC, ATI, AGI, AHI, IFI) v jedno Nezávislé sdružení Kanárských ostrovů (AIC). A dále Iniciativa pro Kanárské ostrovy (ICAN) se spojila s Kanárskými národním shromážděním (ACN) a s odnoží Spojené levice (IU). Rok 1993 byl v historii kanárského stranického systému zlomový. Vznikla Kanárská koalice (CC) a navíc byla ustanovena první kanárská autonomisticko – nacionalistická vláda tohoto regionu. Za dva roky poté Kanárská koalice (CC) ve volbách zvítězila (Strmiska 2005).

Andaluský stranický systém

Tento stranický systém se vyznačuje jednou jedinou relevantní regionální stranou spolu se třemi pobočkami celostátních politických stran. V podstatě se jedná o střídání většinových jednobarevných vlád a koaličních vlád s tím, že není změna v hlavní vládní straně (Funcia 1986). Touto hlavní vládní stranou je andaluská odnož Španělské socialistické dělnické strany, která se v několika letech střídá ve vládě s Andalusistickou stranou (PA). Co se týče Andalusistické strany (PA), je nutné ještě zmínit, že se ve své historii stala součástí i několika koalic (Strmiska 2005).

Galicijský stranický systém

Opět multipartismus vyznačující se jednou relevantní regionální stranou a k tomu několik poboček celostátních stran. V 90. letech byla změna, tehdy se jednalo o systém převládající jedné strany – Lidové strany Galicie (PPG) (Galán 1985).

Je to tedy stranický systém s jednobarevnými vládami, predominantní straně připadá regionální pobočka celostátní strany. V historii je možné vidět převahu galicijské odnože Lidové aliance, popřípadě využití koalic a alternovat vládní systém i v Galicii.

V roce 1981 proběhly první regionální volby, které vyhrála Lidová aliance (AP), následována Svazem demokratického středu (UCD). Kromě těchto dvou stran je důležité ještě zmínit existenci Španělské socialistické dělnické strany. Regionální volby v roce 1993 znamenaly upevnění trendu ve vytváření absolutních parlamentních většin a také upevnění tripolárního stranického systému. Hlavním pólem je Lidová strana Galicie, druhým pólem je Socialistická strana Galicie – Španělská socialistická dělnická strana (PSG – PSOE), a třetí pól představuje Galicijský nacionalistický blok (BNG) (Strmiska 2005).

5.5 Administrativní členění

Opět i v členění země má hlavní slovo ústava z roku 1978, která dala Španělsku formu státu autonomií, tedy přechodu mezi unitárním státem, jako je Francie, a federálním státem, jako je USA. Nový decentralizační model země se zformoval do 17 autonomních společenství (*Comunidades Autónomas*), které se dále dělí na 50 provincií, a dvě autonomní města Ceuta a Melilla (obr. 1). Všechna společenství jsou založena na územní rovnosti a solidaritě. Španělsko je v tomto unikátní, snaží se zajistit rovnost všech regionů (Bosque Candel 2004). Nejmenší jednotkou jsou „*municipios*“ čili obce, kterých je celkem 8 125 (ssweb.seap.minhap.es).

Logicky nejmenší rozlohou jsou autonomní města Ceuta (19 km²) a Melilla (13 km²) na severu Afriky. Následují Baleáry ve Středozemním moři s 4 992 km². Pokud se budeme bavit pouze o pevninském, kontinentálním Španělsku, tak nejmenší autonomním společenstvím je La Rioja (5 045 km²) a největším autonomním společenstvím je Kastilie a León s 94 227 km² (www.ine.es).

Stejně jako ostatní evropské státy, tak i Španělsko dělí své území dle NUTS (*Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques/Nomenclature of Units for Territorial Statistics*), které vychází z „nařízení Komise (ES) č. 105/2007 ze dne 1. února 2007, kterým se mění přílohy nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č.1059/2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS).“ Úroveň NUTS 0 je celé

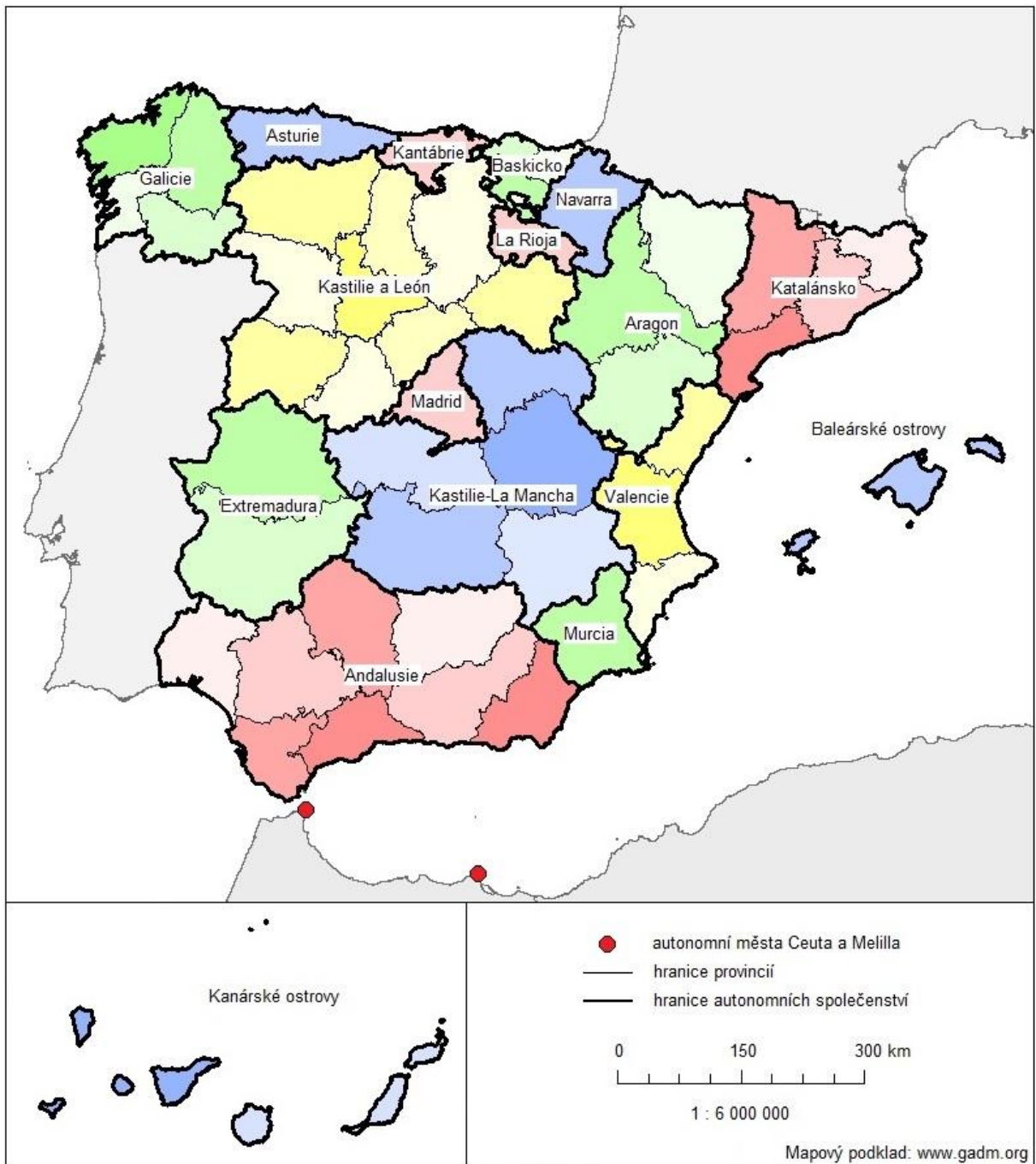
jednotné území Španělska. Následující NUTS 1 představuje skupiny autonomních společenství – Severovýchod, Severozápad, Madrid, Střed, Východ, Jih a Kanárské ostrovy. Baleárské ostrovy patří pod Východ, Ceuta a Melilla pod Jih. Celkem je tedy těchto skupin sedm. NUTS 2 jsou už jednotlivá autonomní společenství (*Comunidades Autónomas*) a samostatně Ceuta a Melilla. NUTS 3 představují provincie (*Provincias*), kterých je, jak už bylo řečeno, celkem 50 (eur-lex.europa.eu).

Tab. 1: Charakteristiky autonomních společenství a autonomních měst Španělska

Region		Hlavní město	Rozloha (km ²)	Počet obyv. (k 1.1.2016)	Rok schválení Statutu
(česky)	(španělsky)				
Andalusie	Andalucía	Sevilla	87 597	8 388 107	1981/2007*
Aragon	Aragón	Zaragoza	47 720	1 308 563	1982/2007*
Asturie	Principado de Asturias	Oviedo	10 602	1 042 608	1981/2002*
Baleárské ostrovy	Islas Baleares	Palma de Mallorca	4 992	1 107 220	1983/2007*
Baskicko	País Vasco	Vitoria	7 230	2 189 573	1979
Extremadura	Extremadura	Mérida	41 635	1 087 778	1983/2011*
Galicie	Galicia	Santiago de Compostela	29 575	2 718 525	1981/2002*
Kanárské ostrovy	Islas Canarias	Santa Cruz de Tenerife	7 447	2 101 924	1982/2002*
Kantábrie	Cantabria	Santander	5 327	582 206	1981/2002*
Kastilie-La Mancha	Castilia-La Mancha	Toledo	79 462	2 041 631	1982/2002*
Kastilie a León	Castilia y León	Valladolid	94 227	2 447 519	1983/2007*
Katalánsko	Cataluña	Barcelona	32 091	7 522 596	1979/2006*
La Rioja	La Rioja	Logroño	5 045	315 794	1982/2002*
Madrid	Comunidad de Madrid	Madrid	8 028	6 466 996	1983/2002*
Murcia	Región de Murcia	Murcia	11 314	1 464 847	1982/2002*
Navarra	Comunidad Foral de Navarra	Pamplona	10 390	640 647	1982/2010*
Valencie	Comunidad Valenciana	Valencia	23 254	4 959 968	1982/2006*
Ceuta	Ceuta	Ceuta	19	84 519	1995
Melilla	Melilla	Melilla	13	86 026	1995

*rok reformy, popřípadě modifikace původního Statutu

Zdroj: www.congreso.es, www.ine.es

Obr. 1: Administrativní členění Španělska (vlastní zpracování).

5.6 Regionalismus

Regionalismus v Evropě vzniká ve 20. století, je to především politický proces, kdy se určité regiony snaží prosadit své zájmy (tento proces se také někdy nazývá *bottom-up regionalism*). Výsledkem bývá vytvoření regionálních vlád ve státě (Říchová a Fiala 2002). Regionalismus je spojen se třemi základními prvky – jazykem, kulturou společnosti a historickými specifiky regionu. Toto ve většině případů vyústí ve snahu o větší samostatnost a nezávislost daných regionů, a to ve formě federace nebo regionálního státu (Keating 1998).

Španělsko je v tomto specifické, protože někdy je nazýváno jako regionální stát či stát regionů. Někdy dokonce jako asymetrická federace či asymetrický regionální stát (Říchová a Fiala 2002). Nicméně Ústava udává, že se jedná o stát autonomních oblastí, stejně Ústavu z roku 1978 je možné považovat za počátek regionalismu ve Španělsku (Constitución Española 1978).

Španělsko představuje asymetrický regionalismus, který znamená, že je zde možné najít dva typy regionů podle rozdělení kompetencí v určitých otázkách. *Fast-track regions* neboli regiony, které mají více kompetencí (v otázkách jazyka, kultury, zdravotnictví), jsou celkem čtyři: Baskicko, Katalánsko, Galicie a Andalusie. Oproti tomu *slow-track regions* je zbylých 13 autonomních oblastí (Swenden 2006).

Dále je ve Španělsku také možné vidět prvky otevřeného regionalismu, kdy v Ústavě nejsou přímo zakotveny pravomoci jednotlivých autonomních společenství. Ale každé autonomní společenství (region) může díky decentralizaci státu získávat kompetence díky uzavření bilaterálních dohod s centrální vládou v Madridu. Proto v procesu prosazení svých osobních zájmů vystupuje každá autonomní oblast jako samostatná jednotka. V jediné oblasti postupují jako kolektiv – ve fiskálních otázkách. Pouze Baskicko a Navarra si tuto otázku řeší samostatně (Agranoff a Gallarín 1997) a Katalánsko zřizuje speciální komisi ve spolupráci se státem (Estatuto de Autonomía de Cataluña 2006).

Regionalismus je tedy ve Španělsku důležitý pro vznik autonomních společenství, delegování určitých kompetencí na ně a vznik současné podoby státu. Nicméně může postupem času přejít až do separatismu, což je také případ Španělska.

5.7 Obyvatelstvo

Území dnešního Španělska obývala postupně řada národů. Prvními byli předindoevropští Iberové, následně Keltové a v další fázi Římané, jejichž jazykovým vlivem zde mimo jiné vznikla španělština. Stěhování národů zanechalo na Iberském poloostrově germánskou

stopu především díky příchodu Vizigótů, výrazný podíl na rozvoji obyvatelstva měli také Arabové (Universum 5, 2016).

Španělsko má 46 468 102 obyvatel (k datu 1.7.2016). Nejvyšší počet obyvatel měla země k datu 1.1.2012 – 47 265 321. Do této doby počet obyvatel stále narůstal, dokonce i o 200 000 za rok. Od roku 2012 počet obyvatel stále klesá. Největší pokles v posledních letech je zaznamenán mezi roky 2013 a 2014 – z 47 129 783 na 46 771 341 obyvatel. V současnosti z počtu 46 468 102 obyvatel je 22 813 635 mužů a 23 654 467 žen. Oficiálně je zde 4 396 870 cizinců. Nejvíce obyvatel je ve věku 40 let – 805 902 (1.7.2016). 100 a více letých osob je celkem 17 423 (1.7.2016) (www.ine.es).

Okolo 2 % z celkového počtu obyvatel tvoří Baskové, tato specifická menšina patří mezi předindoevropské obyvatelstvo, které má vlastní jazyk. Zajímavostí je, že tento jazyk se v současné době zkoumá a vědci se snaží zjistit jeho původ a zařazení do systému jazyků. 17 % obyvatelstva tvoří Katalánci a 7 % Galicijci. Všechny tyto skupiny mají separatistické tendence (Universum 5, 2016).

Hustota zalidnění je 91 obyv./km² (2016), což je jedna z nižších hodnot. Je ale nutné zmínit, že jsou velké rozdíly v rámci celého území. Výjimka je hlavní město Madrid a jeho blízké okolí, kde je hustota zalidnění vyšší a je to nejhustěji obydlená oblast Španělska. Dále jsou hustěji zalidněné pobřežní provincie. Oproti tomu vnitrozemí je velmi řídko osídlené. V současnosti okolo 77 % obyvatelstva Španělska žije ve městech (Universum 5, 2016).

Imigrace je ve Španělsku znatelná. Jedná se převážně o obyvatele z některých členských států Evropské unie, popřípadě států východní Evropy. V případě mimoevropských států je vysoká imigrace ze severní Afriky – Maroko nebo Alžírsko. Logicky početná část imigrantů pochází z bývalých kolonií Španělska, hlavně ze států Jižní Ameriky – Argentina, Kolumbie, Venezuela, Dominikánská republika nebo Ekvádor. Z Asie nejvíce imigrantů pochází z Číny nebo Filipín. Toto jsou informace, které se týkají legálních imigrantů. Nejpočetnější skupiny migrantů lze najít v Madridu, Katalánsku, Andalusii, Valencii a na Kanárských ostrovech (Bosque Candel 2004).

V případě náboženství je Španělsko silně věřící zemí, kdy tato tradice má svůj původ už z dob vlády Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského. Více jak 94 % obyvatelstva se hlásí k římskokatolické církvi. Pouze jen malé menšiny se hlásí k protestantismu, popřípadě judaismu nebo islámu (Universum 5, 2016).

Co se týče jazykového rozložení, je Španělsko rozmanité, má několik oficiálních jazyků. Úředním jazykem je španělština pro celé území (*el castellano*). Pro některé oblasti, autonomní

společenství platí i další úřední jazyky. Jedním takovým spoluúředním jazykem je katalánština (*el catalán*). Tento jazyk je oficiální pro Katalánsko, Baleáry a Valencii. V některých zdrojích se lze už setkat se speciální verzí katalánštiny, nebo také s valencijskou verzí katalánštiny (*el valenciano*), nicméně jako oficiální spoluúřední jazyk zatím nefiguruje. Dalším spoluúředním jazykem je galicijština (*el gallego*) využívaná a oficiální pouze pro Galicii. Poté je ještě baskičtina (*el vasco, euskera*) využívaná oficiálně jako spoluúřední jazyk v Baskicku a v baskicky mluvící části autonomního společenství Navarra. Posledním oficiálním spoluúředním jazykem je aranština. Tento jazyk se vyskytuje pouze v oblasti *Valle de Arán* na severu Španělska. Kromě oficiálních úředních či spoluúředních jazyků existují ve Španělsku i další neúřední. Jsou jimi aragonština, asturština, jazyk *fala* nebo pro autonomní společenství Extremadura vlastní verze španělštiny – *extremeño*. Mimo jiné aragonština, asturská aranština, baskičtina, jazyk Calo, katalánština, galicijština a valencijština jsou uznány jako oblastní jazyky v rámci Evropské charty regionálních a menšinových jazyků (www.ethnologue.com).

5.8 Infrastruktura

První hlavní síť silnic ve Španělsku byla vytvořena v 16. století díky králi Filipu II. Tehdy došlo k propojení hlavního města s dalšími důležitými sídly ve vnitrozemí i na pobřeží. V systému budování silniční sítě pokračovali i Bourboni v 18. století. Navíc v 19. století vznikla železniční síť.

Jako výsledek automobilismu vznikala v průběhu 20. století současná silniční síť. Tento stav přetrvává dodnes. Aktuální silniční síť má radiální strukturu, kdy Madrid je vždy spojován s hlavními městy na okrajích Španělska. Od roku 1960 počet automobilů ve vlastnictví obyvatelstva stále stoupá. Největší koncentrace je v Madridu, Barceloně, Valencii a na Baleárských ostrovech (Bosque Candell 2004). Současná silniční síť má 683 175 km (www.cia.gov). V rámci autonomních společenství má nejdelší silniční síť Kastilie a León – 32 799 km (2014). V případě separatistických regionů je na tom nejlépe Galicie – 17 665 km (2014), dále Katalánsko – 12 056 km (2014) a Baskicko – 4 169 km (2014). Tato společenství také získala za rok 2014 nejvyšší investice do silniční sítě ve Španělsku: Baskicko 154 mil. EUR, Katalánsko 136 mil. EUR a Galicie 134 mil. EUR (www.fomento.gob.es). Je zde možné vidět snahu centrální vlády na rozvoji těchto separatistických oblastí a o možné zabránění jejich separaci.

Železniční síť ve Španělsku má délku 16 101,5 km (www.cia.gov) a je rozdělena do tří skupin podle rozchodu kolejnic. První skupinu tvoří úzkokolejná dráha (s rozchodem

1 000 mm, www.cia.gov), která je především využívána pro tzv. síť FEVE (*Ferrocarriles Españoles de Vía Estrecha* – Španělská úzkokolejná železnice). Druhý rozchod kolejnic je specifický pouze pro Španělsko (1 670 mm, www.cia.gov). Třetím rozchodem je typický evropský (1 430 mm, www.cia.gov). Národní železniční dopravce RENFE (*Red Nacional de Ferrocarriles Españoles*) využívá rozchod španělský pro konvenční vlakové soupravy a stavebně samostatný evropský rozchod pro rychlovlaky AVE (*Alta Velocidad Española*). Síť AVE spojuje s Madridem ze separatistických regionů zatím jen Katalánsko (Barcelona, Girona a dále směr na Francii), dále je vytvořena v Galicii, ale propojení s Madridem je teprve ve výstavbě s plánovaným dokončením v roce 2019. Podobně mezi lety 2019 až 2023 mají být dokončovány etapy výstavby „baskického Y“, tedy tratí vedoucích přes Burgos a Vitorii do Irúnu, resp. do Bilbaa (Bosque Candel 2004).

Důležitým druhem dopravy pro Španělsko je také doprava námořní. Od dob vlády Katolických králů až po ukončení kolonizační éry byla tato doprava Španělska v největším rozmachu, ale i v současnosti je pro Španělsko klíčová. Mezi největší přístavy patří *Algeciras, Barcelona, Bilbao, Cartagena, Huelva, Tarragona, Valencia, Las Palmas* a *Santa Cruz de Tenerife* (www.cia.gov). Kromě přístavů u pobřeží má Španělsko i říční, kdy nejdůležitějším říčním přístavem je *Sevilla* a splavný úsek u ústí řeky *Guadalquivir* (Bosque Candel 2004).

Posledním druhem dopravy je letecká, která má pro Španělsko hlavně význam pro cestovní ruch, ale neméně jako spojení s Baleárskými nebo Kanárskými ostrovy (Bosque Candel 2004). Pro vnitrostátní přepravu v rámci pevninského Španělska se letecká doprava tolik nerozvíjí s ohledem na budování vysokorychlostních železnic. Španělsko, včetně ostrovů a autonomních měst, má celkem 150 letišť (www.cia.gov). Mezi nejznámější a nejvýznamnější patří letiště *Madrid, Barcelona, Palma de Mallorca, Las Palmas de Gran Canaria, Tenerife* a *Málaga* (Bosque Candel 2004).

5.9 Hospodářství

Současná podoba a stav hospodářství jsou ovlivněny především vývojem od konce Francovy diktatury, kdy se země demokratizovala a opět více otevřela mezinárodnímu obchodu. Vstup Španělska do Evropských společenství (dnes Evropská unie) podpořil změnu orientace hospodářství země posílením odvětví průmyslu a služeb.

V rámci celkového objemu HDP v běžných cenách (EUR) vykazuje za rok 2015 (obr. 2) nejvyšší hodnotu Katalánsko (204 189 146 000 EUR), které následuje Madrid (202 965 056 000 EUR), poté Andalusie (143 846 139 000 EUR), Valencie (101 369 085 000 EUR), Baskicko (66 553 284 000 EUR) a Galicie (55 820 654 000 EUR). Nejnižší objem

HDP vykazují Melilla (1 443 665 000 EUR), Ceuta (1 592 044 000 EUR), a dále La Rioja (7 889 806 EUR).

V rámci HDP na osobu za rok 2015 je na tom nejhůře Extremadura (15 882 EUR). Nejlepší výsledky vykazuje Madrid (31 691 EUR), Baskicko (30 779 EUR), Navarra (29 060 EUR), Katalánsko (27 613 EUR), a dále Aragon (25 493 EUR), La Rioja (25 228 EUR), Baleárské ostrovy (24 108 EUR), Kastilie a León (21 735 EUR), Kantábie (20 950 EUR), Valencie (20 556 EUR) a Galicie (20 483 EUR). Z pohledu HDP je patrné, že představuje velice dobrou pozici pro všechny tři separatistické regiony – Katalánsko, Baskicko i Galicii (www.ine.es).

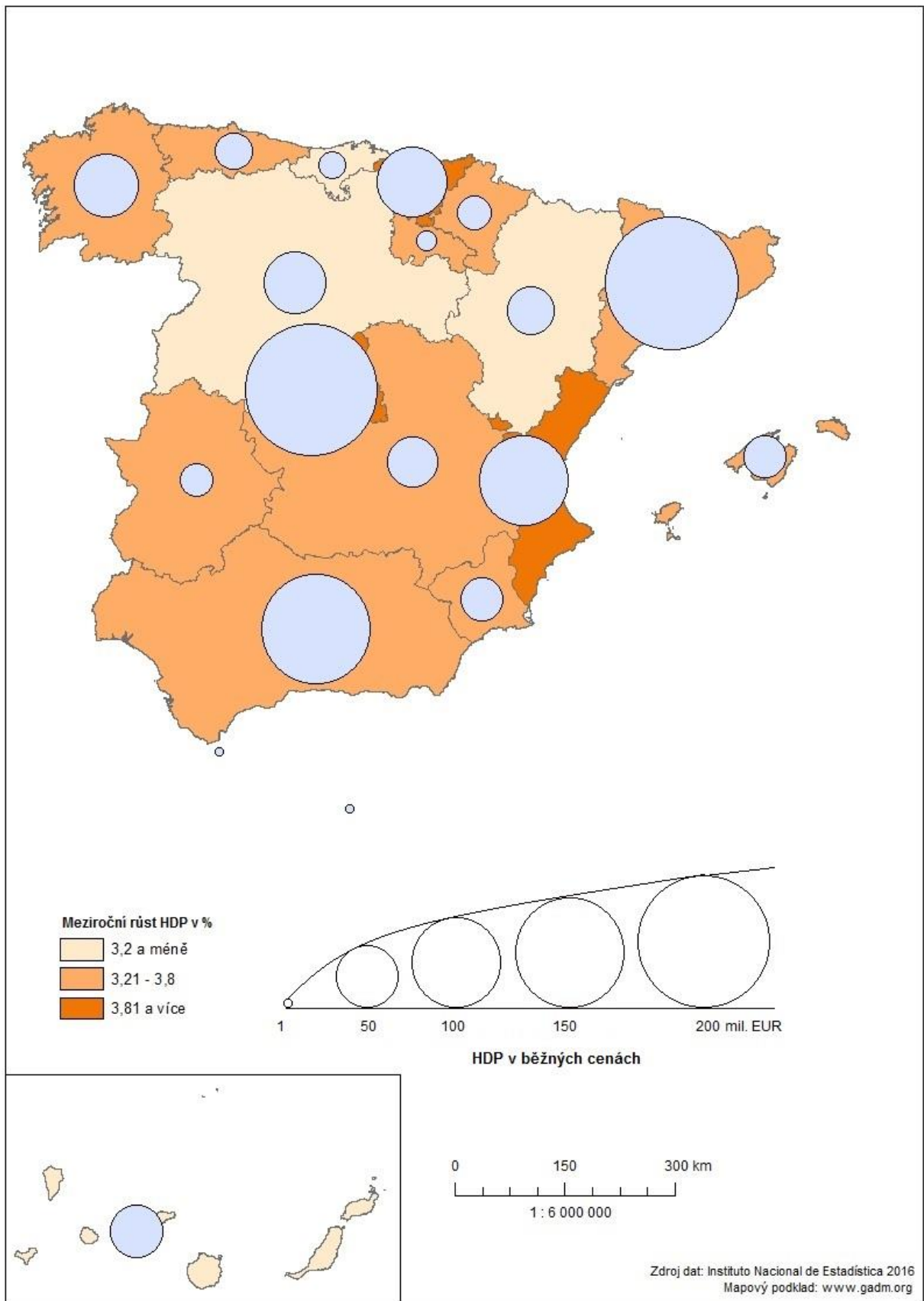
Míra nezaměstnanosti za rok 2016 v rámci celého Španělska je nejvyšší v Extremaduře (28,31 %) a Andalusii (28,25 %). Nejnižší míru nezaměstnanosti vykazují Navarra s 10,01 % a La Rioja (10,9 %). Mezi separatistickými regiony je na tom nejlépe Baskicko (12,27 %), dále Katalánsko (14,85 %) a Galicie (16,29 %). Ve spojitosti s HDP, ekonomické ukazatele podporují separatistické tendence Baskicka i Katalánska. V případě Galicie je toto sporné, protože se vyskytuje obvykle přesně uprostřed datové řady (www.ine.es).

Baskicko i Katalánsko jsou regiony, ve kterých zemědělství nehraje hlavní roli. Průmysl je nejvýznamnější v rámci regionů právě v Baskicku, poměrně důležitý je také v Katalánsku. Ale i tak největším zaměstnavatelem jsou služby.

Španělsko je poměrně bohaté na nerostné suroviny. V Asturii a Kastilii a Leónu se těží černé uhlí. Baskicko a opět Kastilie a León a oblasti na jihu země jsou typické pro těžbu železné rudy. V okolí města Huelva se těží měděná ruda a u Almadénu jsou naleziště rtuti. Kromě těchto se dále také těží rudy olova, zinku, cínu, uranu, pyrity, fosfáty a draselné soli. V menším množství při ústí řeky Ebro a v pánvi se vyskytuje i ropa. Z 50 % je Španělsko závislé na dovozu energie. Druhých 50 % je tvořeno takto: 24 % uhlí, 18 % atomové elektrárny, 8 % plyn a vodní zdroje.

V Barceloně a Tarragoně jsou situována střediska chemického průmyslu. Ve světě je Španělsko známé pro strojírenství, výrobu nástrojů, motorových vozidel (SEAT), elektroniku nebo elektrotechniku. Do země se dováží stroje, motorová vozidla, surová ropa a chemické produkty. Obchodními partnery Španělska jsou státy Evropské unie (nejvíce Německo a Francie) a dále pak Spojené státy americké.

Nemalou část španělského hospodářství tvoří cestovní ruch, který je pro Španělsko velice důležitý, ne-li klíčový. Každoročně Španělsko navštíví okolo 50 miliónů návštěvníků. Mezi vyhledávané oblasti patří *Costa Brava*, *Costa Dorada*, *Costa Blanca*, *Costa del Sol*, Baleárské ostrovy a Kanárské ostrovy (Universum 5, 2016).

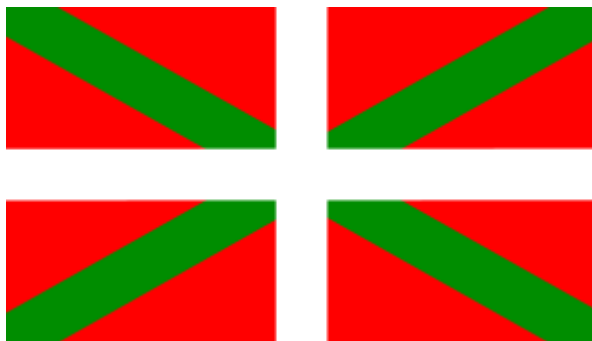
Obr. 2: Hodnota HDP v běžných cenách (EUR) a meziroční růst HDP (%) ve Španělsku za rok 2015 (vlastní zpracování).

6 SEPARATISTICKÁ HNUTÍ VE ŠPANĚLSKU

Španělsko je na separatistická hnutí a separatistické tendence poměrně plodné. Nejvíce jsou slyšet hlasy z Baskicka, Katalánska a Galicie. Každý tento region uplatňuje a využívá jiný způsob boje za svou nezávislost, ale každý se opírá o svou jedinečnou kulturu a jazyk.

6.1 Baskicko

Sociologicky, jazykově a kulturně zahrnuje různá území Španělska a Francie. Severní ohraničení je jasné, pouze jižnější dělá problémy s obyvateli Navarry, kdy určitá část mluví baskicky. Někteří z Navarry si přejí být spojeni s Baskickem. Navarra je dnes autonomní společenstvím sama o sobě, i když třeba španělská ústava a zákony o autonomii počítají s možností integrace Baskicka a Navarry. Populace Baskicka není etnicky homogenní, přibližně jedna třetina populace je z jiných částí Španělska, kteří přišli v 60. a 70. letech. Zhruba jedna třetina lidí je skutečně baskická (Vieytez 2009). Baskicko, na rozdíl od Katalánska, pro prezentaci svého separatismu využívá oficiální vlajku autonomního společenství Baskicka (obr. 3) z jednoho prostého důvodu – byla vytvořena bratry Luisem a Sabinem Aranovými, kteří založili Baskickou nacionalistickou stranu PNV (www.crwflags.com).

Obr. 3: Oficiální i separatistická vlajka Baskicka, tzv. Ikurriña;

zdroj: www.spain-flag.eu

6.1.1 Historický přehled

První zmínky Basků, potažmo baskičtiny jsou patrné už ve starověku, kdy iberské názvy „guru“ a „deitzdea“ se překládají pomocí baskičtiny a znamenají výzva k boji. Samostatnost Baskicka je znatelná i v dřívějších dobách, např. schopnost udržet si křesťanství až do středověku, obhájit svá území v období bojů s Vizigóty. Mimo jiné Baskicko ve středověku existovalo samostatně. V 8. století se Baskové začali rozšiřovat po poloostrově, důkazy jsou vidět v názvech obcí – *Vasconillos*, *Villaváscones*, *Váscones*.

V době vlády Katolických králů mělo Baskicko svou vlastní Sň na Valladolidském soudním dvoře, měli tedy vlastní soudní zastání. Je zajímavostí, že jenom v Baskicku se nevyskytovali otroci (Chalupa 2011).

V 17. století spolu s Katalánkem vedli obchod mezi Španělskem a Amerikou. To vyústilo v 18. století ve skutečnost, že Baskicko bylo v procesu rozvoje a mělo své výsady, oproti jiným částem země. Baskicko mělo takovou moc ovlivnit své okolí, že v 19. století se z Baskicka do celé země rozšířily karlistické války (Artera 2010). Vznikla také ústava, která měla změnit Španělsko na federální stát a tím dát větší volnost Baskicku, ale nestalo se tak (Chalupa 2011).

Průmyslová revoluce zasáhla Baskicko znatelně (Artera 2010), začalo se více oddalovat od zbytku země a orientovat na evropský styl života (Chalupa 2011). Ve stejné době se Baskicko stalo centrem železářského průmyslu a jedním z nejsilnějších ekonomických center a základem finančního kapitálu pro celé Španělsko.

Po ukončení třetí karlistické války se Španělsko vydalo cestou centralizace a unifikace státu, což mělo za následek ztráty privilegií pro Baskicko (zůstaly jim pouze některé správní výsady). Toto Baskicko neslo velmi těžce (Artera 2010). Na konci 19. století to vedlo k hospodářským konfliktům a vzniku protekcionismu v Baskicku (Chalupa 2011). Dá se říci, že už zde je možné vidět první zažehnutí následných separatistických tendencí.

Počátek 20. století byl pro Baskicko významný, zažívalo zlaté časy. Stalo se centrem těžkého průmyslu, probíhaly zde největší finanční toky v zemi, ekonomicky stouplo oproti Katalánsku. Následná hospodářská a ekonomická krize ve Španělsku znamenala pro Baskicko velké finanční ztráty, což se projevovalo v baskické sebeuvědomění (Artera 2010).

K posílení sebeuvědomění napomohl i španělský diktátor a generál Primo de Rivera, který vydal v roce 1923 vládní dekret zakazující mluvit jiným jazykem než španělštinou (Chalupa 2011). Baskický separatismus vznikl jako reakce na dobu druhé republiky, kdy k Baskicku bylo přistupováno jinak, než ke Katalánsku (Artera 2010). To vyvrcholilo 25. a 26. září 1931, kdy v parlamentu byl zamítnut projekt autonomního statutu pro Baskicko, ale Katalánsko autonomní statut v roce 1932 získalo. Další křivda pro Baskicko proběhla v roce 1934, kdy generální stávkou byla v Baskicku tvrdě vojensky potlačena a zemřelo několik desítek lidí (Chalupa 2011).

Občanská válka zasáhla Baskicko znatelně. Nejdříve tím, že 6. října 1936 získalo autonomní statut, o kterém několik let usilovalo. Vznikla autonomní vláda v čele s José Antoniem Aguirrem z Baskické nacionalistické strany (PNV). Tím se tlaky na sebeuvědomění a separatismus trochu ztratily. Další akcí bylo bombardování baskického města Guernica,

kdy počet obětí není dosud znám, různé zdroje se liší. Tato událost zanechala na obyvatelstvu stopy.

V roce 1939 občanská válka skončila a tím byla ukončena existence autonomního statutu Baskicka (Artera 2010). To pochopitelně vyvolalo neklid v Baskicku, který je možný vidět v krvavé represi po povstání v roce 1947.

Na následky těchto všech událostí se už v roce 1952 v Bilbau formuje skupina radikálních, ultralevicových a ultranacionalisticky smýšlejících studentů – Ekin („něco podniknout“) a následně vzniká 31. července 1959 ETA (Chalupa 2011).

Už následující roky se ETA aktivně zapojila, 18. července 1961 měla v plánu první větší akci (Artera 2010), kdy chtěla nechat vykolejit vlak z Madridu do Barcelony plný veteránů občanské války. Plán byl včas odhalen a zastaven. Baskický nacionalismus se dále projevil následující rok, kdy proběhly nepokoje, a Baskové se účastnili mnichovského spiknutí proti Francovi.

V roce 1968 ETA zorganizovala dva atentáty, v červnu zabili civilního gardistu Josého Pardinese Arcaye a v srpnu zastřelili šéfa frankistické tajné policie Melitóna Manzanase v San Sebastián (Chalupa 2011). Toto vyústilo v roce 1970 v Burgoský proces (Artera 2010), kdy šestnáct členů ETA bylo souzeno za vraždy, atentáty a loupeže. Byly vyneseny tresty smrti a odnětí svobody, soudce vynesl přísnější tresty, než žádala prokuratura. Ač ETA bojovala proti Francovi, tak sám Franco odsouzeným k trestu smrti udělil milost (Chalupa 2011).

Udělení milosti ale organizaci ETA nezastavilo od dalších atentátů a zabíjení. Už 20. prosince 1973 (Artera 2010) ETA uskutečnila atentát na ministerského předsedu Carrera Blancu, který měl být pokračovatelem frankistického režimu. Následující rok ETA uskutečnila první útok na anonymní civilní obyvatelstvo v Madridu. To mělo za následek pronásledování členů ETA a v roce 1975 zastřelení dvou teroristů.

V červnu 1977 měly proběhnout první demokratické volby do Parlamentu. Aby na sebe ETA upozornila, tak v lednu v Madridu zavraždila pět osob (Chalupa 2011). Ve volbách získala nacionalistická uskupení Baskicka vysoký počet hlasů. 31. října 1978 byla schválena nová ústava. Nacionalisté, kteří zvítězili, chtěli vznik federace. Zbyl z toho pouze vznik autonomních společenství a baskičtina získala statut úředního jazyka. Dále v roce 1979 proběhlo referendum o Statutu Baskicka, všeobecně vzrůstá baskické sebeuvědomění.

V 80. letech existovala organizace GAL čili Protiteroristická osvobozenecská skupina, která bojovala proti ETA. Problém byl v tom, že ve výsledku unášela a mučila každého jen na základě podezření, což v baskickém obyvatelstvu vyvolalo strach. ETA se ale zastrašit

nedala a uskutečnila v roce 1987 útok v Barceloně. Na konci 80. let Baskicko utrpělo ztrátu na politickém poli, byl zavražděn poslanec za ultraradikální nacionalistickou baskickou stranu Herri Batasuna, která se od této chvíle přestala účastnit zasedání Parlamentu v Madridu (Baeza 2004).

90. léta jsou ve znamení boje, jak proti ETA, tak ETA proti vládě. V březnu 1992 jsou realizovány operace proti ETA ve Francii, bylo zatčeno celé vedení organizace. ETA následně vyhláší válku Lidové straně jako nástupci generála Franca a provede útok na budoucího premiéra José María Aznara, který útok přežije. Ten se v roce 1996, ač musel udělat ústupky baskickým nacionalistům, stává premiérem. Boj ETA proti Lidové straně pokračuje i dále. Aby madridská vláda přistoupila na jejich požadavky, unesli a později zavraždili lidoveckého radního jedné baskické obce. Na konci 90. let chtěl předseda baskické vlády vytvořit volné soustátí Španělska a Baskicka tak, aby Baskové měli své vlastní zastoupení v Evropské unii. Tato žádost nebyla vyslyšena (Artera 2010).

Na počátku 21. století lidovci a socialisté podepsali antiteroristický pakt, následně vláda USA přidává ETA na svůj seznam teroristických organizací. V červnu 2002 vznikl zákon o politických stranách, který zakázal odnože ETA. Následující dva roky se ETA pokusila o dva neúspěšné útoky v Madridu (Baeza 2005).

Z těchto důvodů v březnu 2006 ETA vyhláší příměří a chce řešit baskickou otázku oficiální cestou s vládou země. Bez úspěchu, příměří končí na konci roku atentátem v Madridu. V roce 2008 a 2009 proběhly další atentáty, ale další roky se ETA začala zklidňovat (Chalupa 2011).

6.1.2 Statut Baskicka

Statut Baskicka je právní nástroj pro sebeuvědomění této autonomní oblasti, dává jí určité pravomoci. Vychází z Ústavy Španělska, a dá se říci, že je to něco na způsob ústavy Baskicka. I tím, že Madrid povolil existenci tohoto Statutu, snaží se zabránit separaci Baskicka. Oproti tomu právě tento Statut, určitá nezávislost a sebeuvědomění na jeho základě může vést Basky k separaci, protože vlastně diktát ze strany Madridu už nepotřebují. Má celkem 47 článků a byl přijat 18. prosince 1979. Následující odstavce uvádí oblasti, ve kterých má Baskicko pravomoci, svá práva a jak je důležitý jazyk.

Oficiálně se používá název Baskicko (*País Vasco*) nebo v baskičtině *Euskadi*. Álava, Guipúzcoa a Vizcaya mají právo být součástí Baskicka, vychází to z historických území. Baskicko má svou vlajku, stejně tak ji mohou mít i jednotlivá historická území. *Euskera* čili baskičtina má stejnou váhu jako španělština a obyvatelé mají právo znát a využívat oba

jazyky, jak uznají za vhodné, nikdo nesmí být diskriminován na základě jazyka. Je zřízena oficiální poradní instituce pro baskický jazyk – Královská akademie baskického jazyka (*Euskaltzaindia*). Baskicko má právo uzavírat smlouvy nebo dohody s těmi územími země či světa, které používají baskický jazyk, s cílem chránit a podporovat tento jazyk.

Politický stav Basků je podmíněn oficiálním bydlištěm na území tohoto autonomního společenství. V případě bydliště v zahraničí nebo potomků, je nutné mít španělskou státní příslušnost a poslední dochované trvalé bydliště na španělském území v Baskicku.

Je zde i možnost obcí, které přímo nesousedí s Baskickem, aby se mohly stát součástí tohoto autonomního společenství jako exkláva za určitých podmínek (oficiální žádost, referendum obyvatel, schválení baskickým parlamentem, schválení Parlamentem a vydání zákona).

Základní práva a povinnosti občanů Baskicka vychází z Ústavy. A navíc baskické orgány veřejné správy mají povinnost zajistit a zaručit řádné plnění základních práv a povinností občanů (zlepšení životního a pracovního prostředí, zvýšení zaměstnanosti, ekonomická stabilita, podpora svobody, rovnost jednotlivců a skupin, účast všech občanů v politickém, ekonomickém, kulturním nebo společenském životě v Baskicku).

Celkem má Baskicko výlučnou pravomoc ve 39 oblastech, např. organizace a fungování institucí, místní správa, rozvoj regionálního a občanského práva, zemědělství, sociální pomoc, nadace, kultura, vědecký a technický výzkum, vlastní veřejný sektor.

Baskicko uznává systém soudů uvedených v Ústavě, je odpovědné za všechny typy a druhy škol, jejich zřízení a musí být v souladu s Ústavou. Zřizuje vlastní parlament.

Celý článek 17 se zabývá policií, kterou si Baskicko, a to je důležité zdůraznit, oproti jiným autonomním společenstvím, zřizuje, má svůj vlastní sbor. Pouze v případech vyhlášení stavu nouze je tato policie podřízena velením ze strany státní policie nebo vojenských orgánů.

Baskicko může regulovat, vytvářet, a udržovat vlastní televizi, rádio, tisk a všeobecně všechna média. Může uzavírat dohody s jinými autonomními společenstvími v otázkách správy a poskytování služeb vycházejících z výlučných pravomocí.

Pravomoci Baskicka jsou vykonávány prostřednictvím svého parlamentu, vlády jejího předsedy (*Lehendakari*). Historická území zřizují statutární orgány.

Baskický parlament vykonává svou legislativní pravomoc, schvaluje rozpočet, pokyny a řídí činnost baskické vlády, navíc je nedotknutelný. Skládá se ze stejného počtu zástupců z každého historického území, kteří jsou voleni ve všeobecných, tajných, přímých volbách podle poměrného zastoupení. Volebními obvody jsou provincie. Členové jsou voleni na dobu čtyř let, jsou nedotknutelní ze své funkce, během svého funkčního období jsou trestně

nestíhatelní na území Baskicka, pouze pokud byli přímo přistiženi při činu, jsou trestně odpovědní. Mimo území Baskicka imunita neplatí. Parlament si volí ze svých členů předsedu, výbor a stálé předsednictvo. Schvaluje si svůj jednací řád. Pravidelné zasedání musí být nejméně osm měsíců v roce. Zákony parlamentu musí být vyhlášeny předsedou baskické vlády a zveřejněny v Úředním věstníku Baskicka do patnácti dnů po jejich schválení, což je podmínka platnosti. Dále se zveřejňuje v Oficiálním státním věstníku.

Baskická vláda je výkonný orgán se správní funkcí na území Baskicka. Pravomoci vlády určuje parlament. Parlament vyslovuje vládě důvěru. Vláda rozhoduje společně a nerozdílně. Předseda vlády jmenuje členy vlády, představuje nejvyšší zastoupení Baskicka.

Systém soudů vychází z celostátního zákona o soudnictví. Předseda Nejvyššího soudu Baskicka je jmenován králem. Všichni soudci musí znát baskické právo a baskičtinu. Soudům je nápomocna Baskická autonomní policie.

Zákony Baskického parlamentu podléhají přezkumu pouze ze strany Ústavního soudu. V případě vzniku sporů mezi autonomním společenstvím a historickou zemí, se vytvoří arbitrážní komise.

Pro řádný výkon a financování svých pravomocí má Baskicko svou vlastní autonomní státní pokladnu. Příjmy do pokladny se skládají z příspěvků z provincií, z daní stanovených Baskickým parlamentem, z prostředků ze státního rozpočtu, z příjmů z majetku a správy soukromých příjmů, z úroků jako věřitel (Estatuto de Autonomía de País Vasco 1979).

6.1.3 ETA a baskický nacionalismus

„Nikdy nemůže být definitivní mír v Baskicku, když není deklarován mír, svoboda a nezávislost pro všechna baskická území“. Toto je možné považovat za hlavní myšlenku teroristické organizace ETA. Pravdou ovšem je, že za dobu víc jak 45 let existence ETA o ní moc informací španělské obyvatelstvo nemá, natož jiné státy světa (Baeza 2005).

Baskický nacionalismus měl donedávna na svém vrcholu násilnou polovojenskou organizaci ETA. Sabino Arana, zakladatel baskického nacionalismu, vypracoval identitu, která se soustředila na uchování baskické rasy a nezávislost na Španělsku, V roce 1895 vytvořil Baskickou nacionalistickou stranu (PNV), od této doby hlavní politický hlas mírného baskického nacionalismu (Kushner 2003). Vzestup PNV se shodoval s obdobím rychlé industrializace v provinciích Baskicka, která přinesla mnoho španělských přistěhovalců do regionu, což vyústilo v mnoho ostrého napětí mezi nacionalisty PNV a španělskými městskými centry v Baskicku, kde tito lidé bydleli. Arana využíval demografické změny k formulování baskické nacionalistické doktríny založené na anti-španělských směrech.

Podpora PNV rostla rychle, ale po vítězství Franca v občanské válce se autoritářský režim snažil odstranit baskický nacionalismus a vyjádření baskické kultury. Právě Francův úspěch znamenal úpadek PNV (Conversi a Sanjay 2014). V 50. letech baskický nacionalismus začíná prožívat krizi, na následky které v roce 1952 vznikla první myšlenka separatismu. V tento rok se několik studentů práv z univerzity v Bilbao spojí a založí skupinu *Ekin*, v překladu něco jako začít, jednat. Ekin odmítala tehdejší postavení a chování Baskické nacionalistické strany (PNV), která se jim zdála být překonaná nebo dokonce nedostačující. Dá se říci, že ze začátku byla skupina Ekin pouze nějakým diskuzním kroužkem pořádající semináře pro své členy. Hlavním představitelem této skupiny byl José Luis Alvarez Enparantza, jinak řečený „*Txillardegi*“. Myšlenkou Ekin bylo zachování baskičtiny, jako hlavního nástroje přežití Basků představující samostatný národ.

V roce 1956 se skupina Ekin spojila s mládežnickou odnoží Baskické nacionalistické strany (PNV). Ano, s tou stranou, kvůli které vůbec vznikla. A jak toto napovídá, tato spolupráce netrvala dlouho. PNV Baskická mládež (EGI – *Eusko Gaztedi Indarra*) a Ekin spolu vydrželi do roku 1959. Ekin uvnitř EGI měla vlastní propagandu, která byla především proti frankismu a osvobození Baskicka za cenu ozbrojeného boje. Tento postoj ale EGI ani PNV nesdíleli a Ekin EGI opustila. V této době měla Ekin celkem 85 členů.

Dne 31. července 1959 byla založena organizace ETA (*Euskadi Ta Askatasuna*), v překladu Baskicko a svoboda, popř. Baskicko a jeho svoboda. Ale nějaký velký zlom se nekonal, i nadále vše probíhalo poklidným způsobem, kdy ETA se snažila šířit mezi lidmi baskičtinu, kulturu a tradice Baskicka. Např. při různých slavnostech a událostech rozdávali baskické vlajky, pořádali semináře a různé akce na podporu Baskicka (Strmiska 2001). ETA přijala originální doktrínu Arany, zejména jeho nenávisť vůči španělskému státu (Conversi a Sanjay 2014).

V období července a srpna 1959 se na zdech paláce, ve kterém sídlil Franco, objevily nápisy „*Gora ETA*“ nebo „*Euskadi Ta Akatasuna*“, neboli Ať žije ETA a Baskicko a svoboda. Dále se tyto nápisy začaly objevovat na dalších místech, které byly spojeny s Francem, jako třeba jeho jachta Azor, která v této době byla ukotvena v zálivu u San Sebastián (Baeza 2005).

V roce 1960 ETA začala organizovat první exploze po městech, kdy se první obětí stala, někdy se uvádí 22měsíční (v některých pramenech 18měsíční) holčička María Begoña Urroz. Frankistický tisk toto ututlal, aby nevznikaly nepokoje především v Baskicku. Navíc se začaly objevovat nápisy na zdech domů – Franco vrah. Na toto Franco zareagoval vydáním zákona proti terorismu a vznikem rozsáhlých policejních složek, které bojovaly proti ETA.

Rok 1961 ale znamenal změnu ve směřování ETA, začala vydávat svůj vlastní časopis *Zutik* a pustila se do násilných akcí. První takovou mělo být vykojení vlaku s vojenskými veterány podporujícími frankismus. Vlak jel z Bilbaa do San Sebastián, jako oslava státního svátku dne 18. července. Tato akce byla zmařena, jediný úspěch byla propagace a zviditelnění ETA (Baeza 2004).

V červnu 1962 v benediktinském opatství Belloq ve francouzské části Baskicka se konalo první oficiální shromáždění ETA. Celkem zde bylo 43 členů, ale také 17 členů Komunistické strany Španělska (PCE). ETA se utvrdila v tom, že je separatistická organizace a osvobozující organizace Baskicka, navíc bojující proti vojenské diktatuře a politice frankismu. Následkem tohoto se objevily opět nápisy na zdech v Bilbao a San Sebastián (Strmiska 2001). Navíc v říjnu na jihu Francie vznikl Výbor na pomoc baskickým utečencům z Baskické nacionalistické strany (PNV) a později z ETA. (Baeza 2005).

ETA podporovala teze díla *Vasconia* autora Federica Krutwiga, které hlásaly, že Baskicko je kolonie, která se musí osvobodit zabíjením, vražděním apod. (Strmiska 2001). V roce 1963 se konalo druhé oficiální shromáždění ETA, která tou dobou čítala okolo 56 členů. Výsledkem opět bylo několik nápisů na zdech po Baskicku, ale i v Pamploně, navíc červenou barvou (Baeza 2004).

V roce 1964 se uskutečnilo třetí oficiální shromáždění, ETA měla 62 členů, kde bylo oficiálně přijato dílo *Vasconia* jako hlavní teze ETA. Vznikla instituce osob žijící čistě jen pro organizaci ETA v ilegalitě. K tomu ETA rozhodla, že všichni Baskové mají povinnost je podporovat finančně, byť i vynucené násilně (Strmiska 2001).

V roce 1965 se konalo čtvrté shromáždění, na konci roku ETA čítala už 230 členů. V roce 1966 bylo další shromáždění, kdy už ETA měla sympatizanty z ORT (*Organización Revolucionaria de Trabajadores*) neboli Revoluční organizace pracujících.

I následující rok 1967 se konalo shromáždění ETA, kdy zakladatelé Benito del Valle a José Luis Alvarez Emparantza „*Txillardegi*“ spolu s dalšími členy opustili organizaci ETA z důvodu nesouhlasu se stylem boje – vojenskou revolucí. Vznikla ETA – Berri (nová ETA) podporována Komunistickým hnutím Baskicka (MCE). Druhá byla ETA – Zaharra (stará ETA) bojující za nezávislost Baskicka.

V roce 1968 zemřel první člen ETA – Txabi Etxebarrieta Ortiz, byl zabit španělskou policií. ETA na to zabila komisaře Melitóna Manzanase Gonzálese přímo ve dveřích svého domu (Baeza 2005).

V roce 1969 bylo zadrženo několik členů ETA, někteří byli raněni. Těm byl zabráněn styk s rodinou, navíc jejich pohřeb byl uskutečněn tajně. ETA proto vyhlásila revoluci v celém

Baskicku, na důkaz zabila taxikáře v Bilbau. V provincii Guipúzcoa byl vyhlášen výjimečný stav, policie měla volnou ruku. Dokázala rozbít jádro ETA, část byla chycena, část uprchla do Francie (Baeza 2004).

Proto v roce 1970 probíhal tzv. Burgoský proces se zadrženými z ETA, kdy generál Franco zrušil všechny tresty smrti, uznal svou chybu. ETA získala mezinárodní ohlas a popularitu.

Dále proběhlo šesté oficiální setkání, následovalo úplně rozštěpení. Většinová byla ETA – VI, která už neprovozovala ozbrojený konflikt, konsolidovala své pozice, posilovala masovou mobilizaci, měla podporu v uvězněných členech. Druhá menšinová ETA – V odmítla přijmout výsledky šestého shromáždění, stála za masovými ozbrojenými akcemi. 1. prosince proběhl první vojenský únos ETA – V, obětí se stal diplomat a německý konzul v San Sebastián – Eugena Běihla Shaafa (Strmiska 2001). Byl propuštěn za výkupné v hodnotě 75 miliónů peset ze strany vlády západního Německa. ETA – VI se od tohoto distancovala.

Také proběhlo první velké rozdělení španělské církve, kdy se baskická větev odtrhla. I v církvi jsou patrné prvky separatismu (Baeza 2004).

V roce 1972 ETA – V unesla dalšího člověka. Byl za výkupné 85 miliónů peset a garanci (konec propouštění Basků z továren a firem) osvobozen. ETA navíc podepsala dokument na podporu separatistických hnutí v Irsku, Bretani a na Korsice. Od tohoto roku začíná tzv. dekáda terorismu organizace ETA.

V roce 1973 ETA – V unesla třetího člověka, člena jedné z nejbohatších rodin z Navarry. Za jedenáct dnů byl propuštěn za výkupné v hodnotě 150 miliónů peset (Strmiska 2001).

I následující roky se scénář v podstatě opakuje, ETA – V nastraží různé bomby po Španělsku, krade dynamit a peníze. Někoho unese, za výkupné propustí, nebo někoho zabije (z pravidla členy policie jako odplatu za zabíjení jejich členů či sympatizantů).

Větší teroristický útok se stal 13. září 1974 v Madridu v kavárně Ronaldo, kde zemřelo 15 civilních občanů. V zemi jsou na to zahájeny represe, bylo zadrženo a zabito několik lidí z organizace ETA – V (Baeza 2005).

Všeobecně je ETA známá pro své další a další štěpení. ETA – VI se už v 70. letech chce přetransformovat v dělnickou stranu, ve skutečnosti to byla decentralizovaná organizace malých skupinek se snahou zabránit odchodu členů k ETA – V. Postupem času se ideologie ETA – VI stále více odkloňovala od původního myšlení celé ETA. V roce 1972 se dokonce ETA – VI rozpadla na dvě části. „Mayos“ se spojili s Revoluční komunistickou ligou

(ETA – VI – LCR) a „*Minos*“ se stále ještě považovali za tu pravou ETA – VI (Strmiska 2001).

ETA – V mezitím nabírala nové členy, přidali se dřívější sympatizanti ETA – VI, tím ETA – V získala velkou prestiž. Navíc se k ní přidalo i několik členů mládežnické organizace Baskické národní strany (EGI). Stále jejím cílem byl ozbrojený konflikt. V roce 1973 uskutečnili atentát na admirála Carrera Blancu v Madridu. V roce 1974 se ETA – V rozštěpila, vojenská fronta se změnila v ETA – M „*Militar*“. Ze začátku měla pouze několik členů, obsahovala i profesionální bojovníky. Jejím cílem bylo hlavně zabíjení policistů a členů bezpečnostních sborů v provinciích Vizcaya a Guipúzcoa (Baeza 2005). Druhá část z ETA – V byla ETA – PM „*Político – militar*“ (politicko-vojenská). Jejím cílem bylo politické vedení a politické cíle, až na druhém místě byl ozbrojený konflikt. Chtěla spolupracovat s dalšími nacionalistickými skupinami. V roce 1975 založila Výbor vlasteneckých dělníků (LAB), později Socialistickou vlasteneckou koordinaci (KAS), se kterou sympatizovala i ETA – M (Strmiska 2001). V tento samý rok ETA – PM bojovala za své tři členy, aby unikly trestu smrti. Jedním popraveným byl i Juan Paredes Manot „*Txiki*“. Stal se jedním z mučedníků ETA, i když pocházel z Extremadury (Baeza 2004).

V časech změny režimu na demokracii se postoj ETA – M nezměnil, stále chtěli nezávislost Baskicka. Oproti tomu ETA – PM už od ozbrojeného konfliktu ustupovala. Tento její postoj znamenal vnitřní rozpor a odtržení vojensky smýšlejících lidí a jejich přidání se k ETA – M. ETA – PM založila Stranu baskické revoluce (EIA), která oficiálně vstoupila do podvědomí v roce 1977. Podstatná část členů ETA – PM do této strany přešla. Byla založena na marxisticko – leninistických principech, bojovali proti kapitalismu. ETA – M založila Baskickou lidovou socialistickou stranu (EHAS) a Baskickou socialistickou stranu (EAS), v roce 1977 se spojily v Revoluční socialistickou lidovou stranu (HASI), do které přešla většina ETA – M (Strmiska 2001).

I přes prohlášení, ETA – PM organizuje únosy, útoky a zabíjení, ale s menším úspěchem. Navíc odsuzovala akce ETA – M. Je zajímavé, že demokratizační proces počet obětí zvyšoval (Strmiska 2001).

V letech 1977 až 1980 měla ETA na svědomí zabití 240 lidí z řad bezpečnostních sil a civilistů. V této době se Baskové zdrželi v ústavním referendu, protože nezískali tak velkou nezávislost, kterou si představovali (Conversi a Sanjay 2014). Proto počet teroristických útoků na konci 70. let vzrůstal jak se strany ETA – M, tak ze strany ETA – PM (Baeza 2005).

V 80. letech tyto akce pokračovaly. ETA – M se zaměřovala na členy bezpečnostních sborů, oproti tomu ETA – PM začínala mít vnitřní problémy (nová část se chtěla spojit

s ETA – M, starší část se chtěla vzdát ozbrojených konfliktů a zaměřit se na politiku – nestalo se) (Strmiska 2001).

Na základě útoků v Madridu vláda vyhlásila tzv. „špinavou válku“ vedoucí k zničení baskického separatismu. Ve výsledku tato akce pomohla ETA – M (Baeza 2004).

V půlce 80. let ETA – PM přestala existovat, za útoky už byla jen ETA – M, čili ETA. V roce 1986 zabili vojenského guvernéra Guipúzcoy s dalšími lidmi. Další rok provedli útok v Barceloně, opět několik mrtvých. To přimělo vládu jednat s ETA, bylo dokonce i vyhlášeno několikrát příměří, vše bez velkého účinku (Conversi a Sanjay 2014).

Otázkou je, zda větší autonomie zlepší nebo zhorší konflikt mezi baskickou stranou a Madridem, prý situaci zlepší (Muro 2008). Jiní autoři tvrdí, že větší autonomie, nebo dokonce federace poskytuje separatistickým skupinám větší zdroje, a tudíž mohou pokračovat v boji za odtržení. Toto ale je za předpokladu, že obyvatelé zastávají stejný názor a chtějí se odtrhnout, v Baskicku bojuje za autonomii už jen ETA (Conversi a Sanjay 2014).

Obr. 4: Volební leták Herri Batasuna do Evropského parlamentu; zdroj: ddd.uab.cat

Všechny politické strany baskického parlamentu kromě HB podepsaly tzv. Pakt Ajuria-Enea. Hlavním cílem bylo podkopat autoritu ETA v baskické politice a určit priority baskické vlády, ukončit násilí a vytyčit si pravidla na sebeurčení. Iniciátorem byla strana PNV, která po podpisu paktu dala jasný signál radikálním sítím, že jsou schopni spolupracovat s nepřítelem, ale pouze k ukončení násilí. Dílčím výsledkem bylo, že znepřátelené politické strany našly společnou řeč. HB odsoudila pakt jako nelegitimní,

a ETA pokračovala v teroristických útocích. Ale i tak ETA souhlasila s jednáním se španělským státem (De la Calle a Miley 2008).

V roce 1989, poprvé ve své historii, ETA chtěla ukončit násilí za předpokladu, že španělská vláda bude souhlasit s projednáním politických cílů ETA. Madrid se chtěl bavit pouze o nepolitických záležitostech, takže ETA svůj boj obnovila.

Na počátku 90. let se ETA dostala do vojenského úpadku v důsledku spolupráce španělských a francouzských bezpečnostních složek. Vytvořila proto občanskou skupinu MNLV (*Movimiento de Liberación Nacional Vasco*) – Hnutí za osvobození baskického národa, které zapojilo do boje baskické lidi, což mělo za následek zvýšení pouličního násilí radikálních nacionalistů (Conversi a Sanjay 2014).

Oproti tomu vzniklo sociální hnutí za mír a dialog *Elkarri*, které bylo hlasem lidu. Ti už se distancovali od ETA a násilné nacionalistické tendenci, chtěli komunikovat s vládou Španělska. Navíc v roce 1997 vznikla anti-ETA mobilizace formovaná z občanských organizací (Conversi a Sanjay 2014).

Veřejné mínění se obrátilo proti ETA, občanské organizace obhajovaly španělskou ústavu, HB zjistilo potřebu ukončit svou izolaci.

12. září 1998 se spojili reprezentace umírněného a radikálního nacionalismu spolu s organizacemi, odbory a hnutím. Podepsali dohodu o spolupráci, která spočívala ve vytyčení požadavků na sebeurčení Baskicka podle vzoru Severního Irsku (Strmiska 2001). Vznikl Pakt Lizarra, který vedl k okamžitému deklarování jednostranného příměří s ETA, nespolupráci se španělskými zastánci ústavy, upřednostnění radikálů a tím neúmyslné posílení nacionalistů. Předseda vlády Aznar tedy odmítl jakékoli politické jednání o skutečnosti, že by legitimoval teroristy a pokračoval tlakem na tvrdé dodržování španělské ústavy a španělského nacionalismu jako celku (Conversi a Sanjay 2014). Představitelé Baskicka chtěli rozvinout mírový dialog s vládou Španělska, to se jim ale nepovedlo. Právě naopak španělská vláda tuto dohodu neakceptovala, a dokonce tohoto příměří využila k represím vůči osobám, které se jim nelíbily. Na základě této situace a zklamáním ze strany Baskicka, ETA 3. prosince 1999 ukončila příměří, které potvrdila už v lednu teroristickým útokem v Madridu proti důstojníkovi španělské armády (Strmiska 2001).

Období pět let po ukončení příměří bylo jedno z nejintenzivnějších na konfrontace mezi Španělskem a regionálním nacionalismem. PP se stala druhou nejsilnější stranou v Baskicku a vyhrála volby 2000 do parlamentu, začala se orientovat na španělský nacionalismus. V roce 2002 byl schválen organický zákon o politických stranách, což znamenalo zastavení strany Batasuna (či EH) na účasti v některých volbách a být součástí parlamentu v Baskicku.

Tato skutečnost byla z počátku ignorována, Batasuna byla stále na svých místech. Lidé to navíc považovali za porušení demokratických práv voličů. Přišel proto návrh na vytvoření volného sdružení se Španělskem, kdy by Baskicko dostalo větší pravomoci a možnost spojení se s francouzskou částí Baskicka. Vládnoucí PP toto odmítla, PSE chtěla reformovat Statut Baskicka a uznat Baskicko jako národní komunitu. I toto bylo zamítnuto (Conversi a Sanjay 2014)

Obr. 5: Znak ETA; zdroj: www.galeon.com

Obr. 6: Vlajka ETA; zdroj: newworldsummit.eu

Obr. 7: Vlajka strany Batasuna; zdroj: www.crwflags.com

Etnografický výzkum prováděný Keatingem a Brayem ukázal, že společnost tento návrh podporuje, ale nacionalisté jsou dominantní a chtějí vytvořit přímo homogenní baskickou společnost. Baskická vláda v roce 2002 provedla průzkum, který ukázal, že většina občanů Baskicka si přeje větší pravomoci pro baskickou vládu, jakož i právo uspořádat referendum. V ten samý rok přijel do Baskicka předseda vlády Aznar a řekl, že i když si veřejné mínění přeje mít pravomoc uspořádat referendum, pokud takto někdo učiní, bude trestně stíhán. V roce 2004 vyhrála parlamentní španělské volby PSOE a předsedou vlády se stal Luis Rodriguez Zapatero. I přes změnu vládnoucí strany, v roce 2006 ETA uskutečnila teroristický útok na letišti v Madridu (Conversi a Sanjay 2014).

V roce 2007 PNV se pustila do iniciativy *Konpondu* neboli rezoluce či řešení. Byla zaměřena na podporu účasti občanů v mírovém procesu. Tato iniciativa byla zahájena na internetu, kde lidé mohli psát své názory. Byl to velký pokrok, protože lidé si zvykli otevřeně mluvit o politických a sociálních problémech Baskicka, a tím elity nemohly tyto názory ignorovat. Probíhala různá městská fóra, většinou organizovaná na vysokých školách. Výsledkem bylo, že instituce a politické strany, které představují baskickou společnost, jsou i nadále odhodlány vytvářet prostředí pro mír a nalezení řešení konfliktu v Baskicku. Tyto názory byly poté přímo předány politickým stranám a baskickým institucím. Byla pořádána veřejná fóra, většinou na úrovni obcí, které organizovali starostové. Výsledkem bylo vyjádření, že lidé chtějí dialog s ETA a legalizovat levicové politické strany. Bylo zjištěno, že existuje hodně společného mezi baskickými nacionalisty a konstitucionalisty, než se předpokládalo. Dále vyzvali ETA, aby ukončila násilí, ale zároveň apelovali na vládu, aby zlegalizovala Batasunu a zapojila se do jednání s ETA nad tématy jako je amnestie, přemístění vězňů apod. Obyčejní lidé si stěžovali, že nechápou postoje

politických stran na téma baskické suverenity a vyjádřili přesvědčení, že jejich cílem bylo pouze vyhrát volby.

Euskobarometr ukázal, že se mění názor lidí na ETA, kdy v roce 1981 pouze 23 % bylo proti ETA, zato v roce 2012 už to bylo 64 %. Koncem roku 2010 ETA vyhlásila příměří, a dále v roce 2011 20. října vyhlásila trvalé, obecné a ověřitelné konečné příměří. V roce 2012 následovalo oznámení, že ETA je ochotna vyjednávat o definitivním konci svých operací, zcela rozpustit svou organizaci a nechat se odzbrojit.

Vznikla nová strana *Sortu*, která usiluje o nezávislost a doufá, že výhradně politickými prostředky dosáhne cíle, kterým je baskická ústava a uznání v rámci Evropské unie. Hodně členů *Sortu* přešlo z *Batasuny*. Nejdříve byla zakázána kvůli vazbám na ETA, později povolena. V roce 2012 už získala několik křesel v parlamentních baskických volbách.

Následně vznikla organizace *Lokarri*, která se v Baskicku snaží získat konsensus, usnadnit dialog a komunikaci mezi baskickými politickými stranami a přímo podporuje účast občanů na dění v Baskicku. Druhým cílem je, aby si lidé pamatovali porušování lidských práv v minulosti a zločiny ETA. I nadále v Baskicku je společnost rozdělena v názoru, jak nahlížet na ETA (Conversi a Sanjay 2014).

Kromě výše uvedeného existují i další teorie, proč byla situace v Baskicku tak vyhrcovaná a vznikl zde silný nacionalismus a separatismus. Jedním je teze, že mezi lety 1939 až 1975 v Baskicku vytvořilo strukturální násilí jako důsledek legitimního zklamání a nespokojenosti. Může to být vysvětlení, proč ETA měla podporu tak široké veřejnosti Basků. Absence otevřeného přístupu k politické scéně, nedostatek svobody a neustálé pronásledování kultur, které nejsou orientované na španělštinu, byla živná půda pro vznik ozbrojených skupin (Muro 2008).

Další tezí je spojení nacionalismu a separatismu s nostalgií. Nostalgie je vnitřní lidská zkušenost. Pochází z řeckých slov „*nostos*“ (vrátit se domů) a „*algia*“ (bolest, smutek). Je to určitá touha po věci z minulosti, ale je také základním rysem moderní doby. Právě nostalgie může stát za vznikem radikálního baskického nacionalismu, který se vrací do minulosti a vzpomíná na roky, kdy byli, dle svého uvážení, spokojeni s politickou situací v zemi (Muro 2005).

Poslední tezí je spojení baskického nacionalismu a environmentalismu. ETA si, mimo jiné, jako své cíle atentátů vybírá i členy podnikatelské třídy v Baskicku, protože součástí ideologie ETA je i antikapitalismus, boj proti vykořisťovatelům. Ale také proti těm, kteří odmítli platit revoluční daň. Nacionalismus může spočívat i v ochraně půdy, země. ETA tedy bojuje proti všem kapitalistům a jejich projektům, které by mohly zničit přírodu a životní prostředí

Baskicka. Především v rozmezí let 1980 až 1990 ETA využívala environmentalismus jako hlavní důvod násilí. Baskové jsou obětí modernizace ze strany Španělska, bojí se změny Baskicka jako celku. ETA je proti přistěhovalcům v Baskicku, protože jsou nositelem změny tradic a kultury, a to zanášeli do baskické kultury. Postoj Basků vůči životnímu prostředí je naléhavější než většina Španělska. Poměrná část Basků tráví svůj volný čas ve volné přírodě, což je nejvíce z celého Španělska (Redondo 2009).

6.2 Katalánsko

Katalánsko je nejbohatší region Španělska s vlastní kulturou a jazykem. Své separatistické a nacionalistické tendence realizuje pomocí legálních postupů, na rozdíl od Baskicka nebo Galicie. Postupem času jsou stále více a více slyšet separatistické hlasy z Katalánska, které své odtržení myslí poměrně vážně a plánují je realizovat v nejbližších letech. První termín je stanoven na rok 2017. Na rozdíl od Baskicka používá Katalánsko ke své prezentaci několik typů vlajek. Tzv. *La Senyera* (obr. 8) vychází z historického hlediska a představuje Katalánsko jako autonomní společenství v rámci Španělska. Oproti tomu tzv. *La Estelada* (obr. 9) reprezentuje nezávislost Katalánska na Španělsku, byla inspirována vlajkami Kuby a Portorika jako zemí, které získaly nezávislost na Španělsku už dříve (www.crwflags.com).

Obr. 8: Oficiální vlajka Katalánska, tzv. *La Senyera*; zdroj: www.barcelonas.com

Obr. 9: Separatistická vlajka Katalánska, tzv. La Estelada; zdroj: www.barcelonas.com

6.2.1 Historický přehled

Název Katalánsko vznikl ve 13. století ze slovního spojení *země castlans* čili hradních pánů, protože se v této oblasti stavěly opevněné hrady vůči muslimům. První osídlení oblasti se datuje okolo roku 800 př. n. l. V průběhu staletí se zde vystřídali Keltové, Normané, Frankové a další. Až do 17. století spolu na území poklidně žili křesťané a muslimové v sousedství. Samostatnost Katalánska je možné vidět v této době tím, že už razila své vlastní mince pro celou oblast. Síla území byla patrná i v nadvládě nad jižní částí Francie, v Barceloně jako centru křesťanů nebo v době reconquisty, kdy ve spolupráci s Aragonem dobývali jedno území za druhým včetně ostrovů (Artera 2010). V rámci obchodu už ve 12. století mělo Katalánsko své výsady – měli vlastní burzu a konzuláty (Chalupa 2011). Ve 13. století byly v Katalánsku sestaveny zákoníky zvykového práva v katalánštině po vzoru Barcelony, kde už nějakou dobu fungovalo.

Vliv Katalánska je možný vidět i v dnešních dnech na Sardinii, kde se ve městech *Cagliari* nebo *Alghero* stále mluví katalánštinou (z dob vlastnictví ostrova Aragonem).

Důležitým mezníkem pro Katalánsko byl rok 1479, kdy se k moci dostali Katoličtí králové (Artera 2010). Pod jejich vládou Katalánsko získalo stabilitu, vlastní měnu a kortesy v podobě jakési federace (Chalupa 2011). V 17. století se Katalánsko osamostatnilo a vznikla Katalánská republika, která trvala jen několik dnů, následně bylo pod francouzskou nadvládou. V roce 1674 vyhlásili, že se cítí být Španěly, chtějí připojení ke španělské říši a být spojeni s habsburskými federativními tradicemi. Konec 17. století už pro Katalánsko šťastný nebyl, fungovalo jako bitevní pole mezi Španělskem a Francií, a navíc bylo územně okleštěno (Artera 2010).

Na počátku 18. století probíhala ve Španělsku válka o španělský trůn, kdy Katalánsko bylo na protifrancouzské straně. To se mu stalo osudné, 11. září 1714 francouzská strana v čele

s Filipem V. dobyla Barcelonu. Katalánsko se oficiálně stalo součástí nově vzniklého Španělska pod nadvládou Filipa V. z dynastie Bourbon (Artera 2010). Sami Katalánci tuto situaci komentují, že Katalánsko bylo bolestně poraženo a odsouzeno k tomu, aby se stalo součástí Španělska (zpravy.idnes.cz). Od roku 1980 se 11. září slaví Národní den Katalánska, tzv. *Diada*, jako symbol znovuzískání národní identity (zpravy.idnes.cz). Následně celé 18. století je pro Katalánsko zlatou érou, získalo dekret o svobodném obchodu s Amerikou, průmyslová revoluce zařídila ekonomický vzestup oblasti, v Barceloně byla dokonce zřízena Zvláštní rada pro obchod, zlepšilo se vzdělání obyvatel. Katalánština je i nadále povinně udržována, kněží mají povinnost ji znát (Artera 2010). Dokonce existuje teorie, že slovo peseta pochází z katalánštiny. Katalánština byla tak důležitá, že už v roce 1792 začínají vycházet noviny *Diario de Barcelona* v tomto jazyce (Chalupa 2011).

19. století naproti tomu znamenalo velký pokles životní úrovně, průmyslu a obchodu v Katalánsku. Proběhla povstání, začaly se vydávat čistě katalánsky psané časopisy – *El Europeo* a *El Vapor*. Vrcholem bylo otištění katalánsky psané Ódy na vlast (Artera 2010). I přesto v roce 1848 se otevírá první železniční trať v zemi na trase Barcelona – Mataró. Následně probíhají stávky dělníků, vznik odborů (Chalupa 2011) (Všeobecný svaz pracujících). Na konci století je možné vidět počátky separatismu v tzv. základech z Manresy, které ustanovily projekt regionální ústavy, parlamentu, justice a katalánštiny jako úředního jazyka. Tyto plány se uskutečnily až v roce 1979 (Artera 2010).

Na přelomu století separatismus pokračoval v akcích anarchistů, kteří začali útočit na civilisty. Už v roce 1901 vzniká čistě katalánská politická strana Regionalistická liga, která podporuje katalánskou autonomii (Chalupa 2011).

Následně byl vydán zákon o soudních pravomocích, který Katalánsko považovalo za útok proti nim a proti svobodě slova. Navíc se Katalánsko jako jediné postavilo proti násilnému braní mužů do vojenské služby kvůli udržení pořádku v koloniích. Výsledkem bylo zapalování církevních staveb, hřbitovů a následné represe.

V roce 1914 vzniká Katalánské společenství čili *mancomunidad*, což znamenalo administrativní spojení čtyř katalánských provincií a získání určité autonomie. *Mancomunidad* existovala až do zrušení ze strany diktátora Primo de Rivery (Artera 2010). Tato diktatura byla pro Katalánsko zklamáním, ztratilo své pravomoci, dokonce měli zákaz používat katalánštinu (Chalupa 2011).

Jako zajímavost může být zmíněna existence nezávislé Katalánské republiky, která existovala několik hodin dne 14. dubna 1931. V tento den katalánský politik a právník Lluís Companys vystoupil před lid a vyhlásil Katalánský stát. Několik hodin trvala díky třem

katalánským politikům zasedajícím v Madridu, kteří přijeli do Barcelony vyjednávat podmínky podoby Druhé španělské republiky. Katalánsko se vzdalo své nezávislosti a přistoupilo na pozici autonomního společenství (www.forcabarca.cz). Svůj autonomní statut (výlučné pravomoci, regionální vláda) v rámci Druhé španělské republiky získalo Katalánsko o rok později, tedy v roce 1932 (Artera 2010).

6. a 7. října 1934 opět existoval Katalánský stát, jehož protagonistou se opět stal Lluís Companys, který toho času byl předseda katalánské vlády. Celý proces vzniku Katalánského státu začal reformou zemědělství ze strany katalánské vlády. Tato reforma měla zlepšit podmínky místních zemědělců, centrální vláda reformu prohlásila za protiústavní a anulovala ji. To způsobilo generální stávkou dělnické třídy v Barceloně, manifestaci a vyhlášení Katalánského státu ze strany Companyse. Centrální vláda vyhlásila válku, proběhly boje v ulicích, při kterých byli zabiti tři hlavní představitelé Katalánské proletářské strany. Výsledkem bylo 46 mrtvých a přes 3 tisíce zatčených osob, včetně Companyse a jeho vlády (všichni byli postaveni před Ústavní soud a odsouzeni k 30 letům vězení, o rok později ale propuštění na svobodu) (www.forcabarca.cz). Separatistické tendence jsou tedy vidět v průběhu desetiletí, navíc si Katalánsko nikdy nic nenechá líbit. Jakákoliv změna, která se nezamlouvá, je hned řešena povstáními, bojkoty a stávkami (Chalupa 2011). Kromě toho po celou dobu diktatury Franca se jeho vláda o Katalánsko nezajímala. Naproti tomu Katalánsko bojovalo proti frankismu, dokonce i spolu s církví nebo s dalšími odpůrci režimu (Artera 2010).

Demokratizační proces v roce 1974 zahájila Vojenská demokratická unie. V roce 1977 byla obnovena autonomní vláda Katalánska. V roce 1978 na základě nové ústavy vznikly autonomní celky, což pro Katalánsko znamenalo získání pravomocí srovnatelných s federativním uspořádáním. K tomu katalánština byla povýšena na spoluúřední jazyk (Chalupa 2011).

Ve všech následujících volbách je vidět zesilující nacionalistické tendence. Katalánsko je stále nejbohatší částí země, proto má tu prestiž pořádat Letní olympijské hry v roce 1992 v Barceloně. V roce 2006 Katalánsko schválilo nový autonomní statut, který mu dal další výlučné pravomoci. Vztah Madrid – Barcelona se jeví spíše jako konfederace (Artera 2010). Tento nový autonomní statut ale nebyl schválen Madridem, proto v roce 2010 probíhají demonstrace v Barceloně na jeho podporu (Chalupa 2011). Statut stále není schválen, v roce 2014 se tedy uskutečnilo neformální referendum o nezávislost Katalánska (Dvořáková a Ferrarová 2014). V roce 2015 proběhly regionální volby, které, pochopitelně, vyhrály pro-separatistické strany (zpravy.idnes.cz).

6.2.2 Statut Katalánska

Poslední verze Statutu autonomního společenství je z 19. července 2006, první verze je z roku 1979. Obsahuje celkem 223 článků.

Ihned v preambuli se statut odkazuje na tradice katalánského lidu, který měl už v průběhu staletí samosprávu a vlastní instituce, kdy informace o tomto jsou dochovány z roku 1359. Stejně tak měli vlastní právní systém, sbírky norem.

Je zde patrná oslava katalánského lidu a Katalánska, jako důkaz může být například, že „*Katalánsko je země bohatá na území a občany, je rozmanitá, po celá staletí se obohacuje a posiluje svou pozici.*“ Katalánsko chce dále rozvíjet svou politickou osobnost, zdůrazňuje význam katalánského jazyka a kultury, práv a povinností, znalostí, vzdělávání, sociální soudržnost, udržitelný rozvoj a rovná práva. Katalánsko sdílí hodnoty Evropské unie, humanistické tradice, světový řád. Občané Katalánska jsou považováni jako národ.

Generalitat je institucionální systém, v němž je samospráva Katalánska politicky organizována. Skládá se z parlamentu, předsedy a vlády, popřípadě z obcí, okresů a dalších vládních subjektů. Pravomoc je dána lidem Katalánska. Katalánsko má ve Španělsku a v Evropské unii svůj vlastní politický a zeměpisný prostor.

Statut Katalánska je v souladu nejen s Ústavou Španělska, ale také se Všeobecnou deklarací lidských práv, Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv, Evropskou unií a mezinárodními dohodami.

Jazykem Katalánska je katalánština, která se používá v běžné mluvě, přednostně ve veřejné správě a ve veřejných sdělovacích prostředcích, běžný jazyk pro výuku a učení. Je úředním jazykem Katalánska, katalánští občané mají povinnost znát španělštinu i katalánštinu. Cílem katalánského parlamentu je, aby katalánština byla uznávaným jazykem v mezinárodních organizacích a smlouvách, a dále šířit katalánštinu. Okcitanština, známá jako aranština v Aran, je jazykem tohoto území a úředním jazykem v Katalánku.

Politický status mohou mít pouze občané Katalánska, kteří mají trvalé bydliště na tomto území. V případě zahraničních občanů, rozhoduje poslední trvalé bydliště v Katalánsku.

Mezi symboly Katalánska patří vlajka, svátek Katalánska a hymna. Vlajka musí být vyvěšena na veřejných budovách a být využívána k úředním úkonům. Svátek Katalánska je 11. září. Hlavním městem Katalánska je určena Barcelona, kde také sídlí parlament, vláda a předseda vlády Katalánska.

Občané oblasti Aran mají vlastní samosprávu, občané Katalánska uznávají oblast Aran jako subjekt s kulturní, historickou, geografickou a jazykovou identitu. Tento status uznává,

chrání a respektuje jedinečnost Aran jako jedinečný územní celek v Katalánsku, který je pod zvláštní ochranou podle zvláštního právního režimu.

Katalánsko zaručuje lidem důstojný, bezpečný a samostatný život, bez vykořisťování, zneužívání a diskriminace. Všichni občané Katalánska mají právo dostávat sociální dávky a veřejnou podporu při plnění rodičovských povinností. Všechny děti mají nárok na veškerou pozornost pro rozvoj své osobnosti, příjemné klima v rodině. Starší lidé mají právo žít důstojně, bez zneužívání a špatného zacházení, bez diskriminace.

Každý má právo na kvalitní vzdělání a přistupovat k němu za stejných podmínek. Je zaručena náboženská a morální výuka. Soukromé školy mohou být podporovány z veřejných prostředků. Lidé mají právo na celoživotní vzdělávání, mít veřejnou podporu na vzdělání, rovný přístup k vyššímu vzdělání. Jednotlivci se speciálními vzdělávacími potřebami mají nárok na podporu.

Každý má rovný přístup k bezplatné zdravotní službě, má právo na volbu lékaře, a být informován o své zdravotním stavu a léčebných postupech.

Každý má právo žít ve zdravém životním prostředí, využívat přírodní zdroje a krajinu, má povinnost předcházet vytváření odpadů. Každý má právo být chráněn před různými druhy znečištění, má povinnost spolupracovat na zachování přírodního dědictví a na akcích zaměřených na odstranění různých forem znečištění. Každý má právo na informace o životním prostředí od orgánů veřejné správy.

Každý má nárok na přesné a srozumitelné informace o funkcích a cenách výrobků a služeb, a mít danou záruku na výrobky.

Občané Katalánska mají právo účastnit se veřejných záležitostí Katalánska, mají právo volit své zástupce a být voleni. Mají právo propagovat a prezentovat legislativní iniciativy Parlamentu, mají právo podávat petice a stížnosti.

Občané Katalánska mají právo si zvolit, kterým jazykem budou komunikovat v institucích, v průběhu soudního řízení apod. Lidé, kteří pracují ve veřejné správě, musí prokázat znalost obou jazyků. Stejně tak mají občané právo si zvolit jazyk ohledně zboží, výrobků a služeb. Dále každý má právo, aby se učil v katalánštině, která se musí vyučovat ve všech typech škol. Studenti mají právo získat vzdělání v katalánštině na neuniverzitních školách, mít dostatečnou jazykovou a písemnou podporu v katalánštině. Učitelé i žáci vysokých škol mají právo se vyjádřit ústně i písemně v jazyce, který si vyberou.

Občané oblasti Aran mají právo znát a používat aranštinu ústně i písemně ve vztazích s veřejnou správou, stejně tak i v komunikaci s katalánským parlamentem.

Orgány veřejné správy musí zaručit právní, hospodářskou a sociální ochranu lidí, dětí, zdravotně postižených, starších lidí. Musí podporovat rovnost všech lidí bez ohledu na pohlaví, původ, národnost, rasu, náboženství, společenské postavení nebo sexuální orientaci. Dále orgány veřejné moci musí podporovat soudržnost a sociální péči, zaručit vzdělání, rozvoj výzkumu a kultury. Chránit životní prostředí, podporovat udržitelný rozvoj a územní rovnováhu. Usnadnit přístup k bydlení, prosazovat politiku dopravy a komunikací, chránit spotřebitele a uživatele. Ale hlavně chránit katalánštinu ve všech oblastech a odvětvích, podporovat její použití, šíření a znalosti. Politika na podporu katalánštiny by měla být rozšířena na celé území Španělska, Evropské unii a zbytku světa. Orgány veřejné správy musí zajistit, aby informace na etiketách, baleních a v návodech k použití produktů distribuovaných v Katalánsku byly rovněž v katalánštině.

Vláda a jiné orgány veřejné správy musí zajistit, aby se udržovaly znalosti historie Katalánska jako kolektivního dědictví, které svědčí o odporu a boji za práva a demokratické svobody. Jedná se o udržení jakési historické paměti národa Katalánska.

Parlament Katalánska reprezentuje jeho obyvatele. Vykonává zákonodárnou moc, schvaluje rozpočet, kontroly a podporuje politické akce. Parlament je nedotknutelný. Skládá se z minimálně sto, maximálně sto padesáti členů, kteří jsou voleni na dobu čtyř let na základě univerzálního, svobodného, rovného, přímého a tajného volebního práva poměrným zastoupením. Je nutné mít rovné zastoupení žen a mužů na volební kandidátce. Členové parlamentu jsou nedotknutelní za hlasy a své názory vyjádřené při výkonu své funkce, během svého působení mají imunitu v případě trestního stíhání, výjimka je jen pouze v případě přistižení u činu. Parlament má organizační, finanční, správní a disciplinární autonomii. Schvaluje své předpisy, rozpočet a jednací řád. Má jednoho předsedu a předsednictvo. Má zákonodárnou iniciativu a výkon legislativních funkcí. Schválené zákony musí být zveřejněny v Úředním věstníku Katalánska.

Předseda vlády (*Generalitat*) je nejvyšším představitelem Katalánska, řídí činnost vlády. Je volen parlamentem, a jmenován králem.

Vláda je kolektivní orgán, který řídí politické akce a vykonává výkonnou moc. Dále má Katalánsko Správní radu zajišťující plnění statutu Katalánska, svého Ombudsmana (veřejného ochránce práv), Účetní dvůr a Audiovizuální radu Katalánska.

Obce, jako místní samospráva, má pravomoc v obhospodařování půdy, územním plánování, správě obecních bytů, správě a poskytování základních služeb pro veřejnost, civilní ochraně, prevenci požárů, rozvoj vzdělávání, dopravy, řízení městské hromadné

dopravy, řízení politik na ochranu životního prostředí a udržitelného rozvoje a další. Je zřizována Rada místních samospráv.

Obec Barcelona má speciální systém zavedený zákonem parlamentu. Městská rada Barcelony má pravomoc navrhnout změnu tohoto speciálního systému.

Oblast Aran má vlastní institucionální organizaci, má zvláštní právní režim stanovený zákonem parlamentu. Aran má zaručenou nezávislost při organizování a řízení veřejných záležitostí na svém území.

Vrcholným soudem je Vrchní soud Katalánska, spolu s Vrchním státním zastupitelstvím Katalánska. Řeší občanské, trestní, sociální, ale i další oblasti. Dále je zřízena Rada spravedlnosti Katalánska, která řídí činnost soudců.

Statut Katalánska dále definuje, ve kterých konkrétních případech má Katalánsko výlučné pravomoci – zemědělství, chov dobytka, lesnictví, vodní zdroje, nadace, lov, rybolov, námořní činnost, spořitelny, obchod, veletrhy, spotřebitelé atd.

Je také zřízena bilaterální komise katalánské vlády a Španělska pro spolupráci v oblastech, které se dotýkají Katalánska, schází se nejméně dvakrát ročně a kdykoli na základě žádosti některé ze stran, má svůj vlastní jednací řád.

Katalánsko se podílí na tvorbě státních pozic pro Evropskou unii, které se nějakým způsobem dotýkají Katalánska. Španělsko má povinnost informovat Katalánsko o všech úkonech Evropské unie, které se Katalánska týkají. Stejně tak má Katalánsko pravomoc se účastnit jednání v evropských orgánech a institucích, vše na základě subsidiarity a proporcionality. Stejně tak Katalánsko může zřídit delegaci pro lepší bránění svých zájmů při Evropské unii.

Katalánsko může zřídit své vlastní úřady v zahraničí, uzavírat mezinárodní smlouvy a úmluvy, jako dohlížet nad dodržováním těchto smluv a úmluv. Podporuje spolupráci s evropskými regiony, přeshraniční spolupráci a meziregionální vývoj.

Pro finanční otázky je zřízena Společná komise pro hospodářské a fiskální záležitosti stát-Katalánsko. Dále Statut Katalánska popisuje rozpočet, vlastní majetek a jakým způsobem je možné tento Statut novelizovat.

Katalánsko oproti Baskicku má svůj Statut dopodrobna rozpracovaný. Ač by toto měly být pro všechny autonomní společenství pravomoci stejné, není tomu tak (Estatuto de Autonomía de Cataluña 2006).

6.2.3 Katalánský nacionalismus

Katalánsko je regionem, nestátní národ, teritoriálně jednoznačně vytvořená oblast. Má svou historii, politickou, kulturní i ekonomickou identitu. Vše si udržuje po celou dobu svého začlenění do územního celku Španělska. Právě politické, kulturní a ekonomické faktory ženu Katalánsko do separatistických tendencí (Arzoz 2009)

Katalánský nacionalismus je možné v jeho počátcích definovat spíše jako regionalistický, měl jen snahy o posílení samosprávy Katalánska než přímo se separovat od Španělska. V roce 1976 byl proveden průzkum, který ukázal, že jen 2 % Katalánců by chtělo úplnou nezávislost. Postupem let se tento názor zvyšoval (Moreno 2015).

Katalánsko už v roce 1977 na základně dekretu o síle zákona získalo zpět svůj regionální orgán *Generalitat*, který spravoval autonomní společenství (Muro 2014). Následně v roce 1979 byl přijat autonomní status, který například určil katalánštinu jako úřední jazyk Katalánska. Prvním prezidentem se stal Jordi Pujol, člen nacionalistické koalice Konvergence a Jednota (CiU). Tato strana podporuje obnovení katalánské identity a katalánský jazyk, ale počítá s jednotným Španělskem a v něm i Katalánsko. V procesu demokratizace Katalánsko hrálo významnou roli, protože bylo a je vyspělý hospodářský a průmyslový region, který hojně podporoval vstup Španělska do Evropských společenství (Evropské unie) (Dvořáková a Ferrarová 2014).

Convergència i Unió

Obr. 10: Znak politické strany CiU (Konvergence a Unie); zdroj: www.logotypes101.com

V roce 2006 byl přijat nový autonomní statut, který posílil Katalánsko ve výlučných kompetencích. Nově Katalánsko získalo kompetence v oblasti zahraniční politiky (možnost

spolupráce s EU, mezinárodními institucemi, imigrace, kvóty). A dále si může nechat 50 % daně z příjmu fyzických osob nebo spotřební daně. Katalánci získali označení národ. V roce 2010 ale Ústavní soud 14 článků zpochybnilo a označilo jako protiústavní. Separatismus tedy v Katalánsku vznikl z důvodů neuznání požadavků na větší autonomii ze strany vlády. Druhým důvodem byla zdlouhavá jednání nad novým statutem. Ale hlavním důvodem vzniku separatismu bylo pozdější zamítnutí nového statutu ze strany Ústavního soudu. Především se ozvala široká veřejnost, která nedokázala pochopit, proč text, který po složitém přijetí byl schválen v referendu a několik let platil, najednou byl zpochybněn. Proto na podzim roku 2009 proběhlo neformální referendum o nezávislosti a dále probíhaly manifestace obyvatel (Muro 2014).

Je tedy vidět určitý posun ve smýšlení obyvatel, kdy v době frankismu a následného přechodu k demokracii stačilo Katalánsku pouze určitá autonomie, ale postupem času rostly nároky na větší a větší autonomii. Neakceptování Katalánska ze strany Madridu vyvolalo vyhlášení referenda o nezávislost na 9. listopad 2014.

Katalánština jako jazyk je kapitola sama pro sebe. V nacionalismu Katalánska hraje velkou roli. Nový statut zavedl povinnost znalosti katalánštiny i španělštiny zároveň. Toto je opět něco extra oproti jiným autonomním společenstvím. Dále nový statut zavádí možnost katalánštiny jako vyučovacího jazyka na vysokých školách. Bohužel na základě rozhodnutí Ústavního soudu preference katalánštiny je protiústavní. Ale i nadále je katalánština vyučováným jazykem v základních školách, dvě televize vysílají v katalánštině a dvě periodika jsou dvojjazyčná (Arzoz 2009).

A posledním faktorem pro separatismus Katalánska je ekonomie země. V současnosti Katalánsko čelí hospodářské krizi, která situaci ohledně separatismu jen zhoršuje, je nejzadluženějším autonomním společenstvím ve Španělsku. Oproti jiným společenstvím má jiný způsob poskytování výnosu z daní Španělsku. Ze svých daní dotuje Španělsko nejvíce. Nový autonomní statut toto měl změnit a více prostředků mělo zůstat v Katalánsku. Takže se zde objevuje argument, že Katalánsko doplácí na Španělsko a nic zpět nedostává.

V posledních letech se vždy u příležitosti katalánského národního svátku *Diada* (11. 9.) konají demonstrace za nezávislost Katalánska. Navíc v listopadu 2014 se zde konalo neformální referendum, protože to formální Ústava autonomním společenstvím nedovoluje. Ale i tak neformální referendum o nezávislosti je považováno ze strany španělské vlády za protiústavní (Dvořáková a Ferrarová 2014).

70 % občanů chce referendum o nezávislosti, navzdory naléhání španělské vlády, že takové referendum poruší Ústavu. Když se katalánská vláda pokusila zorganizovat

nezávislé hlasování, něco na způsob referenda, španělský ústavní soud zasáhl a pozastavil tato úsilí. Katalánská vláda nakonec uskutečnila jen symbolické hlasování, kdy se 80 % Katalánců vyslovilo pro nezávislost. Madrid se rozhodl ukázat svůj nesouhlas s Katalánskem z právního hlediska.

Stále větší počet Katalánců vidí v nezávislosti velký prospěch pro Katalánsko. Ale i tak je Katalánsko rozděleno: jedni jsou katalánští nacionalisté, kteří tvrdí, že problém je v efektivnosti španělského státu a druhý že katalánský nacionalismus je produktem pokračující recese. Mariano Rajoy říká, že je odhodlán bránit územní celistvost Španělska, ale zároveň odmítá katalánské požadavky. Je to možná dobrá právní strategie, ale špatná politická strategie. Konvergence a unie (CiU) tvrdí, že Katalánsko platí příliš mnoho, ale dostává velmi málo ze strany Španělska a že recese donutila regionální vlády přijmout tvrdá úsporná opatření, která mají vliv na zdravotnictví nebo školství. Vzhledem k tomu, že Katalánská vláda má málo peněz, rozhodla se investovat veškeré peníze do konání referenda o nezávislost. Katalánští nacionalisté tvrdí, že nezávislost pomůže Katalánsku se dostat z ekonomických problémů, protože by Katalánsko nemuselo dávat peníze Španělsku (Muro 2014).

Pro separatistické výhody za nezávislost vidí v minimalizaci nákladů, zatímco zastánci status quo tvrdí, že by to přineslo špatné časy pro Katalánsko. Obecně platí diskuze, zda vůbec má Katalánsko právo na sebeurčení, než na praktičnost nezávislosti. Jednou z otázek, která se zatím neřešila, je mezinárodní dopad na odtržení. Nejdříve se separatistické tendence zajímají jen o vlastní stát, a o podporu k tomuto kroku. Ale po získání vlastní státnosti potřebují i podporu velmocí k získání mezinárodního uznání – jako příklad Kosova, Černé Hory nebo Jižního Súdánu.

V současné době několik evropských států otevřeně podporuje kompromis pro Katalánsko, protože se obávají vzniku dominového efektu separatistických hnutí, která by posléze mohla destabilizovat EU. Navíc nikde není psáno, že by se Katalánsko stalo členem EU. Je zde názor, aby Španělsko zopakovalo systém Velké Británie a Skotska, kdy Londýn slíbil Edinburghu větší samosprávu (Dvořáková a Ferrarová 2014).

27. září 2015 proběhly v Katalánsku předčasné regionální volby, které vyhrály pro-separatistické strany. Vyhrála je koalice Společně pro Ano, která je silně pro nezávislost Katalánska. Tato strana chce v roce 2017 vyhlásit samostatnost regionu (zpravy.idnes.cz).

Obr. 11: Znak strany Společně pro Ano a strany Governemos; zdroj: www.laterceravia.cat

6.3 Galicie

Galicie své nacionalistické požadavky realizuje až v posledních letech, kdy se hlavně opírá o svůj jazyk – galicijštinu a o svůj keltský původ. Inspiraci, jakým způsobem uskutečnit separatistické tendence, získala v Baskicku, tedy využívá teroristických útoků. Nicméně boj vedou pouze separatistické organizace a politické strany, obyvatelstvo s tímto moc nesouhlasí. Galicie, stejně jako Katalánsko, využívá různé varianty vlajky. Oficiální vlajka autonomního společenství vznikla na základě Statutu. Nacionalistická, separatistická varianta je používána pro zdůraznění Galicie (www.crwflags.com).

Obr. 12: Oficiální vlajka autonomního společenství Galicie; zdroj: www.bandeiragalega.com

Obr. 13: Separatistická varianta vlajky Galicie, tzv. Estreleira; zdroj:revolucionpermanente.es

6.3.1 Historický přehled

Galicie historicky spadá pod Keltské obyvatelstvo (Artera 2010). Až do 12. století byla vždy pod něčí nadvládou. Až díky králi Alfonsovi VII. vznikl Leon-Galicie jako nezávislý stát.

Galicie byla velice povstalecká v období vlády Katolických králů, proto byl v Galicii zřízen soudní dvůr. Vzhledem k horším hospodářským podmínkám, podstatná část obyvatelstva Galicie emigrovala do Andalusie nebo do Ameriky. Navíc se zde vyskytovala početná skupina otroků.

V 19. století Galicie spolu s dalšími částmi země, začíná organizovat vojenské junty na obranu svého území. Za první republiky se Galicie stala součástí Španělska a jednotného španělského národa dle ústavy. Na přelomu 19. a 20. století početná část galicijského obyvatelstva emigrovala, především do USA, Argentiny a Brazílie, protože hospodářsky na tom Galicie nebyla i nadále nijak dobře. Hlavní město La Coruña byla centrem chudoby.

V období restaurace v letech 1875–1902 probíhalo v Galicii obrození galicijského jazyka a kultury, které se zakládalo na keltské historii. Za vlády Isabely II. se galicijština objevovala jen sporadicky, v některých periodikách o ne moc dlouhém trvání, popřípadě v několika knihách básní. Období restaurace dalo vznik dvou generacím obrozenců galicijštiny. Dokonce vznikly dva galicijsko-španělské slovníky, byla založena Galicijská knihovna a časopisy. Důležitým dílem je *El Regionalismo* Alfreda Brañase, které chtělo decentralizaci, zachování ústřední vlády jen jako reprezentaci státu. Galicijský regionalismus se přeměnil ve 20. století po vzoru katalánského v politickou sílu.

V období vlády Alfonse XIII. bylo opět pro Galicii typické horší hospodářství. To vyústilo ve vznik Generace 98, která se právě chudobou zabývala ve svých literárních dílech.

Ve 20. století vznikla Autonomní galicijská republikánská organizace – ORGA, která podporovala Azañe. Následně v době občanské války patřila Galicie na nacionalistickou stranu.

Stejně jako v jiných oblastech, tak i v Galicii znamenala vláda Francisca Franca útlum jakýchkoliv nacionalistických tendencí. Až nastolení demokracie a přijetí Statutu Galicie v roce 1981 znamenalo velký posun (Artera 2010).

6.3.2 Statut Galicie

Statut Galicie vyšel v platnost 6. dubna 1981, v roce 2002 byl modifikován. Celkem má 57 článků.

Galicie se považuje za historickou národnost, jejím hlavním ústavním právem je tento Statut, který vychází z Ústavy. Hlavním úkolem je obrana identity Galicie a jejich zájmů, a podpora solidarity mezi všemi lidmi Galicie.

Galicie se člení na čtyři provincie – La Coruña, Lugo, Orense a Pontevedra. Pouze vlastním parlament Galicie může regulovat území tohoto autonomního společenství.

Galicijští španělští občané jsou ti, kteří mají administrativní bydliště v některé z obcí Galicie. Občané žijící mimo území Galicie mohou požádat o občanství, když prokáží poslední bydliště v Galicii.

Je věcí veřejné moci Galicie, aby zaručila svobodu a rovnost všech jednotlivců a skupin, odstranila překážky a usnadnila všem občanům Galicie politický, hospodářský, kulturní a společenský život.

Jazykem Galicie je galicijština. Úředním jazykem je galicijština i španělština, každý má právo znát je oba a používat je. Veřejné úřady Galicie musí zaručit všem, že mohou používat oba jazyky. Nikdo nesmí být diskriminován na základě jazyka. Dále je ve Statutu definována vlajka a hymna Galicie.

Pravomoci Galicie jsou vykonávány prostřednictvím Parlamentu, vlády a jejího předsedy. Galicijský parlament je nedotknutelný. Skládá se z členů zvolených ve všeobecných, rovných, svobodných, přímých a tajných volbách podle poměrného zastoupení na dobu čtyř let. Je zajištěno, aby byly zastoupeny všechny oblasti Galicie. Členové Parlamentu jsou nedotknutelní za hlasy a názory vyjádřené při výkonu své funkce. Mohou být pouze zadrženi v případě přistižení při trestném činu na území Galicie, v tomto případě je odpovědný Vrchnímu soudu Galicie. Mimo území Galicie spadá pod Nejvyšší soud. Parlament může zřídit systém pro obhajobu zájmů obyvatel Galicie mimo její území. Parlament volí ze svých členů předsedu, předsednictvo a stálý výbor,

dále rozhodne o svém rozpočtu. Parlament pracuje v plénu a ve výborech, schází se na pravidelných i mimořádných zasedáních.

Zákonnou iniciativu má Parlament a Poslanecká sněmovna Galicie. Zákony Galicie jsou vydávány pod jménem krále, zveřejněny v Úředním věstníku Galicie a v celostátním Úředním věstníku. Vstup v platnost je určen zveřejněním v Úředním věstníku Galicie. Kontrola ústavnosti zákonů Galicie spadá pod pravomoc Ústavního soudu.

Předseda Parlamentu řídí a koordinuje činnost představenstva. Je volen z řad členů Parlamentu a jmenován králem. Nominuje kandidáta na funkci předsedy vlády. Je odpovědný za činnost Parlamentu, vše je dané zákonem.

La Junta je kolektivním orgánem vlády Galicie. Skládá se z prezidenta, viceprezidenta či viceprezidentů. Je politicky odpovědná Parlamentu společně a nerozdílně, aniž by byla dotčena přímá odpovědnost každého člena. V případě ztráty důvěry ze strany Parlamentu, je nucena odstoupit.

Vrcholným soudem je Vrchní soud Galicie, který je také odvolacím soudem pro soudy nižší instance. Všechny soudy v Galicii mají pravomoc řešit spory týkajících se galicijského občanského práva, trestního a správního práva (zde ne jako odvolací a přezkumné soudy). Nejvyšší soud řeší konflikty v pravomocích a příslušnosti mezi soudy Galicie a Španělskem. Předseda Vrchního soudu Galicie je jmenován králem na návrh Generální rady soudnictví.

Galicie má výlučné pravomoci v těchto oblastech: organizace svých institucí, organizace místních úřadů, organizace územního plánování a bydlení, úprava a rozvoj galicijského občanského práva, vedení statistiky pro své území, správa železnic a silnic na svém území, správa přístavů a letišť na svém území, hory, lesy, pastviny na svém území, výroba, distribuce a přenos elektřiny, minerální a termální prameny, řemesla, veletrhy, podpora kultury, výzkumu, vzdělávání, propagace a výuka galicijštiny, propagace cestovního ruchu, podpora sportu, sociální péče, vytvoření autonomní policie a další.

V jednotlivých oblastech odpovídá za provádění legislativy státu jako celku. Odpovídá za průmysl, zemědělství, obchod, ochranu spotřebitele, banky, spořitelny, podniky.

Zajišťuje prostřednictvím Galicijského fondu kultury a Rady galicijské kultury obranu a podporu kulturních hodnot galicijských občanů. Může zřizovat vlastní televizi, rádia, noviny a všeobecně všechna média.

Může uzavírat dohody s jinými autonomními společenstvími v rámci výlučných pravomocí, před vstupem v platnost musí být tyto smlouvy sděleny Parlamentu státu, který má právo k ní uvést své výhrady.

Odpovídá za strukturování své vlastní veřejné správy a za jejich vymezení. Může přenést některé své pravomoci na provincie nebo obce, které jsou uznané v tomto Statutu.

Galicie má svůj vlastní majetek, se kterým může nakládat podle své vlastní potřeby. Finance autonomního společenství jsou tvořeny: z daně z příjmu, z procentuálního podílu na celkovém výnosu státu na přímých a nepřímých daních, z vlastních poplatků, ze zvláštních příspěvků, z dotací státu, z úroků, dědictví, darů, grantů, pokut a penálů. Galicie vede svůj dohled nad dodržováním těchto finančních prostředků.

Dále Statut definuje způsoby financování a zřizování příslušných institucí, a procentuální podíl na státním rozpočtu.

Článek 56 a následující se zabývají postupem reformy Statutu Galicie (Estatuto de Autonomía de Galicia 2002).

6.3.3 Galicijský nacionalismus

Po přijetí Statutu Galicie, představuje nacionalismus politická strana Galicijský nacionalistický blok (BNG), který vznikl sloučením několika stran a je zastáncem poměrně dost široké ideologie. V 90. letech pod tíhou výsledků ve volbách, kdy se občané několikrát vyslovili proti jakýmkoliv separatistickým tendencím, odložila separatismus na neurčito (Beramendi 1997). Cílem BNG je uznání Galicie jako národa, transformace EU do Evropy národů, větší fiskální autonomie, popřípadě změna Ústavy Španělska a uvedení, že je to multinacionální země (Garcia Rovira 1999).

Obr. 14: Znak Galicijského nacionalistického bloku (BNG); zdroj: www.bng.gal

Právě v galicijském nacionalismu se stal jazyk tím hlavním motorem jako důvod vzniku nacionalistických požadavků. Z důvodu rasového už upustili od svého původu a spojení s Kelty (Fernández de Rota 2005).

Ačkoliv v minulosti o galicijském separatismu nebylo slyšet tak moc, jako v jiných autonomních společenstvích, v současnosti je tomu právě naopak. Od roku 2005 je aktivní separatistická teroristická organizace *Resistencia Galega* (RG), česky galicijský odpor. Právě v roce 2005 oficiálně v červenci publikovala svůj manifest, a tímto zahájila svůj boj za separatismus Galicie (www.midiaindependente.org).

Obr. 15: Vlajka teroristické organizace Resistencia Gelega; zdroj: www.rtve.es

Vznikla už v roce 1993, ale aktivní je až od roku 2005. Na základě manifestu patří mezi cíle teroristických útoků finanční instituce, podniky spojené s cestovním ruchem, státní bezpečnost, politické strany na celostátní úrovni a jiné další organizace a instituce. Hned po zveřejnění, které proběhlo 20. července 2005, se už 23. července 2005 stal první teroristický útok, byla nastražena bomba v kancelářích v *Caixa Galicia* (banka) v hlavním městě Galicie – Santiago de Compostela. Obyvatelstvo Galicie ale se separatisty nesympatizuje (Buesa 2013). Od této doby proběhlo několik teroristických útoků na území Galicie, naštěstí vždy takovým způsobem, že nikdo nezemřel. V roce 2014 byla RG vládou Španělska oficiálně prohlášena za teroristickou organizaci, a tím může stíhat její členy v trestním řízení, popřípadě je nechat hledat Europolem apod. (El Mundo 2014).

7 SROVNÁNÍ SEPARATISTICKÝCH HNUTÍ VE ŠPANĚLSKU

Separatismus ve Španělsku je nejvíce znatelný ve třech autonomních společenstvích – Baskicko, Katalánsko a Galicie. Každý z těchto separatismů vznikl z jiných důvodů, má jiné požadavky, územní rozsah apod.

V Baskicku je hlavním iniciátorem separatismu jejich autonomní statut, respektive skutečnost jeho zamítnutí. V dobách druhé republiky, konkrétně v roce 1931 byl centrální vládou Baskicku zamítnut autonomní statut, ale přitom Katalánsko jej o rok později získalo. Toto Baskicko bralo jako křivdu a kritizovalo, že centrální vláda nepřístupuje k autonomním oblastem stejným způsobem. V této době jsou patrné první stopy baskického separatismu. Baskicko svůj autonomní statut získalo v roce 1936, následkem občanské války jej ale v roce 1939 opět ztratilo. Navíc veškerá povstání byla krvavě potlačena. To mělo za následek zformování radikální, ultralevicové skupiny studentů, ze kterých v roce 1959 vznikla ETA – hlavní představitel baskického separatismu na několik dalších desítek let, a to i přesto, že v roce 1979 Baskicko získalo svůj Statut.

Oproti tomu katalánský separatismus je novodobějšího charakteru, ale opět hlavním motorem je Statut. Katalánský lid po několika letech vyjednávání a referendu přijal na počátku 21. století nový text Statutu, který vyšel v platnost a několik let legálně fungoval. Až v roce 2010 Ústavní soud 14 článků zpochybnil a označil je za protiústavní. Katalánci nedokázali pochopit, proč text byl najednou zpochybněn a považovali to jako útok proti nim. Tento krok Ústavního soudu znamenal spuštění řady procesů, jejíž snahou je nezávislost Katalánska na Španělsku.

Separatismus v Galicii je také mladšího data, vznikl v roce 2005 při publikování manifestu teroristické organizace v Galicii. Nicméně separatistické tendence lze zpozorovat už v 80. letech okolo politické strany BNG. Svou inspiraci bere v baskickém separatismu.

Ačkoliv všechna tři autonomní společenství vznášejí separatistické požadavky vůči stejné centrální vládě, mají různou podobu. Baskicko svůj separatismus vidí více mezinárodně, chce uznání v rámci Evropské unie, mít své vlastní zastoupení v institucích EU a také mít svou vlastní ústavu. Územně si přeje sjednotit baskicky mluvící obyvatelstvo nejen ve Španělsku. Ve Francii si nárokuje tři regiony při hranici se Španělskem – *Labort*, *Baja Navarra* a *Sola*. Od roku 2007 vznáší územní požadavky na oblast *Ejea de los Caballeros* v okolí Zaragoza v Aragónu, na lokalitu *Castro Urdiales* v Kantábrii a komarky *Haro* a *Santo Domingo de la Calzada* z La Rioja. Dále chtějí připojit enklávu *Condado de Treviño*, která náleží Burgosu

i území *Miranda de Ebro*, kde vzniklo jediné sídlo strany Herri Batasuna mimo území Baskicka a Navarry – obě v autonomní oblasti Kastilie a León. Navíc součástí nového Baskicka se má stát celá Navarra.

Katalánsko tvrdě bojuje za svou samostatnost, nezávislost na Španělsku. Chce, aby vznikl samostatný stát, který nebude součástí Španělska. Územně chce dokonce připojit stát Andorra, oblast *Rosellón* při hranici s Francií nebo město *Alguer* na Sardinii. Toto město bylo v historii pod vlivem Katalánska a katalánština se i dnes v ulicích objevuje. Přidává k tomu i oficiální přítomnost delegace katalánského parlamentu *Generalidad* ve městě. Stejně jako Baskicko si přeje připojení jedné z oblastí z Aragónu – *Franja de Poniente*. Dále si dělá nárok na Baleárské ostrovy, od roku 2014 na komarku *Carche* v Murcii a od roku 1992 na autonomní společenství Valencie, kde se nacionalistické katalánské politické strany taky objevují.

Galicie chce uznání svých obyvatel jako národa, dále chce větší fiskální autonomii a nejlépe změnu ústavy Španělska zmínkou, že je to mnohonárodnostní země. Už od dob reconquisty si Galicie přeje připojení Asturie, respektive její západní části. V roce 2005 se snahy začaly více realizovat v podobě skupiny vytvořené BNG jako Západní Asturiani. Tento projekt ale pro nedostatek osob byl zastaven. Další snahy jsou vidět v novém Statutu Galicie, kdy BNG plánovala už do něj zanést anexi lokalit Asturie, které hraničí s Galicií. Navíc od roku 2009 v západní části Asturie vysílá galicijská televize TVG. Z těchto důvodů roste napětí mezi oběma regiony. Obdobná situace se objevuje ve vztahu ke Kastilii a Leónu. V roce 2005 uvedli, že chtějí připojit komarku *Bierzo* a okolí *Zamora Alta Sanabria*, navíc se tyto oblasti objevily, obdobně jako v Asturii, v novém Statutu. Toto vyústilo v konflikt mezi regionální vládou Galicie a Kastilie a León. Dále velké pohoršení způsobilo v roce 2006 vydání mapy Galicie, která obsahovala západ Asturie, Leónu a Zamory jako součást svého území. Tato mapa byla distribuována i do škol v Galicii. Galicie bere Kantábrii jako přirozenou součást svého území už od středověku, kdy byla součástí křesťanské oblasti *Gallaecia* nebo *Galipedia* oproti muslimské oblasti *Hispania*. Své ambice anexe dalšího území má Galicie i v Extremaduře, konkrétně v oblasti *San Martín de Trevejo*, *Eljas* a *Valverde del Fresno*, kde se mluví jazykem *fala*. Dle galicijské strany je tento jazyk velice podobný, či skoro stejný jako galicijština. Menší územní ambice má Galicie i v Baskicku, konkrétně v oblasti *Vizcaya* a na západě *Álava*. Zajímavostí je uvedení území, která považují za součást Galicie, v galicijské verzi Wikipedie. K tomuto zjištění pomohl autor pod pseudonymem Elentir, který je přímo z Galicie a na svých stránkách převádí informace z galicijské Wikipedie do španělštiny.

Tímto jde Galicie ve svém boji za nezávislost poměrně dopředu oproti ostatním oblastem, protože vytváří pomocí internetu, veřejně dostupného zdroji informací, mladou generaci lidí, kteří tomuto mohou uvěřit a budou v budoucnu brát tato území jako samozřejmou součást Galicie. Jedná o území v Asturii, Kastilii a León a Baskicku (www.outono.net).

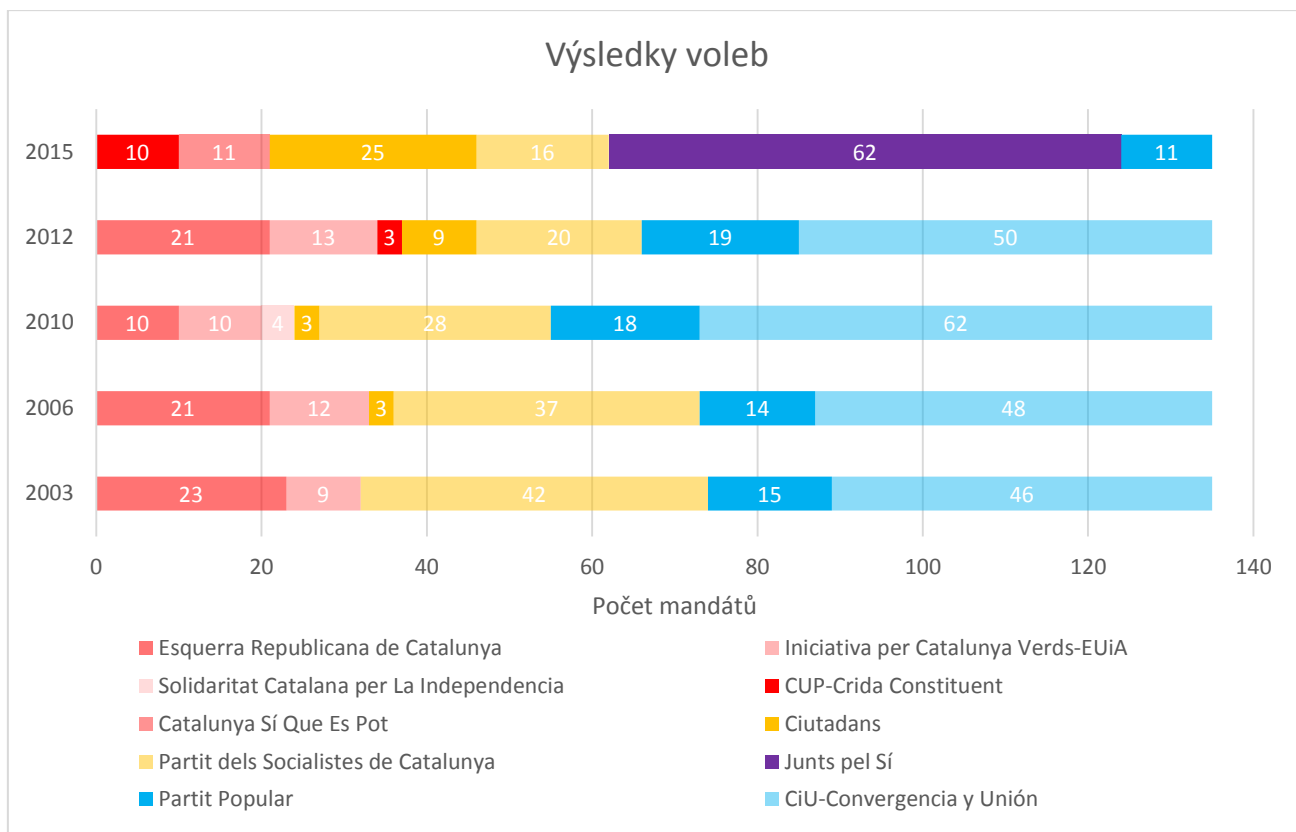
Centrální vláda se ve všech případech snaží, nebo snažila, separatismus zastavit. V případě Baskicka to bylo několik desítek let ozbrojených bojů vůči teroristické organizaci ETA, pronásledování, zatýkání, odsouzení jejich členů. Odhalování a zabraňování potencionálním teroristickým útokům. Vyhlášení ETA jako teroristické organizace na mezinárodním poli. Zakazování, uvedení v ilegalitu politických stran, které sympatizovaly s ETA. Po příměří snaha o dialog s představiteli Baskicka.

U Galicie je postup obdobný. Teroristická organizace RG byla uvedena na mezinárodní seznam zakázaných teroristických organizací, její členové jsou pronásledováni. Je zde snaha o zabránění vzniku teroristických útoků.

I Katalánsko se snaží centrální vláda zastavit, ale jiným než ozbrojeným způsobem. Veškeré kroky k nezávislosti, které Katalánsko podniká, jako například vyhlášení referenda o nezávislosti, dává centrální vláda k Ústavnímu soudu Španělska a tímto způsobem se snaží Katalánsko zastavit. Mimo jiné využívá i forem dialogu.

Nicméně centrální vláda je si vědoma, že pokud se jí nepodaří zastavit Katalánsko, a to se osamostatní, že tímto může vzniknout tzv. dominový efekt, a i další regiony nejen Španělska, ale i Evropy, se budou chtít osamostatnit.

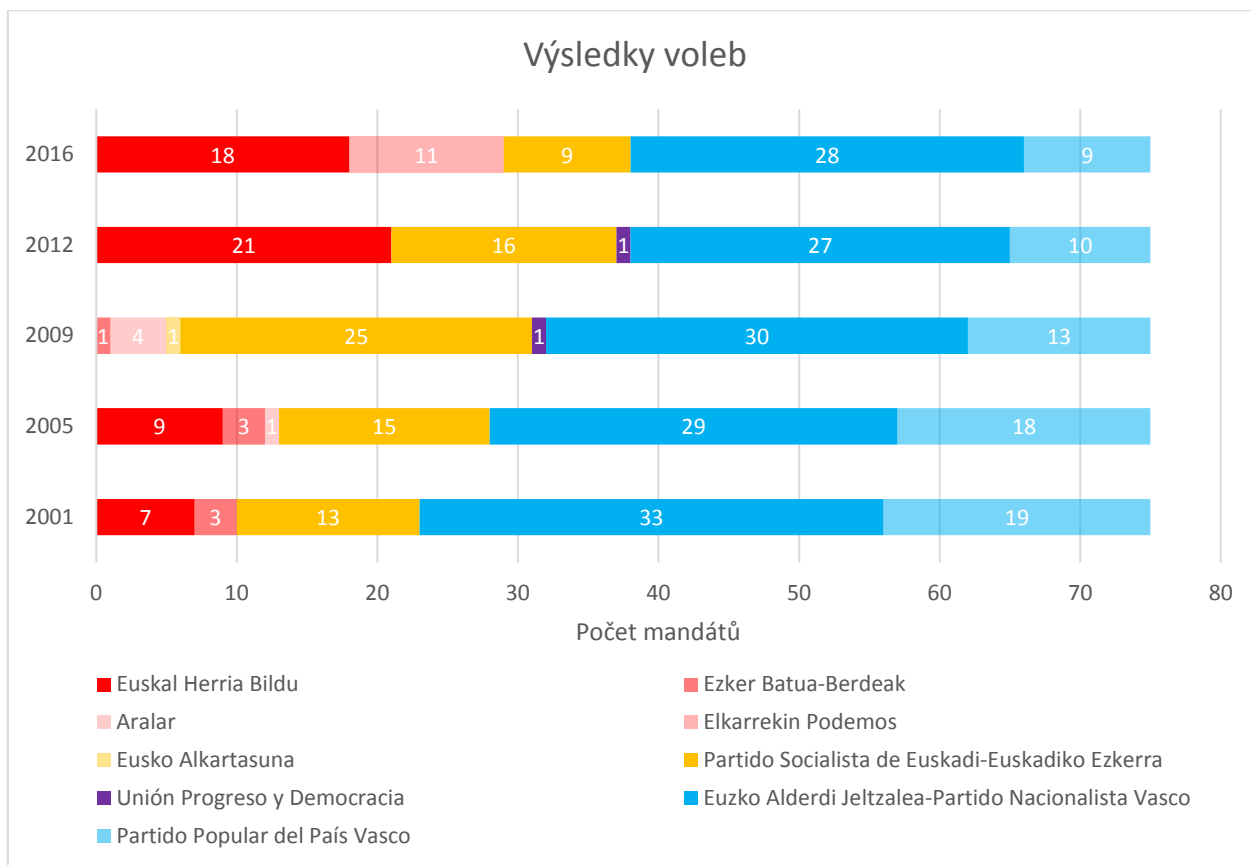
Jak lidé v Baskicku, tak v Galicii, odsuzují formu boje teroristických organizací, nesouhlasí s jejich postupy, chtějí formu dialogu. Naproti tomu Katalánsko je rozdělené v otázce osamostatnění, kdy ani neformální referendum, ani volby do vlád autonomních společenství v roce 2015 nepřesvědčily, že by bylo Katalánsko v názoru na samostatnost jednotné, právě naopak jsou to výsledky velmi vyrovnané. Současná vláda v Katalánsku už představila svůj plán postupu odtržení od Španělska, který má trvat 18 měsíců a jehož výsledkem má být samostatné Katalánsko, které nebude součástí Evropské unie ani NATO (zpravy.aktualne.cz).

Obr. 16: Výsledky voleb do Parlamentu Katalánska v letech 2003–2015;

Pramen dat: <http://www.parlament.cat/document/composicio/150360.pdf>

Jak je patrné z grafu (obr. 16), role regionálních stran Katalánska je významná. V letech 2003–2012 vždy vyhrála volby katalánská strana CiU (Konvergence a Unie). Vždy měla přes 30 % hlasů, v roce 2010 dokonce přes 38 %. V roce 2015 se rozpadla a na její místo nastoupila strana Junts pel Sí, která v posledních volbách získala 39,59 % hlasů čili nejvíce, co která regionální strana Katalánska získala. Tato strana chce dovést Katalánsko k samostatnosti. Ale i celostátní strany, resp. jejich katalánské odnože, mají stále velký počet příznivců. PP se drží vždy okolo 10 % nebo socialisté (PSOE) nyní necelých 13 %. U PSOE je propad hlasů vidět nejvíce (z 31 % na 13 %) (www.parlament.cat).

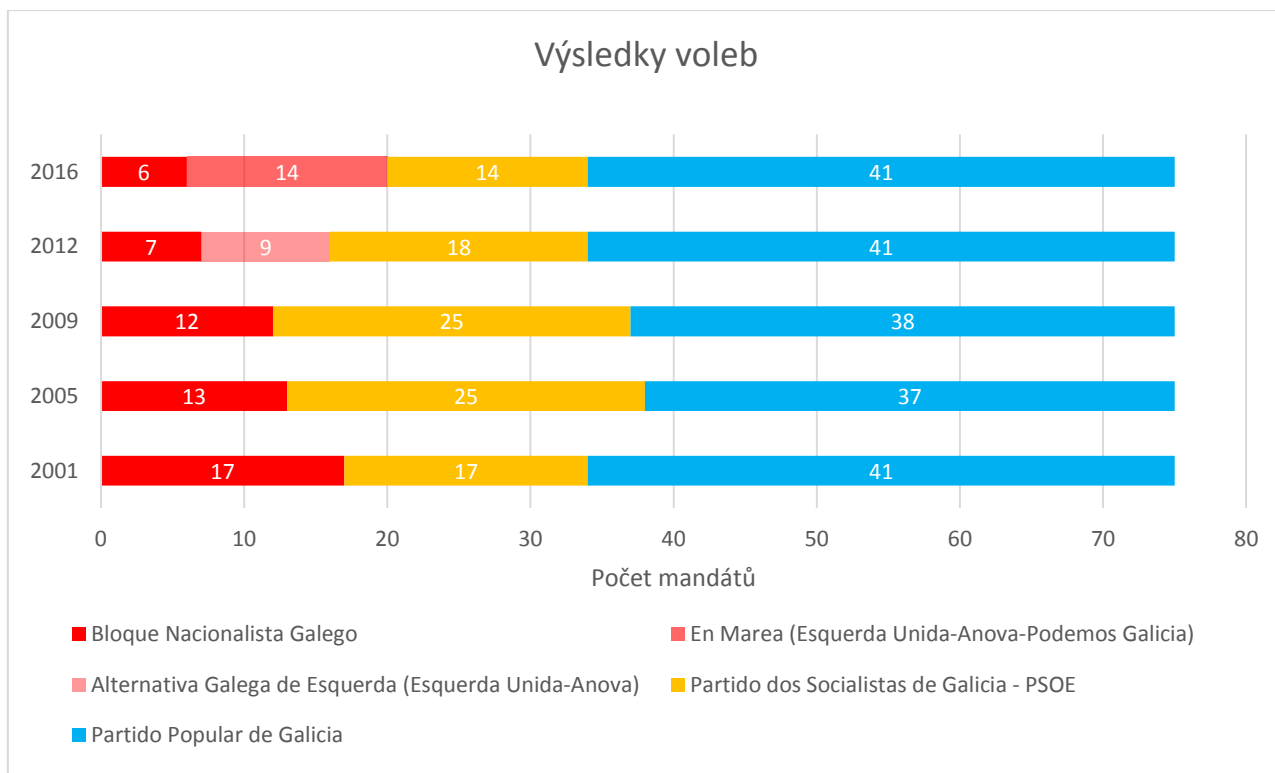

Obr. 17: Výsledky voleb do Parlamentu Baskicka v letech 2001–2016;

Pramen dat: <http://www.euskadi.eus/>

Oproti Katalánsku má Baskicko poměrně jasné preference. Jak je patrné z grafu (obr. 17), vždy vyhrála strana PNV (Baskická nacionalistická strana), v roce 2016 s 37,6 %. V tomto roce doplněna regionální stranou EH, která získala 21,26 %. Celostátní strany zastupují, podobně jako v Katalánsku, PP a PSOE. Obě tyto strany v posledních letech ztrácí své příznivce. Navíc oproti Katalánsku se do Parlamentu Baskicka dostala nová celostátní levicová strana Podemos, která získala 14,86 % hlasů (www.euskadi.eus).

Obr. 18: Výsledky voleb do Parlamentu Galicie v letech 2001–2016;

Pramen dat: <http://elecciones2016.xunta.gal/>

Galicie, ač má separatistické tendence, tak ve výsledcích voleb toto není moc znát. Graf jasně demonstruje (obr. 18), že vždy s velkou převahou vyhrála odnož celostátní strany PP (Partido Popular, Lidová strana), pohybuje se okolo 47 %. Kromě posledních voleb se jednalo o souboj tří stran – PP, BNG (Nacionalistická strana Galicie) a odnož celostátní PSOE (socialisté). Jak je vidět z grafu, nacionalistická, regionální strana BNG hodně ztrácí v posledních letech (z 22,97 % na 8,33 %). Jako novinka se v roce 2016 do Parlamentu Galicie dostala koalice En Marea, která získala 19,07 % (elecciones2016.xunta.gal).

I když všechna tato autonomní společenství bojují za separatismus, tak nejvíce je to vidět ve složení regionálního parlamentu v Baskicku, dále v Katalánsku. Naproti tomu v Galicii skoro vůbec. V Galicii je toto zřejmě odrazem skutečnosti, že obyčejné obyvatelstvo si separatismus nepřeje.

V ekonomických otázkách, jestli autonomní společenství přispívá do rozpočtu státu ve stejné míře, jako dostává, je nutné rozlišit metodologie, podle kterých jsou tato data vytvořena. Na základě Ministerstva financí a veřejné správy má největší fiskální

deficit/rozpočtový schodek Madrid, a to 16 723 000 EUR. Následuje Katalánsko (8 455 000 EUR), Valencie (2 018 000 EUR) a Baleárské ostrovy (1 483 000 EUR). Kladný zůstatek má Andalusie (7 421 000). Kanárské ostrovy (4 054 000), Kastilie a León (3 929 000) a Galicie (3 240 000). Poté Extremadura (2 991 000), Kastilie-La Mancha (2 043 000), Asturie (1 666 000), Baskicko (1 576 000), Ceuta a Melilla (702 000), Aragón (633 000), Kantábrie (205 000), Murcia (173 000), Navarra (35 000) a La Rioja (12 000). Z tohoto tedy vyplývá, že Katalánsko dává víc, než dostává, a tudíž má větší důvody pro odtržení od Španělska.

V otázce dat na jednoho obyvatele má opět nejvyšší fiskální deficit Madrid (2 575 EUR na obyvatele). Druhé jsou Baleáry (1 329 EUR/obyv.), třetí Katalánsko (1 119 EUR/obyv.) a čtvrtá Valencie (394 EUR/obyv.). Všechny ostatní regiony vykazují kladný zůstatek. Ceuta a Melilla (4 312 EUR/obyv.), Extremadura (2 697 EUR/obyv.), Kanárské ostrovy (1 910 EUR/obyv.), Asturie (1 544 eur/obyv.). Následuje Kastilie a León (1 539 EUR/obyv.), Galicie (1 162 EUR/obyv.), Kastilie-La Mancha (964 EUR/obyv.), Andalusie (880 EUR/obyv.), Baskicko (720 EUR/obyv.), Aragón (469 EUR/obyv.), Kantábrie (345 EUR/obyv.), Murcia (117 EUR/obyv.), Navarra (54 EUR/obyv.) a La Rioja (39 EUR/obyv.). I v případě přepočtu na obyvatele je Katalánsko v záporných číslech a může znamenat důvod pro separaci. Fiskální bilance byly vypočteny z nákladů a výnosů.

V případě Katalánska je nutné zmínit, že samotná autonomní oblast používá jinou metodologii výpočtu. Využívá cash flow a výpočet rovnováhy v regionu s přihlédnutím ke státu, nikoliv vztahy s jinými společenstvími (např. když si občan Katalánska koupí dům v Galicii a naopak) (www.eldiario.es). Ve výsledku tedy fiskální deficit ve výši 8 455 000 EUR vychází v metodologii Katalánska na 15 000 000 EUR, což je prokazatelný důvod pro osamostatnění Katalánska na Španělsku (www.elpais.com).

V rámci ekonomických charakteristik nejvíce podporuje osamostatnění Katalánsko, které je na tom hospodářsky nejlépe a které znatelně podporuje ekonomiku Španělska. I to je jeden z hlavních důvodů, proč Španělsko bojuje proti nezávislosti Katalánska. Samotné Katalánsko je si vědomo, že Španělsko z ekonomického hlediska nepotřebuje, spíš právě naopak se objevují názory, že Katalánsko na Španělsko ekonomicky doplácí.

Baskicko si také ekonomicky velice dobře stojí, z toho tedy je možné dovodit, že i separace Baskicka by pro Španělsko znamenala ekonomickou ztrátu. Ale ani Galicie nepatří mezi chudší regiony země, ekonomicky je ve středních hodnotách.

Co se týče srovnání statutů, největší pravomoci má Katalánsko, dále Baskicko a až jako poslední, s velice strohým (oproti katalánskému nebo baskickému) statutem Galicie. Katalánsko má výlučné pravomoci v zemědělství, chovu dobytka, lesnictví, nadacích, obchodu, veletrzích, spotřebitelských otázkách atd. Zřizuje bilaterální komisi spolu s vládou Španělska na rozhodování v oblastech týkajících se Katalánska. Podílí se na tvorbě státních pozic pro Evropskou unii, které se Katalánska týkají. Katalánsko má právo účastnit se jednání v orgánech a institucích EU, jako zřídit svou vlastní delegaci při EU. Dokonce může uzavírat mezinárodní smlouvy a úmluvy.

Baskický statut není tak detailně rozpracován jako katalánský, ale v mnoha aspektech je podobný. Baskicko má výlučné pravomoci v 39 oblastech, kam patří např. místní správa, zemědělství, sociální otázky, vlastní veřejný sektor, místní správa, fungování institucí. Je nutné zmínit, že Baskicko zřizuje svoji vlastní policii, která je pouze v naléhavých případech podřízena té státní.

Statut Galicie je také podobný dvěma předešlým, ale opět není detailně zpracován jako katalánský. Galicie má výlučné pravomoci také v organizaci svých institucí, v otázkách územního plánování, bydlení, upravuje galicijské občanské právo, vede správu dopravy na svém území nebo zodpovídá za sociální péči. Dohlíží na dodržování práva nebo reguluje svou fiskální politiku.

V budoucnu lze předpokládat, že separatismus se bude ve Španělsku dále rozvíjet. Vzhledem k situaci v Evropě, potažmo Evropské unii, která má v současnosti separatistické tendence, je velice pravděpodobné, že zesílí i ve Španělsku. Hlavním impulzem pro ostatní regiony bude skutečnost, zda se Katalánsko osamostatní, nebo ne. Aktuálně vytváří všechny možné podmínky pro vyhlášení referenda a získání nezávislosti. V případě dosažení nezávislosti lze očekávat vlnu separatismu nejen ve Španělsku, ale i v dalších regionech Evropy. Osamostatnění Katalánska i Baskicka by znamenalo pro Španělsko velké ekonomické ztráty, v případě Galicie také, ale ne tak zásadní.

8 ZÁVĚR

Španělsko má několik oblastí se separatistickými tendencemi, nejvíce se o změnu postavení hlásí Baskicko, Katalánsko a Galicii. Každý z těchto regionů má jiné požadavky, jiná ekonomická východiska a jiným způsobem bojuje za svou separaci.

Nejtvrdším způsobem bylo po desetiletí slyšet Baskicko prostřednictvím teroristické organizace ETA. Několik desítek let organizovala teroristické útoky proti představitelům státu, ale i proti civilnímu obyvatelstvu. Až v posledních letech ETA svou činnost ukončila a vyjednávání se přesunulo na diplomatickou úroveň.

Inspiraci v tomto našla Galicie a její teroristická organizace RG, která také organizuje teroristické útoky, ale není tak aktivní jako ETA. Navíc separatismus v Galicii není podporován obyvatelstvem.

Katalánsko v separatismu jde svou vlastní cestou, nikoli teroristickou organizací, ale pouze politickými a diplomatickými cestami. Navíc separatismus Katalánska je poměrně novějšího charakteru, vznikl až díky zrušení 14 článků Statutu Katalánska Ústavním soudem, což vyústilo ve snahu získat nezávislost na Španělsku. Dokonce bylo organizováno i neformální referendum, které centrální vláda odsoudila. V současnosti je nejvíce slyšet právě Katalánsko, které možná svého cíle osamostatnit se dosáhne. Zatím k tomuto kroku směřuje.

9 SUMMARY

The aim of thesis is to describe and compare the separatist movements in the Kingdom of Spain and at the same time they have requirements for independence. The secondary aim is to outline the historical context and motivation requirements, geographical extent, population and central power. The thesis is about the Basque, Catalan and Galician separatism. At the end they are evaluated the consequences of secession.

The first chapter deals with the definition of separatism, its origin, relation to secessionism and irredentism. The second chapter describes the political and historical characteristics of Spain, such as location, history, territory, political system and its development, division of powers, the constitution, electoral and party system, administrative structure, infrastructure, economy, population and regionalism. The third chapter is about the separatism movements in Spain, namely in Basque Country, Catalonia and Galicia. Each region is always described by historical overview, nationalism and statute. The fourth chapter summarizes and compares the separatism movements in Spain. Describes the differences between the application of nationalism in the Basque Country, Catalonia and Galicia.

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

6. října 1934: *Den, kdy vznikla poslední katalánská republika* [online]. Forcabarca.cz [cit. 2017-4-19]. Dostupné z: <https://www.forcabarca.cz/clanek/751/6-rijna-1934-den-kdy-vznikla-posledni-katalanska-republika>
- Agranoff, R., Gallarín J. A. R. (1997) Toward federal democracy in Spain: An examination of intergovernmental relations. *The journal of federalism* [online]. 27(4) [cit. 2016-3-23]. ISSN 1747-7107. Dostupné z: <http://publius.oxfordjournals.org/content/27/4/1.full.pdf>
- Artera, A. U. et. Al. (2010) *Dějiny Španělska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 915 s. ISBN 978-80-7106-562-3
- Arzoz, X. (2009) The autonomy of Catalonia. In: Benedikter, T. *Solving Ethnic Conflict through Self-Government* [online]. [cit. 2016-2-14]. Bolzano: Eurac Research, s. 24–28. Dostupné z: http://www.eurac.edu/en/research/autonomies/minrig/Documents/Eurasia/Deliverable_No_9_Update_Set_educational_material.pdf
- Ascención, E. (2010) *The monarchy in Spain* [online]. [cit. 2016-1-26]. Barcelona: InDret, 18 s. Dostupné z: http://www.indret.com/pdf/689_en.pdf
- Baeza, L. A. (2004) *El dinero de ETA: el gran secreto de ETA*. Madrid: ABL Editor, 509 s. ISBN 8488485395
- Baeza, L. A. (2005) *La historia terrorista ETA: 1952-2006 : Cronología documental ; Históricos de ETA ; Cúpulos de ETA*. Madrid: ABL Editor, 527 s. ISBN 8488485379
- Balík, S., Kubát, M. (2012) *Teorie a praxe nedemokratických režimů*. 2. vydání. Praha: nakladatelství Dokořán, s.r.o., 215 s. ISBN 978-80-7363-266-3
- Benedikter, T. (2009) *Solving Ethnic Conflict through Self-Government* [online]. [cit. 2016-2-14]. Bolzano: Eurac Research, 142 s. Dostupné z: http://www.eurac.edu/en/research/autonomies/minrig/Documents/Eurasia/Deliverable_No_9_Update_Set_educational_material.pdf
- Beramendi, J. G. (1997) *El nacionalismo gallego*. Madrid: Arco Libros, 80 s. ISBN 84-7635-272-7
- Bosque Candel, R. (2004) *Síntesis de geografía de España*. Madrid: Globo, 180 s. ISBN 9788487862137
- Buesa, M. (2013) *Resistencia Gallega: Una Organización Terrorista Emergente* [online]. [cit. 2016-4-18]. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 33 s. Dostupné z:

http://pendientedemigracion.ucm.es/info/cet/documentos%20trabajo/DT17CET_resitencia_gallega.pdf

Carreteras (2016) [online]. Ministerio de fomento [cit. 2016-3-5]. Dostupné z:

https://www.fomento.gob.es/MFOM/LANG_CASTELLANO/DIRECCIONES_GENERALES/CARRETERAS/

Colomer, J. M. (1996) *Political institutions in Europe*. 2. vydání. London: Routledge, 317 s. ISBN 0-415-26791-9

Colomer, J. M. (1998) The Spanish state of autonomies: Non-institutional federalism. *West European politics* [online]. 21 (4) [cit. 2016-8-7]. s. 40-52. Dostupné z:

https://works.bepress.com/josep_colomer/81/

Conversi, D. (2006) Self-determination. In: Ritzer, G. (ed) *Blackwell Encyclopedia of Sociology* [online]. [cit. 2015-12-3]. Oxford: Blackwell. ISBN 1405124334, s. 4166-4169. Dostupné z: <https://www.academia.edu/5470108/Self-determination>

Conversi, D., Sanjay J. (2014) Deliberation and democracy at the end of armed conflict: Post-conflict opportunities in the Basque Country. In: Ugarriza, J. E, Caluwaerts, D.

Deliberation Against All Odds: The Potential and Pitfalls of Talking Politics in Deeply Divided Societies [online]. [cit. 2016-2-17]. Houndmills, Basingstoke, Hampshire/ New York: Palgrave Macmillan, s. 53-72. Dostupné z:

https://www.academia.edu/7598372/Deliberation_and_democracy_at_the_end_of_armed_conflict_Post-conflict_opportunities_in_the_Basque_Country

Constitución Española (1978) [online]. Senado de España [cit. 2016-2-20]. Dostupné z:

<http://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/index.html>

Cuatro comunidades aportan al Estado más de lo que reciben, según Hacienda (2014)

[online]. El diario [cit. 2017-2-28]. Dostupné z: http://www.eldiario.es/politica/Madrid-deficit-fiscal-millones-Cataluna_0_284521745.html

ČTK (2016) Nový katalánský premiér ohlásil plán na odtržení od Španělska. In:

zpravy.aktualne.cz [online]. 10.1.2016 [cit. 2017-2-20]. Dostupné z:

<http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/novy-katalansky-premier-ohlasil-plan-na-odtrzeni-od-spanelsk/r~6c3c38a2b7bf11e58f750025900fea04/>

De la Calle, L., Miley, T. J. (2008) Is there more assimilation in Catalonia than in Basque

Country? Analysing dynamics of assimilation in nationalist context. *European Journal of Political Research* [online]. New Jersey: Wiley – Blackwell, 47(6), s. 710-736 [cit.

2016-11-4]. ISSN 1475-6765. Dostupné z:

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=327d3ede-12fe-4dc7-bda0-379198a3a3be%40sessionmgr114&vid=2&hid=112>

Datos del registro de Entidades Locales (2016) [online]. Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas [cit. 2016-2-6]. Dostupné z: <http://ssweb.seap.minhap.es/REL/>

David, V. a kol. (2011) *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. Praha: Leges. 448 s. ISBN 978-80-87212-86-8

Drulák, P. et al. (2008) *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál. 336 s. ISBN 978-80-7367-385-7

Dvořáková, K., Ferrarová, M. (2014) Separatistické tendence v současné Evropě: Katalánsko, Skotsko a Vlámsko na cestě k nezávislosti? *Politologická revue* [online]. Praha: Česká společnost pro politické vědy, 20(2), s. 31-62 [cit. 2016-3-4]. ISSN 1211-0353. Dostupné z: <http://ceeol.com/search/article-detail?id=95031>

Elentir (2015) 4 naciones y 11 regiones con territorios reclamados por separatistas en España: un breve recorrido po los desvaríos anexionistas de los nacionalistas. In: *www.outono.net* [online]. 25.8.2015 [cit. 2017-2-24]. Dostupné z: <http://www.outono.net/elentir/2015/08/25/4-naciones-y-11-regiones-noc-territorios-reclamados-por-separatistas-en-espana/comment-page-2/#comments>

El Supremo confirma que Resistencia Galega es una organización terrorista (2014) [online]. El Mundo [cit. 2016-4-18]. Dostupné z: <http://www.elmundo.es/espana/2014/04/24/5358ddc622601d75348b456c.html>

Estatuto de Autonomía de Cataluña (2006) [online]. Congreso [cit. 2016-1-30]. Dostupné z: http://www.congreso.es/consti/estatutos/ind_estatutos.jsp?com=67

Estatuto de Autonomía de Galicia (2002) [online]. Congreso [cit. 2016-3-15]. Dostupné z: http://www.congreso.es/consti/estatutos/ind_estatutos.jsp?com=73

Estatuto de Autonomía de País Vasco (1979) [online]. Congreso [cit. 2016-1-27]. Dostupné z: http://www.congreso.es/consti/estatutos/ind_estatutos.jsp?com=76

Estatutos de Autonomía (2016) [online]. Congreso [cit. 2016-11-5]. Dostupné z: <http://www.congreso.es/consti/estatutos/index.htm>

Fernández de Rota, J. A. (2005) *Nacionalismo, cultura y tradición*. Madrid: Anthropos. 206 s. ISBN 9788476587270

Funcia, C. (1986) Rojas Marcos rompe en el congreso del Partido Andalucista su silencio de cuatro años. *El País* [online]. [cit. 2016-9-6]. Dostupné z: http://elpais.com/diario/1986/05/04/espana/515541606_850215.html

- Galán, L. (1985) Fraga emprende hoy la campaña electoral de AP en Galicia. El País. *El País* [online]. [cit. 2016-9-8]. Dostupné z: http://elpais.com/diario/1985/08/06/espana/492127209_850215.html
- Garcia Rovira, A. M. (ed) (1999) *¿España, nación de naciones?* [online]. Madrid: Marcia Pons Historia, 35, 204 s. [cit. 2016-4-18]. ISSN 1134-2227. Dostupné z: https://www.ahistcon.org/PDF/numeros/ayer35_Espana_NaciondeNaciones_GarciaRovira.pdf
- Global Administrative Areas* (2016) [online]. [cit. 2016-12-25]. Dostupné z: www.gadm.org
- Goněc, V. (2003) *Od „malé Evropy“ k „velké Evropě“: Dějiny rozšiřování Evropských společenství/Evropské unie 1950 – 2002 II*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. 235 s. ISBN 80-210-3255-3
- Goumenos, T. (2006) *Mechanisms of Ethnic and Separatist Mobilisation: A Dynamic Theoretical Framework for the Analysis of Separatist Movements* [online]. Essex: University of Essex, 16 s. [cit. 2016-4-23]. Dostupné z: https://www.academia.edu/2298494/_Mechanisms_of_Ethnic_and_Separatist_Mobilization_A_Dynamic_Theoretical_Framework_for_the_Analysis_of_Separatist_Movements
-
- Hamulák, O., Stehlík, V. (2013) *Praktikum práva Evropské unie: ústavní základy a soudnictví*. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-68-7
- Hobsbawm, E. J. (2000) *Národy a nacionalismus od roku 1780*. Brno: CDK. ISBN 80-85959-55-0
- Horowitz, D. (1981) Patterns of Ethnic Separatism. *Comparative Studies in Society and History* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 23(2), s. 165-195 [cit. 2016-1-15]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/178732>. http://homepage.univie.ac.at/herbert.preiss/files/Horowitz_patterns_of_ethnic_separatism.pdf
- Chalupa, J. (2011) *Dějiny Španělska v datech*. Praha: Libri, 551 s. ISBN 978-80-7277-482-1
- INE (2016) *Contabilidad Regional de España, Base 2010. Serie 2000–2015* [online]. [cit. 2016-12-27]. Dostupné z: http://www.ine.es/daco/daco42/cre00/b2010/c16d_cre.xls
- INE (2017) *INEbase/Estadísticas territoriales. EPA. Tasa de paro (%)* [online]. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: http://www.ine.es/FichasWeb/RegComunidades.do?fichas=70&busc_comu=&botonFichas=Ir+a+la+tabla+de+resultados

- INE (2017) *INEbase/Estadísticas territoriales. Padrón: población total* [online]. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z:
http://www.ine.es/FichasWeb/RegComunidades.do?fichas=49&buse_comu=&botonFichas=Ir+a+la+tabla+de+resultados
- INE (2017) *España en cifras 2016* [online]. Madrid: Artes gráficas gala, S.L. 55 s. ISSN 2255-0410. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z:
http://www.ine.es/prodyser/esp_a_cifras/2016/#
- Jenne, E. a kol. (2007) Separatism as a Bargaining Posture: The Role of Leverage in Minority Radicalization. *Journal of Peace Research* [online]. LA: Sage Publications, Ltd, 44(5), s. 539-558 [cit. 2016-2-20]. Dostupné z:
http://www.jstor.org/stable/27640565?seq=1#page_scan_tab_contents
- Katalánci vytvořili obří lidský řetěz, bouřili se proti Madridu* (2013) [online]. Idnes.cz [cit. 2017-4-19]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/lidsky-retez-v-katalansku-09t-zahranicni.aspx?c=A130911_183833_zahranicni_mlb
- Katalánské volby vyhráli separatisté, do roka a půl chtějí nezávislost* (2015) [online]. Idnes.cz [cit. 2016-4-20]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/volby-v-katalansku-0aj-zahranicni.aspx?c=A150927_103011_zahranicni_cen
- Katalánsko touží po nezávislosti. Madrid mu však referendum zamítl* (2012) [online]. Idnes.cz [cit. 2016-4-19]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/katalansko-a-nezavislost-0h8-zahranicni.aspx?c=A120925_164157_zahranicni_maq
- Keating, M. (1998) *The New regionalism in western Europe: Territorial restructuring and political change*. Cheltenham: Edward Edgar, 256 s. ISBN 978-1840644869
- Kunc, J. (2000) *Stranické systémy v re/konstrukci: Belgie, Itálie, Španělsko, Československo, Česká republika*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 262 s. ISBN 80-85850-79-6.
- Kushner, H. W. (2003) *Encyclopedia of Terrorism*. Thousand Oaks: Sage Publications, 523 s. ISBN 0761924086
- Kysela, J. (2004) *Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnávání dvoukomorových parlamentů*. Praha: Eurolex Bohemia, 630 s. ISBN 8086432890
- Las balanzas reducen en 2.500 millones el déficit fiscal que calculó Cataluña* (2014) [online]. El País [cit. 2017-4-19]. Dostupné z:
http://politica.elpais.com/politica/2014/07/23/actualidad/1406111975_522524.html?rel=mas

- Manifesto da Resistência Galega* (2005) [online] Resistência Galega [cit. 2016-4-19]
Dostupné z: <http://www.midiaindependente.org/es/red/2005/07/323584.shtml>
- Mattlof, J. (2012) Basque-ing in Peace. *World policy journal* [online]. New York: World Policy Institute [cit. 2016-4-2]. ISSN 0740-2775. Dostupné z: <http://www.worldpolicy.org/journal/fall2012/basque-ing-peace>
- Měšťánková, P. (2016) Nástin právně-politických aspektů katalánského separatismu v kontextu autonomistických voleb 2015. In: *Pravniprostor.cz* [online]. 29.1.2016 [cit. 2016-12-27]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nastin-pravne-politicky-aspektu-katalanskeho-separatizmu-v-kontextu-autonomisticky-voleb-2015>
- Moreno, L. (2015) *Catalonia's in(ter)dependence and Europeanization* [online] Madrid: Instituto de Políticas y Bienes Públicos, Consejo Superior de Investigaciones Científicas [cit. 2016.-9-6]. Dostupné z: https://www.academia.edu/23560392/Catalonia_s_in_ter_dependence_and_Europeanization
- Muro, D. (2005) Nationalism and nostalgia: the case of radical Basque nationalism. *Nations and Nationalism* [online] New Jersey: Wiley Online Library, 11(4), s. 571-589 [cit. 2016-2-14]. ISSN 1469-8129. Dostupné z: https://www.academia.edu/556972/Nationalism_and_nostalgia_the_case_of_radical_Basque_nationalism_2005_
- Muro, D. (2008) *Ethnicity and violence: the cas of radical Basque nationalism* [online]. New York: Routledge [cit. 2016-3-15]. ISBN 13-978-0-415-39066-8. Dostupné z: https://www.academia.edu/556973/Ethnicity_and_Violence_The_Case_of_Radical_Basque_Nationalism_2008_
- Muro, D. (2014) A Catalan Compromise. *Foreign Affairs* [online]. Danvers: Council on Foreign Relations [cit. 2016-7-2]. ISSN 0015-7120 Dostupné z: https://www.academia.edu/9220280/A_Catalan_Compromise_-_Foreign_Affairs_2014_
- Nářízení Komise (ES) č. 105/2007 ze dne 1. února 2007, kterým se mění přílohy nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č.1059/2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS) (2007)* [online]. Komise (ES) [cit. 2016-2-29]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:039:0001:0037:CS:PDF>

- Organizace spojených národů (1968) *Charta Organizace spojených národů a statut mezinárodního soudního dvora* [online]. New York: Organizace spojených národů [cit. 2016-2-5]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>
- Organizace spojených národů (1966) *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech* [online]. New York: Organizace spojených národů [cit. 2016-2-5]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinarodni-pakt-o-hospodarskych-socialnich-a-kulturnich-pravech.pdf>
- Organizace spojených národů (1966) *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech* [online]. New York: Organizace spojených národů [cit. 2016-2-5]. Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinar.pakt-obc.a.polit_.prava_.pdf
- Rada Evropy (1992) *Evropská charta regionálních či menšinových jazyků* [online]. Štrasburk: Rada Evropy [cit. 2016-4.18]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/charta_cz_1.pdf
- Rada Evropy (1998) *Rámcová úmluva na ochranu národnostních menšin* [online]. Štrasburk: Rada Evropy [cit. 2016-4-18]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/ramcovka_letak.pdf
- Redondo, Ó. H. (2009) Euskadi Ta Askatsuna and Environmentalism: Back in the Times of the Transition? *Rexter* [online]. Brno: Centrum pro bezpečnostní a strategická studia, Katedra politologie FSS MU, Oddělení Bezpečnostních a strategických studií FSS MU, 7(1), s. 44-60. [cit. 2016-3-23]. ISSN 1214-7737. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/euskadi-ta-askatsuna-and-enviromentalism-back-in-the-times-of-the-transition/2009/05/01/>
- Říchová, B., Fiala V. (2002) Decentralizační trendy v západní Evropě. In: Říchová, B. – Fiala, V. a kol.: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. 1. vydání. Olomouc, Praha: Moneta – FM, 616 s. ISBN 80-900965-8-1
- Říchová, B. a kol. (2009) *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 290 s. ISBN 978-80-245-1516-8
- Sache, I. (2015) *Basque Country (Spain)* [online]. [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.crwflags.com/fotw/flags/es-pv.html>
- Sache, I. (2016) *Catalonia (Autonomous Community, Spain)* [online]. [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.crwflags.com/fotw/flags/es-ct.html>

- Sache, I. (2016) *Galicia (Spain)* [online]. [cit. 2016-12-21]. Dostupné z:
<http://www.crwflags.com/fotw/flags/es-ga.html>
- Spain (2016) [online]. CIA – The World Factbook [cit. 2016-3-16]. Dostupné z:
<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/sp.html>
- Spain (2016) [online]. Ethnologue – Languages of the World [cit. 2016-1-16]. Dostupné z:
<http://www.ethnologue.com/country/ES/languages>
- Strmiska, M. (2001) *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 109 s. ISBN 80-210-2721-5
- Strmiska, M. (2003) *Katalánské politické strany: Katalánské strany a regionální stranicko-politický systém v letech 1977 – 2002*. 1. vydání. Brno: Mgr. Anton Pasienska, 79 s. ISBN 80-902652-2-7
- Strmiska, M. a kol. (2005) *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. 1. vydání. Praha: Portál, 727 s. ISBN 80-7367-038-0
- Strmiska, M. (2005) *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus: pojetí a typologie evropských regionálních stran a regionálních stranických soustav*. 1. vydání. Brno: Mgr. Anton Pasienska, 143 s. ISBN 80-902652-5-1
- Swenden, W. (2006) *Federalism and Regionalism in Western Europe. A Comparative and Thematic Analysis* [online]. New York: Palgrave Macmillan [cit. 2016-1-30]. ISBN 978-1-4039-0627-4. Dostupné z: http://www.untagsmd.ac.id/files/Perpustakaan_Digital_1/FEDERALISM%20Federalism%20and%20Regionalism%20in%20Western%20Europe,%20A%20Comparative%20and%20Thematic%20Analysis.pdf
- Španělsko (2011) [online]. Euroskop [cit. 2016-3-25]. Dostupné z:
<https://www.euroskop.cz/558/sekce/spanelsko/>
- Španělsko vstoupilo do nové éry. Král Filip VI. Složil slavnostní přísahu (2014) [online]. Česká televize [cit. 2016-3-30]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1029082-spanelsko-vstoupilo-do-nove-ery-kral-filip-vi-slozil-slavnostni-prisahu>
- Špičanová, L. a kol. (2011) *Prosazování národních zájmů členských zemí EU: Portugalsko, Španělsko, Řecko*. 1. vydání. Olomouc: Právnická fakulta a Filozofická fakulta Univerzity Palackého a Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 235 s. ISBN 978-80-87382-22-6

- UN General Assembly (1952) *The right of peoples and nations to self-determination* [online].
Ženeva: UN General Assembly [cit. 2016-4-5]. Dostupné z:
<http://www.refworld.org/docid/3b00f0791c.html>
- Un General Assembly (2007) *Declaration on the Rights of Indigenous Peoples* [online].
Ženeva: UN General Assembly [cit. 2016-4-6]. Dostupné z:
http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_en.pdf
- Venice Commission (2000) *Self-determination and secession in constitutional law* [online].
Štrasburk: Venice Commission [cit. 2016-4-6]. Dostupné z:
[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-INF\(2000\)002.aspx#](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-INF(2000)002.aspx#)
- Vieytes, E. J. R. (2009) Recent developments of the autonomy of the Basque Country. In:
Benedikter, T. *Solving Ethnic Conflict through Self-Government* [online]. [cit. 2016-2-
26]. Bolzano: Eurac Research, 142 s. Dostupné z:
[http://www.eurac.edu/en/research/autonomies/minrig/Documents/Eurasia/Deliverable_
No_9_Update_Set_educational_material.pdf](http://www.eurac.edu/en/research/autonomies/minrig/Documents/Eurasia/Deliverable_No_9_Update_Set_educational_material.pdf)
- Všeobecná encyklopedie Universum 5* (2016) [DVD-ROM]: Euromedia Group, k.s.
- Zyberi, G. (2009) *Self – Determination Through the Lens of the International Court of Justice*
[online]. Netherlands International Law Review [cit. 2016-1-25]. Dostupné z:
<http://ssrn.com/abstract=1622793>